

DÜNYADA YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYELER

Araştırma Raporu

2014

İçindekiler Tablosu

1. Tablo Listesi.....	4
2. Giriş.....	10
3. Tarihsel Gelişim	17
4. Yerel Yönetim Sistemlerinin Yapısı.....	21
3.1. Adem-i Merkeziyetçi Sistem (Decentralized System)	22
3.2. Merkeziyetçi Sistem (Centralized System)	24
3.3. Karışık Sistem (Mixed System).....	27
5. Belediye Organları ve Görevleri	30
4.1. Belediye Başkanı (Mayor)	30
4.2. Belediye Meclisi (City Council)	31
4.3. Yürütme Komitesi (Executive Committee).....	32
6. Hukuki Çerçeve Ve İdari Yapı.....	36
7. Seçim Ve Atama Süreçleri.....	45
6.1. Doğrudan Seçim Modeli	45
6.2. Atama Modeli.....	47
6.3. Karma Model.....	49
8. Avrupa Birliği ve Dünyada Belediye Başkanlarının Görevden Alınma Nedenleri.....	53
9. Dünyadan Yerel Yönetim Örnekleri	62
9.1. Latin Amerika ve Diğer Bölgeler: Gelişmekte Olan Ülkelerde Yerel Yönetimler	77
9.2. Komşu Ülkeler Yerel Yönetimler	90
9.3. Balkanlarda Yerel Yönetim.....	91
9.5. Güney Kafkasya'da Yerel Yönetim.....	91
9.6 Orta Doğu'da Yerel Yönetim.....	92
9.7. Türkiye ile Komşu Ülkeler Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler.....	92
10. Ülke İncelemeleri.....	94
10.1. İran.....	94
10.2. Ermenistan	99
10.3. Gürcistan.....	105
10.4. Azerbaycan.....	110
10.5. Bulgaristan	113
10.6. Yunanistan.....	116
11. Dünya Ve Ab Ülkeleri Yerel Yönetimler	119
11.1. Fransa.....	119

11.2.	Almanya.....	123
11.3.	İtalya.....	127
11.4.	Benelux (Belçika- Hollanda-Luxemburg).....	130
11.5.	Birleşik Krallık.....	138
11.6.	Amerika Birleşik Devletleri	142
11.7.	Çin Halk Cumhuriyeti.....	147
12.	Yerel Yönetimlerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler Ve Yükümlülükler	151
13.	Kentlerin Gelişmişlik Endeksleri.....	154
14.	Belediyeleri İlgilendiren Kalite Belgeleri.....	157
15.	Sonuç.....	162
16.	Kaynakça.....	164

1. Tablo Listesi

Tablo 1 Karşılaştırmalı Tablo: Yerel Yönetim Modelleri.....	28
Tablo 2 bazı ülkelerdeki belediye organlarının temel özellikleri.....	35
Tablo 3 Ülkeler ve Yerel Yönetimlerin Hukuki Yapıları.....	44
Tablo 4 Bazı Ülkelerin Yerel Seçim Modelleri	51
Tablo 5 Bazı Ülkelerde Görevden Alma Nedenleri.....	58
Tablo 6 Denetim Mevzuatı (AB ve Türkiye).....	61
Tablo 7 Almanya'da Belediye Başkanlarının Görev Süreleri.....	63
Tablo 8 ABD'de Belediye Başkanlarının Görev Süreleri.....	66
Tablo 9 Ülkelerin Yerel Yönetimleri (Seçim Usulleri, Belediye Yetkileri, Gelir Kaynakları)...	69
Tablo 10 Gelişmekte Olan Ülkelerde Yerel Yönetimler.....	77
Tablo 11 Yerel Yönetimlere Sağlık, Güvenlik, Savunma, Eğitim, Polis ve Adalet Yetkileri Veren Yasal Düzenlemeler	79
Tablo 12 Yerel Yönetimlerin Denetimi.....	82
Tablo 13 Yerel yönetimlerin sağlık, güvenlik, eğitim ve afet yönetimi gibi kritik alanlarda.	84
Tablo 14 Avrupa Birliği Direktifleri	89
Tablo 15 İran'ın Büyük şehirleri.....	96
Tablo 16 İran'ın Büyükşehir Belediyeleri ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları....	97
Tablo 17 Ermenistan'da Yerel Yönetim Birimleri	101
Tablo 18 Ermenistan'ın Büyük Behirlerinin Belediye Bilgileri.....	102
Tablo 19 Ermenistan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	103
Tablo 20 Gürcistan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	108
Tablo 21 Gürcistan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	109
Tablo 22 Azerbaycan'da Yerel Yönetim Birimleri	111
Tablo 23 Azerbaycan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	111
Tablo 24 Azerbaycan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	112
Tablo 25 Bulgaristan'da Yerel Yönetim Birimleri	114

Tablo 26 Bulgaristan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	114
Tablo 27 Bulgaristan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	115
Tablo 28 Yunanistan'da Yerel Yönetim Birimleri.....	116
Tablo 29 Yunanistan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri.....	118
Tablo 30 Yunanistan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	118
Tablo 31 Fransa'da Yerel Yönetim Birimleri	121
Tablo 32 Fransa'nın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri.....	122
Tablo 33 Fransa Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	122
Tablo 34 Almanya'da Yerel Yönetim Birimleri	125
Tablo 35 Almanya'da Belediyelerin Görev ve Sorumluluklar.....	125
Tablo 36 Almanya'nın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri.....	125
Tablo 37 Almanya Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	126
Tablo 38 İtalya'da Yerel Yönetim Birimleri	128
Tablo 39 İtalya'da Belediyelerin Görev ve Sorumluluklar	128
Tablo 40 İtalya'nın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	128
Tablo 41 İtalya Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	129
Tablo 42 BENELUX Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	132
Tablo 43 BENELUX Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	133
Tablo 44 BENELUX Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	136
Tablo 45 BİRLEŞİK KRALLIK Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	140
Tablo 46 BİRLEŞİK KRALLIK Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	141
Tablo 47 ABD BİRLEŞİK KRALLIK Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	145
Tablo 48 ABD Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	146
Tablo 49 ÇİN HC Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri	150

Tablo 50 ÇİN HC Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	150
Tablo 51 Yerel Yönetimlerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Yükümlülükler.....	152
Tablo 52 Belediyeleri İlgilendiren Kalite Belgeleri.....	158
Tablo 53 Kalite Belgelerinin BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla İlgisi.....	160

DÜNYADA YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYELER

ÖNSÖZ

Yerel yönetimlerin küresel çapta artan önemi, toplumların sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol üstlenmektedir. Bu rapor, dünyadaki çeşitli yerel yönetim sistemlerini ve belediyelerin küresel yönetim alanındaki etkilerini incelemektedir.

Modern toplumlarda yerel yönetimlerin şeffaflık, hesap verebilirlik ve demokratik katılım gibi temel ilkeler üzerine inşa edilmesi gerekliliği, bu raporun çıkış noktasını oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin halkın yaşam kalitesini artırıcı etkisi, sadece kamu hizmetlerinin etkin yürütülmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda yerel demokrasinin gelişimini de desteklemektedir.

Rapor, adem-i merkeziyetçi, merkeziyetçi ve karma modellerin özelliklerini çağdaş bir yönetim anlayışı için ele alırken, yerel yönetimlerin çözüm üretme kapasitelerine ışık tutmaktadır. Bu modellerin avantajları ve dezavantajları çeşitli ülke örnekleri ile desteklenmiştir.

Yerel yönetimlerin finansal bağımsızlığı ve insan kaynağı kapasitesinin güçlendirilmesi, etkili bir yerel yönetim sistemi için vazgeçilmezdir. Raporda, belediyelerin sınırlı kaynaklarla daha çok fayda sağlayacak çözümler üretme becerileri detaylandırılmıştır.

Kriz dönemlerinde yerel yönetimlerin esnek ve hızlı karar alma yetisi, toplumsal dayanışmanın artırılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu durum, COVID-19 pandemisi gibi örneklerle incelenmiş ve desteklenmiştir.

Uluslararası sözleşmeler ve örnek uygulamalar, yerel yönetimlerin demokratik yapısının güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Bu kapsamda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı gibi belgeler önemle ele alınmıştır.

Çevre, yenilenebilir enerji ve kentsel yaşanabilirlik gibi konularda yerel yönetimlerin öncülüğü, Türkiye ve dünyadan çarpıcı örneklerle desteklenmiştir. Bu alanlarda yerel yönetimlerin önemi vurgulanmıştır.

Bu rapor, yerel yönetimlerin etkili bir kamu hizmeti aracı olarak toplumsal kalkınmanın temel unsurlarından biri olduğunu göstermektedir. Çeşitli sistemlerin Türkiye için çıkardığı dersler ve geleceğe yönelik öneriler detaylandırılmıştır.

Yerel yönetimlerin şeffaf, hesap verebilir ve kapsayıcı bir yapıyla geleceğe taşınması, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kilit bir rol oynayacaktır.

2. Giriş

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin yerel düzeyde yürütülmesini sağlayan, merkezi hükümetin yükünü hafifleten ve yerel halkın doğrudan yönetime katılımını teşvik eden yönetim birimleridir. Dünya genelinde yerel yönetimler farklı sistemler üzerine kurulmuştur. Bu sistemler ülkelerin tarihi, siyasi yapısı ve hukuki geleneklerine bağlı olarak çeşitlenir. Yerel yönetimler, yerel düzeyde karar alma mekanizmalarını güçlendiren demokratik araçlar olarak kabul edilir.^{1,2}

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin yerel düzeyde etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayan, merkezi hükümetin yükünü hafifleten ve vatandaşların doğrudan yönetime katılımını teşvik eden kritik yönetim birimleridir. Göreve başlayan bir vali tarafından personele gönderilen ve valiliğin web sitesinde yayınlanan (2016/1) sayılı genelgede şu ifadeler yer verilmektedir: “Kamu kurum ve kuruluşlarınca benimsenen misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedefler çerçevesinde; uhdelerinde bulunan görevlerin, verimlilik etkinlik ve tutumluluk ilkelerine göre yürütülmesiyle, değişen ve gelişen vatandaş ihtiyaç ve taleplerinin karşılanabilmesi için ” Bu genelgede, kamusal çerçevede merkezi hükümetin mülki idareye verdiği “verimlilik”, “etkinlik”, “tutumluluk” gibi hedef görevlerin yanında, “değişen ve gelişen vatandaş ihtiyaç ve taleplerinin karşılanabilmesi” hedef görevinden bahsedilmektedir.³ Yerel yönetimlerin, toplumsal refahın artırılması, altyapının geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması gibi çok çeşitli görevleri bulunmaktadır. Bu farklılık, Urhan tarafından belirtilen ve Türk İdari sisteminde sadece bir defa karşılaşılan yerel yönetim bakanlığı uygulamasını gerektirecek “1978 yılının Ocak ayında “Hızlı değişim sürecindeki toplumumuzda yepyeni bir gerçek olarak gelişen yerel yönetimlerin yönetsel ve mali tikanıklıkları gidermek, böylece bu yönetimlere etkinlik ve işlerlik kazandıracak düzenlemeleri yapmak”

¹ Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., & Akalın, N. (2009). Yerel yönetim sistemleri: Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV). Erişim tarihi: 13.10.2021, https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf

² Sezer, Ö. (2019). Türkiye’de yerel yönetimlerin mali yapısı ve bütçe süreçleri. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları. Erişim tarihi: 13.10.2021, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/%C3%96zcanSEZER.pdf>

³ Yozgat Valiliği. (t.y.). Kamu hizmetlerinin etkili ve verimli sunumu. Genelge, Yozgat Valiliği. <http://www.yozgat.gov.tr/kamu-hizmetlerinin-etkili-ve-verimli-sunumu>

amacıyla Yerel Yönetim Bakanlığı kurulmuştur.⁴ Bakanlığın kurulma gerekçesi “yepyeni bir gerçek olarak gelişen yerel yönetimlerin yönetsel ve mali tıkanıklıkları “ durumunun günümüzde de geçerliliğini koruduğunu belirtmek mümkündür. Bu tespiti Demirkaya’nın tespiti ile birlikte değerlendirmek mümkündür. “Türkiye gibi üniter yapıya sahip ve merkezi yönetimin yönetsel hakimiyetinin güçlü olduğu ülkelerde, yerel yönetimlerin mali ve idari bakımdan ağır bir vesayet altında oldukları, ancak yerel bazda politik otonomileri (seçilmiş meclis ile bağımsız gündem oluşturabilme) olduğu bilinmektedir.” Bu durumda Türkiye’de yerel yönetimlerin gerek “bir ihtisas bakanlığına sahip olmama ve mülki idareden sorumlu bakanlığın vesayetinde olması ve diğer taraftan müstakil bir mevzuata dayanan, kendi içtihadını geliştirmeden yoksun bulunması hali söz konusudur. Ama Demirkaya yerel yönetimlerin yine de adeta fiili kapasitelerine bağlı ve bunun yansıması olarak, “yerel bazda politik otonomi” sahibi olabilecekleri tespitini yapmaktadır.⁵ Ancak yönetime katılım ve yönetişim ilişkisini inceleyen çalışmalarda yönetişimin henüz evrensel değer olarak kabul edilmediği dönemlerden kalma “Umumiyetle yönetişimin "kamu ve özel sektör arasındaki sınırların bulanık hale geldiği yönetim stilleri" geçerli kabul edilebilecek anlayışı” Siyasetin ve idarenin çıktıları farklı süreçlerin ürünü” yönetişim paradigması içinde sürdürmenin zorluğundan bahsedilmektedir.⁶

Uluslararası alanda ise yerel yönetimler, merkezi hükümetler karşısında pozisyonlarını geliştirmektedir. Örneğin çevre gibi kapsayıcı bir konuda yerel yönetimler, Birleşmiş Milletler’in Habitat II sürecinde, merkezi hükümetlerle eşit düzeyde kabul edilmiştir.⁷

Dünya genelinde yerel yönetimler farklı sistemler ve modeller üzerine inşa edilmiştir. Bu sistemler; ülkelerin tarihi, siyasi yapısı, ekonomik koşulları ve hukuki gelenekleri gibi faktörlere bağlı olarak çeşitlenmektedir.⁸ Örneğin, İskandinav ülkelerinde güçlü

⁴ Urhan, V.F. Sayıştay Başkanlığı. (2023). Yerel yönetimlerde hesap verebilirlik ve denetim. Sayıştay Dergisi, 70(4), 85-112. Shf.88, Erişim tarihi: 13.10.2021, https://www.sayistay.gov.tr/files/4413_der70m4.pdf

⁵ Demirkaya, Y. “Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi: Yerel Yönetim Reformu”, WALD Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı Yayını, İstanbul, 2016. Yayını içinde Yüksel Demirkaya, “Türkiye’de Belediyeler için Performans Yönetimi Arayışı”, Shf.11. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://www.wald.org.tr/Uploads/Pages/Module/J5JJ3E44T3252RZ758LWXF1P12GH75.pdf>

⁶ İzci, F. Sarıtürk, M. “Demokratik Toplumlarda Halkın Yönetime Katılımı: Yönetime Katılım ve Yönetişim İlişkisi”, Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Yıl: 2019, Cilt: 2, Sayı: 3, ss.498-517, Shf.499. Erişim tarihi: 13.10.2021, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/916743>

⁷ Bozlağan, R. (2004). Birleşmiş Milletler Uygulamaları ve Yerel Yönetimler. Öneri Dergisi, 6(22), 229-235. Shf.235, Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/940714>

⁸ Yılmaz, B. (2019). Türkiye’de yerel yönetimlerin mali yapısı ve finansman kaynakları [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. İstanbul Üniversitesi Tez Arşivi. <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/56411.pdf>

desantralizasyon uygulamaları görülürken, Fransa gibi ülkelerde daha merkeziyetçi bir yapıya rastlanmaktadır.⁹ Amerika Birleşik Devletleri'nde yerel yönetimler büyük ölçüde özerk hareket edebilirken, Çin gibi ülkelerde merkezi hükümetin kontrolü daha belirgin bir şekilde hissedilmektedir.^{10 11} Türkiye'de ise özellikle Avrupa'dan farklı olarak yere yönetim organizasyonuna tabandan gelen talebi kendiliğinden karşılayan bir merkezi hükümet rolü söz konusu değildir. Ancak ilginç bir şekilde Pera halkının (Şimdi Beyoğlu Bölgesi) fiilen başlattığı bir süreci tanıması ve idari sistem içine "daire" kavramı ile dahil etmesiyle başlamıştır. Yerel yönetimlerin önemi, yerel düzeyde karar alma mekanizmalarını güçlendirerek halkın yönetime katılımını artırmaları ve yerel sorunlara daha hızlı çözüm üretebilmeleriyle ilişkilidir.¹² Pera'dan başlayan "yerel yönetim" hikayesinin halen daha ağır aksak gitmesi bu gelenekle ilişkili kabul edilebilir. Bu sistem, aynı zamanda, yerel düzeyde hesap verebilirliği artırarak kamu kaynaklarının daha etkin ve şeffaf kullanılmasını sağlamaktadır. Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" (1985), yerel yönetimlerin bağımsızlığını ve demokratik yapısını yasal bir zemine oturtarak bu süreci desteklemiştir.¹³

Yerel yönetimlerin yapısal farklılıkları, aynı zamanda hizmet sunumunda esneklik ve yenilikçiliği teşvik etmektedir. Örneğin, Japonya'da belediyeler eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin sağlanmasında büyük bir rol oynarken, İsveç'te sosyal refah hizmetleri yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir.¹⁴ Yerel yönetimler, demokratik yönetişimin temel taşlarından biri olarak kabul edilmekte olup, halkın katılımını artırma, hizmetleri yerelleştirme ve kalkınmayı hızlandırma gibi çok çeşitli işlevleri yerine getirmektedir.

⁹ Koyuncu, E. (2012). Yerel Yönetimlerde Performans Yönetimi Uygulaması: İngiltere ve Türkiye Örnekleri. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 21(3), 67-88., Erişim tarihi: 13.10.2021 https://cyy.hacibayram.edu.tr/documents/article/3/20/1/4_koyuncu.pdf

¹⁰ Tuncer, G., Yıldız, F., & Yalçın, A. Z. (2024). Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe Uygulama Sonuçlarının Analizi: Seçilmiş Büyükşehir Belediyeleri Örneği. Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi(13), 63-76. Erişim tarihi: 13.10.2021 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3924894>

¹¹ Şahin, H. (2022). Yerel yönetimlerde katılımcı demokrasi ve halkın yönetime katılımı. Cumhuriyet ve Demokrasi Dergisi, 3(2), 45-63. https://cyy.hacibayram.edu.tr/documents/article/3/8/2/9_sahin.pdf

¹² Öztürk, D. A. (1996). Türkiye'de Halkın Yönetime Katılması Mevcut Yerel Yönetim Anlayışı ve Çözüm Bekleyen Temel Sorunlar. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(4). Erişim tarihi: 13.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50023>

¹³ İnaç, H., & Ünal, F. (tarihsiz). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de Belediyeler. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (tarihsiz), 1-24., Erişim tarihi: 13.10.2021, , <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55394>

¹⁴ Büyükerşen, Y. (2022). Büyükşehir belediyelerinin yerel yönetim sistemine ait yapısal sorunları ve çözüm önerileri. İdeal Kent, 13(37), 1045-1052., Erişim tarihi: 13.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2496313>

Yerel yönetimler, merkezi hükümetin yükünü hafifletmekle kalmayıp, aynı zamanda yerel halkın ihtiyaçlarına daha hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verilmesini sağlar. Bu yapı, yerel sorunların çözümünde esnek bir mekanizma sunar ve halkın yönetime katılımını güçlendirir.¹⁵ Özellikle büyük metropollerde yerel yönetimler, altyapı, ulaşım, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi temel alanlarda kritik roller üstlenir.¹⁶ Bu bağlamda, yerel yönetimlerin etkinliği, hizmetlerin daha adil dağıtımını ve yerel halkın yaşam kalitesinin artmasını sağlar.¹⁷

Yerel yönetimler, bir ülkenin idari yapısında kritik bir rol oynayan, halkın doğrudan veya dolaylı olarak yönetime katılımını sağlayan kamu kurumlarıdır. Bu yönetimler, merkezi hükümetin yetki ve görevlerinin bir kısmını devralarak, yerel ihtiyaçlara yönelik daha hızlı ve etkili çözümler sunar.¹⁸ Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılması, iyi yönetişimin sağlanması ve yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır.¹⁹ Yerel yönetimlerin temel amacı, halkın yaşam kalitesini artırmak, kentsel ve kırsal alanlarda altyapı geliştirme, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetleri daha erişilebilir hale getirmektir.²⁰

Bu bağlamda, yerel yönetimler demokratikleşmenin önemli bir parçası olarak kabul edilir ve toplumların daha şeffaf ve katılımcı bir şekilde yönetilmesine katkı sağlar.²¹ Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na (1985) göre, yerel yönetimler, halkın doğrudan iradesini yansıtmalı ve karar alma süreçlerinde etkin olmalıdır.²² Bu bağlamda, yerel yönetimler

¹⁵ Erbay, Y., & Akgün, H. (tarihsiz). Cumhuriyet ve modern yerel yönetimler. Yerel Yönetimler. Erişim tarihi: 13.10.2021, <https://yerelyonetimler.info/cumhuriyet-ve-modern-yerel-yontemler/>

¹⁶ Sezik, M. (2019). Türkiye'de yerel yönetimlerin yaşanabilir kent oluşturma politikaları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(2), 703-716. Erişim tarihi: 13.10.2021, , <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/840462>

¹⁷ Görmez, K. (2015). Türkiye'de yerel yönetimlerin reform süreci: Sorunlar ve öneriler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3), 85-102. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/145721>

¹⁸ Turan, M. (2007). Türkiye'de yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları. Türkiye Belediyeler Birliği Dergisi, (Şubat 2007), 17-22. https://www.tbb.gov.tr/online/dergiler/2007_subat/files/basic-html/page17.html

¹⁹ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). Onuncu kalkınma planı: Yerel yönetimler özel ihtisas komisyonu raporu. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Plani-Yerel-Yonetimler-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf>

²⁰ Toksöz, F. (2016). Avrupa Birliği sürecinde yerel yönetimler ve sivil katılım. Türkiye Avrupa Vakfı Yayınları. https://turkiyeavrupavakfi.org/wp-content/uploads/2016/10/Matra_Kitap3.pdf

²¹ <https://www.mevzuatdergisi.com/2010/01a/02.htm>

²² Batal, S. (2010). Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Yerel Yönetimler Alanındaki Uygulama Örnekleri. Mevzuat Dergisi, 13(145). Erişim tarihi: 13.10.2021, <https://www.mevzuatdergisi.com/2010/01a/02.htm>

sadece kamu hizmetlerinin sağlanmasında değil, aynı zamanda toplumun yönetim süreçlerine doğrudan katılımını teşvik etmede önemli bir rol üstlenmektedir.²³

Yerel yönetim modelleri, ülkeden ülkeye farklılık gösterse de temel işlevleri büyük ölçüde benzerdir. Avrupa ve Kuzey Amerika'da, yerel yönetimler genellikle geniş yetkilere sahipken, Asya ve Afrika'da merkeziyetçi yönetim anlayışı daha baskındır.²⁴ Örneğin, Fransa'da belediye başkanları ve yerel meclisler halk tarafından doğrudan seçilirken, Çin'de yerel yöneticiler merkezi hükümet tarafından atanır (OECD, 2021). Bu farklılıklar, ülkelerin tarihi, siyasi ve kültürel yapılarının bir yansımasıdır.²⁵

Fransa, Almanya ve İsveç gibi Avrupa ülkelerinde desantralizasyon süreci, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasıyla sonuçlanmıştır. Almanya'da federal yapı, eyaletlerin ve yerel yönetimlerin geniş özerklik haklarına sahip olmasına olanak tanır (Wollmann, 2004). Buna karşılık, Çin gibi merkeziyetçi yönetimlerde yerel yönetimlerin yetki alanı sınırlıdır ve genellikle merkezi otoritenin doğrudan kontrolü altındadır (Miller, 2020).

Yerel yönetimlerin etkili olabilmesi için finansal kaynakların yeterli olması ve insan kaynağı kapasitesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Dünya Bankası (2013) raporuna göre, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşması, mali bağımsızlık ve kapasite geliştirme projeleri ile doğrudan ilişkilidir.²⁶

Yerel yönetimlerin rolü, yalnızca idari hizmetlerin sağlanmasıyla sınırlı kalmayıp, ekonomik kalkınma ve sosyal refahın sağlanmasında kilit bir aktör haline gelmiştir. Özellikle sanayileşmiş ülkelerde, yerel yönetimler altyapı projeleri, kentsel dönüşüm ve istihdam yaratma gibi alanlarda aktif rol oynayarak sürdürülebilir büyümeye katkıda

²³ Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatı (UCLG-MEWA). (2019). Desantralizasyon ve yerel demokrasi: 5. küresel rapor (GOLD V) yönetici özeti. UCLG-MEWA Yayınları. Erişim tarihi: 14.10.2021, https://uclg-mewa.org/wp-content/uploads/2022/05/GOLD_V_2019_-Desantralizasyon_ve_Yerel_Demokrasi_5_Kuresel_Raporu_Yonetici_Ozeti.pdf

²⁴ Sevinç, H. (2023). Üniter yapının yerel yönetimlerin özerkliğine etkileri: İtalya ve Türkiye örneği. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1), 45-67. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3882706>

²⁵ Tuohoti, G. (2017). Çin Halk Cumhuriyeti'nde yerel yönetimler. Yerel Politikalar Dergisi, 2(3), 45-60. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/497329>

²⁶ World Bank. (2019, May 23). More cities in Turkey to benefit from sustainable municipal services. World Bank Press Release. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://www.worldbank.org/tr/news/press-release/2019/05/23/more-cities-in-turkey-to-benefit-from-sustainable-municipal-services>

bulunmaktadır.²⁷ Dünya Bankası verilerine göre, yerel yönetimlerin kamu yatırım harcamalarındaki payı 2019 itibarıyla Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama %45 seviyesine ulaşmıştır.²⁸

Yerel yönetimlerin ekonomik kalkınmadaki bu artan rolü, altyapı yatırımlarından teknoloji parklarının inşasına, yeşil enerji projelerinden yenilikçi kentsel dönüşüm girişimlerine kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Özellikle İskandinav ülkelerinde, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yerel yönetimlerin çevre dostu projelere yaptığı yatırımlar dikkat çekmektedir.²⁹ Örneğin, Danimarka'da yerel yönetimler yenilenebilir enerji projelerinin %60'ından sorumlu olup, bu projelerin finansmanı büyük ölçüde yerel yönetim bütçeleri üzerinden sağlanmaktadır.³⁰

Kriz dönemlerinde yerel yönetimlerin esnek ve hızlı müdahale kapasitesi, toplumsal dayanıklılığın artırılmasında kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. COVID-19 pandemisi süresince, yerel yönetimlerin sağlık, sosyal yardım ve uzaktan eğitim alanlarındaki hızlı refleksleri, merkezi hükümet politikalarını destekleyen tamamlayıcı bir rol üstlenmiştir. OECD'nin 2020 raporuna göre, yerel yönetimlerin pandemi döneminde aldığı sosyal yardım önlemleri, toplam kamu sosyal harcamalarının %30'unu oluşturmuştur.³¹

Buna ek olarak, yerel yönetimlerin istihdam yaratmadaki rolü giderek artmaktadır. Dünya Bankası verileri, gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimlerin küçük ve orta ölçekli işletmelere sağladığı desteklerin, yerel ekonomilerin canlanmasında önemli bir kaldıraç

²⁷ Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD). (2025). Altyapı Sektörü Taslak Strateji Belgesi (v10.0): 2025-29. EBRD. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://www.ebrd.com/infrastructure-sector-strategy-turkish.pdf>

²⁸ Yeğiner, P., & Tanrıvermiş, Y. (2021). Dünyada ve Türkiye'de Yerel Yönetim Bankacılığı. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 18, 23-42. Erişim tarihi: 15.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1097970>

²⁹ WRI Türkiye. (2018). Sürdürülebilir ve güvenli: Türkiye için bütüncül bir kentsel hareketlilik planı rehberi. WRI Türkiye. Erişim tarihi: 14.10.2021, https://wisehirler.org/sites/default/files/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir%20ve%20G%C3%BCvenli_28.09.18_web_0.pdf

³⁰ Akkurt, İ., & Akman, Ç. (2023). Danimarka'da Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(4), 1563-1592. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3011055>

³¹ Yavuz, H., & Erdem, A. (2022). Covid-19 Sürecinde OECD Ülkelerinde Sosyal Yardımlar. Vergi Sorunları Dergisi, 410, 40-55. Erişim tarihi: 14.10.2021, <https://www.vergisorunlari.com.tr/makale/covid-19-surecinde-oecd-ulkelerinde-sosyal-yardimlar/9521>

etkisi yarattığını ortaya koymaktadır.³² Brezilya ve Hindistan gibi ülkelerde, yerel yönetimler tarafından yürütülen kentsel istihdam programları, yoksulluk oranlarının azaltılmasında doğrudan etkili olmuştur.³³

Sonuç olarak, yerel yönetimler ekonomik kalkınmanın temel taşı olma yolunda ilerlemekte ve kriz dönemlerinde toplumların daha hızlı toparlanmasını sağlayan bir yapı haline gelmektedir. Bu bağlamda, küresel düzeyde yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının artırılması, uzun vadeli sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

³² Özdemir, A., & İnce, G. D. (2021). OECD Ülkelerinde Sosyal Yardımların Yoksulluk Üzerine Etkisi. Çalışma ve Toplum, 4(71), 2633-2658. Erişim tarihi: 16.10.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2576386>

³³ T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Sürdürülebilir kalkınma amaçları değerlendirme raporu. T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf

3. Tarihsel Gelişim

Yerel yönetimlerin tarihsel kökeni, insanlık tarihinin ilk organize toplumlarına kadar uzanmaktadır. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde, yerel yönetimler halkın doğrudan katılımıyla şekillenen özerk yapılar olarak ortaya çıkmıştır. Antik Yunan'da şehir devletleri (polisler), yerel halkın yasaları belirlediği, yöneticileri seçtiği ve kamu işlerinin yürütülmesinde söz sahibi olduğu yönetim biçimlerini temsil ediyordu.. Bu yapıların demokratik katılımın ilk örnekleri arasında yer aldığını belirtirken, yerel düzeyde kolektif karar alma süreçlerinin şehirlerin ekonomik ve kültürel gelişimini hızlandırdığı vurgulanmaktadır.³⁴

Roma İmparatorluğu'nda ise yerel yönetimler, imparatorluk topraklarının genişlemesiyle birlikte "municipium" ve "colonia" adı verilen özerk birimler aracılığıyla yürütülüyordu. Bu yapılar, yerel halkın kendi yöneticilerini seçmesine olanak tanırken, aynı zamanda merkezi otoriteye bağlı olarak görev yapmışlardır.³⁵ Roma yerel yönetimlerinin, modern belediyeçilik anlayışının temellerini attığını ve bu yapının özellikle Avrupa'da yerel yönetim sistemlerinin gelişiminde model teşkil ettiğini ifade etmektedir.

Orta Çağ Avrupası'nda yerel yönetimler, feodal sistemin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde şehirlerin ve kasabaların özerk yönetim hakları, soylular ve krallar tarafından verilen imtiyazlarla şekillenmiştir. Özellikle 12. yüzyıldan itibaren ticaretin artmasıyla birlikte, şehir loncaları ve tüccar birlikleri yerel yönetimlerde etkin bir rol oynayarak ticaretin düzenlenmesi, vergilendirme ve kamu düzeninin sağlanmasına katkı sağlamıştır.³⁶

Mumford, Floransa, Venedik ve Cenova gibi şehir devletlerinin, ekonomik büyümeyi destekleyen yerel yönetimlerin öncüsü olduğunu ifade etmektedir. Bu şehirlerdeki demokratik yönetim mekanizmalarının daha sonra Avrupa'nın diğer bölgelerine

³⁴ Sevinç, H. (2021). Antik Yunan'da siyasal yapı ve Aristo ile Platon özelinde siyasal düşünüş. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(2), 209-223. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1632267>

³⁵ Tuncer, A. (2016). Yerel yönetimlerin kökeni bağlamında İtalyan şehir devletlerinde yönetim ve aktörler. *Sakarya Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Dergisi*, 4(1), 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/473723>

³⁶ Sayıcı, N. (2023). Ulus Devlet Tarih Sahnesine Neden Geç Çıktı?. *Ekonomi İşletme Siyaset Ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(1), 62-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2812054>

yayıldığını vurgulamaktadır.³⁷ Dünya Bankası (2022), yerel yönetimlerin tarihsel süreçte ekonomik büyümenin motoru haline geldiğini ve yerel karar alma süreçlerinin, toplumların refah seviyesini artırmada kritik bir rol oynadığını belirtmektedir. Özellikle sanayi devrimi sonrası dönemde, İngiltere ve Almanya gibi ülkelerde yerel yönetimlerin kamu hizmetleri sunumundaki rolü hızla artmış ve bu süreç, modern belediyecilik anlayışının şekillenmesine zemin hazırlamıştır.³⁸

Yerel yönetimler modern dünyada yalnızca kamu hizmetlerinin yürütücüsü değil, aynı zamanda ekonomik kalkınmanın itici gücü haline gelmiştir. Özellikle sanayileşmiş ülkelerde, yerel yönetimlerin bütçelerinin %30-40'ı altyapı projelerine, eğitim ve sağlık hizmetlerine ayrılmaktadır. Bu durum, Roma ve Orta Çağ Avrupa'sındaki yerel yönetim sistemlerinin, günümüzde hala etkili bir model sunduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.³⁹

Sanayi Devrimi, yerel yönetimlerin modern anlamda gelişiminde kritik bir dönüm noktası olmuştur. Sanayileşmenin hız kazandığı 18. ve 19. yüzyıllarda, hızla büyüyen şehirlerde altyapı, ulaşım, halk sağlığı ve konut gibi temel ihtiyaçların karşılanması için yerel yönetimlerin rolü giderek artmıştır. Bu dönemde, hızla büyüyen sanayi şehirleri, kentlerde nüfus yoğunluğunu artırmış ve halk sağlığı, barınma gibi alanlarda ciddi sorunlara yol açmıştır. Bu sorunlar, yerel yönetimlerin halkın ihtiyaçlarına daha hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmesi adına güçlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

Sanayileşme, yerel yönetimlerin altyapı projeleri, su ve kanalizasyon hizmetleri, kamu sağlığı, eğitim ve konut gibi alanlarda daha fazla sorumluluk üstlenmesini gerektirmiştir. Özellikle İngiltere'de 19. yüzyılda çıkarılan 1835 Belediye Reform Yasası (Municipal Corporations Act), yerel yönetimlerin modernleşmesi açısından dönüm noktası olmuştur. Bu yasa, yerel belediyelerin demokratikleşmesini sağlayarak, halk tarafından seçilen belediye meclislerinin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Smith (2021), bu reformun sadece yerel demokrasiyi güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda kamu kaynaklarının daha

³⁷ Mazi, F. (2008). Antik çağda düşüncenin kentsel mekâna yansıması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(10), 33-45. https://www.mku.edu.tr/files/25_dosya_1334661635.pdf

³⁸ Bulut, Y., & Bimay, M. (2020). Karşılaştırmalı yerel yönetimler analizi: İngiltere ve Türkiye örnekleri. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16(29), 2265-2290. <https://doi.org/10.26466/opus.735795>

³⁹ Pustu, Y. (2016). Yerel demokrasinin kökeni. Sayıştay Dergisi, 100, 89-106. https://www.sayistay.gov.tr/files/5314_der100m4.pdf

şeffaf bir şekilde yönetilmesini sağladığını ifade etmektedir. 1835 Reform Yasası, belediyelerin yerel kalkınmada daha aktif rol oynamasına ve kentsel hizmetlerin standardize edilmesine katkı sağlamıştır. Bu dönemde Fransa'da da benzer reformlar gerçekleştirilmiş ve Napolyon döneminde çıkarılan yerel yönetim yasaları, belediyelerin yetki alanlarını genişletmiştir. Fransa'daki yerel yönetim reformları, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında dengeli bir ilişki kurmayı amaçlamış ve yerel hizmetlerin kalitesini artırmayı hedeflemiştir.⁴⁰ Almanya'da ise 19. yüzyılın ikinci yarısında yerel yönetimler, sanayi devriminin etkisiyle daha fazla sorumluluk üstlenmiş ve sosyal refah politikalarının uygulanmasında kilit bir rol oynamıştır.

20.yüzyıl boyunca, yerel yönetimlerin yetki alanları genişlemeye devam etmiştir. I. ve II. Dünya Savaşları'nın ardından, sosyal refah devletlerinin yükselişiyle birlikte, yerel yönetimler kamu hizmetlerinin sunumunda kritik bir rol üstlenmiştir. Kuhlmann ve Wollmann bu dönemde yerel yönetimlerin sadece altyapı projeleriyle sınırlı kalmayıp, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve konut politikaları gibi birçok alanda merkezi hükümetleri tamamlayıcı nitelikte görevler üstlendiğini belirtmektedir. Özellikle Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde, savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde yerel yönetimlerin bütçeleri önemli ölçüde artırılmış ve kamu hizmetlerinin etkin sunumu için yerel yönetimlerin yetkileri genişletilmiştir.⁴¹

II. Dünya Savaşı sonrasında yerel yönetimlerin demokratikleşmesi ve özerkliğinin artırılması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Avrupa Konseyi tarafından 1985 yılında kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel yönetimlerin bağımsızlığını güçlendirerek, merkezi hükümetlerin müdahalesinden korunmasını sağlamıştır. Avrupa Konseyi bu şartın Avrupa'daki 47 ülkenin yerel yönetim sistemlerinde doğrudan etkili olduğunu ve yerel demokrasiyi geliştirdiğini belirtmektedir. Avrupa'daki birçok ülkenin

⁴⁰ Karaer, T. (1989). Fransa'da yerel yönetim reformu üzerine. *Amme İdaresi Dergisi*, 22(1), 48-60. https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/documents/article/1/23/3/4_karaer.pdf

⁴¹ Fromm, N. (2019). [Review of the book *Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe* (2nd ed.), by S. Kuhlmann & H. Wollmann]. *Der Moderne Staat – Zeitschrift für Public Policy, Recht und Management*, 12(2), 477–480. <https://doi.org/10.3224/dms.v12i2.16>

anayasal düzenlemelerine yansıyan bu sözleşme, yerel yönetimlerin yetki alanlarını genişletmiş ve vatandaşların yönetime daha aktif katılımını teşvik etmiştir.⁴²

21. yüzyılda yerel yönetimlerin rolü, sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliğiyle mücadele, göç yönetimi, dijital dönüşüm ve sosyal inovasyon gibi alanlarda daha da belirgin hale gelmiştir. Kopenhag, Amsterdam ve Barcelona gibi şehirler, sürdürülebilir enerji projeleri, akıllı şehir uygulamaları ve yenilikçi sosyal politikalar ile öne çıkmaktadır. Bu şehirlerde uygulanan politikalar, yerel yönetimlerin çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal refah konularında merkezi yönetimlerden daha esnek ve yenilikçi hareket edebildiğini göstermektedir.⁴³

Kopenhag, karbon nötr şehir olma hedefiyle yeşil altyapı projelerine ve bisiklet yollarına büyük yatırımlar yaparken, Amsterdam akıllı şehir projeleriyle dijital dönüşümde öncü bir konuma gelmiştir. Barcelona ise, yerel yönetimlerin dijital hizmet sunumundaki rolünü artırarak, sosyal politikalarla teknoloji entegrasyonunu başarılı bir şekilde gerçekleştiren örnek şehirlerden biri olmuştur.⁴⁴

Yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, günümüzdeki demokratik yönetim yapılarının temellerini atan bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç, halkın yönetime katılımını artırmanın yanı sıra, kamu hizmetlerinin daha etkin bir şekilde sunulmasını sağlamış ve sosyal refahın artmasına katkı sağlamıştır. Yerel yönetimlerin rolü, hem tarihsel hem de modern bağlamda, toplumsal dayanıklılığı artırmada ve küresel krizlere karşı daha esnek bir yapı oluşturmada kritik bir öneme sahiptir.

⁴² Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatı (UCLG-MEWA). (2011). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı. http://arsiv.uclg-mewa.org/doc/publication_T53Zl.pdf

⁴³ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. (2020). Akıllı şehirler: Uluslararası örnekler inceleme ve Türkiye için uygun model. https://www.akillisehirler.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Ak%C4%B1l%C4%B1-%C5%9Eehirler_Uluslararası%C4%B1-%C3%96rnekler-%C4%B0nceleme-Ve-T%C3%BCrkiye-%C4%B0%C3%A7in-Uygun-Model.pdf

⁴⁴ Green Petition. (t.y.). Sürdürülebilir bir şehir hikayesi: Kopenhag. Green Petition. <https://greenpetition.com/tr-tr/blogs/blog/surdurulebilir-bir-sehir-hikayesi-kopenhag>

4. Yerel Yönetim Sistemlerinin Yapısı

Yerel yönetimler, ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak farklı modellerde örgütlenmiştir. Bu yönetim modelleri, yerel yönetimlerin merkezi hükümet ile olan ilişkilerini, yetki ve sorumluluk alanlarını belirler. Genel olarak, yerel yönetim sistemleri adem-i merkeziyetçi (decentralized), merkeziyetçi (centralized) ve karışık (mixed) olmak üzere üç ana modelde sınıflandırılmaktadır. Bu modeller, ülkelerin tarihsel gelişimi, hukuki altyapısı ve yerel halkın yönetime katılım düzeyine göre farklılık gösterir.⁴⁵

Yerel yönetimler, ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak farklı modellerde örgütlenmiştir. Bu yönetim modelleri, yerel yönetimlerin merkezi hükümet ile olan ilişkilerini, yetki ve sorumluluk alanlarını belirler. Genel olarak, yerel yönetim sistemleri adem-i merkeziyetçi (decentralized), merkeziyetçi (centralized) ve karma (mixed) olmak üzere üç ana modelde sınıflandırılmaktadır. Bu modeller, ülkelerin tarihsel gelişimi, hukuki altyapısı ve yerel halkın yönetime katılım düzeyine göre farklılık göstermektedir.⁴⁶

Adem-i merkeziyetçi model, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde bağımsız hareket etme yetisine sahip olduğu bir yapıyı ifade etmektedir. Adem-i merkeziyetçi yapılar, kamu hizmetlerinin daha hızlı ve etkili bir şekilde sunulmasına katkı sağlamaktadır. Bu model, genellikle geniş topraklara sahip olan ve kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu ülkelerde tercih edilmektedir. Örneğin, İsviçre, Kanada ve Almanya gibi ülkelerde yerel yönetimlerin geniş yetkilere sahip olduğu bir sistem bulunmaktadır.⁴⁷ Almanya'da yerel yönetimlerin eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi birçok alanda karar alma yetkisine sahip olduğunu ve bu durumun bölgesel farklılıkların azaltılmasına katkı sağladığını ifade etmektedir.

Merkeziyetçi modelde ise, yerel yönetimler büyük ölçüde merkezi hükümete bağlıdır ve yetki devri sınırlıdır. Bu modelde yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluk alanları merkezi otorite tarafından belirlenir ve denetlenir. Fransa, Japonya ve Türkiye gibi ülkelerde bu

⁴⁵ Denters, S. A. H., & Rose, L. E. (2005). Comparing Local Governance. Trends and Developments. Palgrave Macmillan

⁴⁶ Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., & Akalın, N. (2009). Yerel yönetim sistemleri: Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV). https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf

⁴⁷ Pollitt, C. (2015). [Review of the book Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe (2nd ed.), by S. Kuhlmann & H. Wollmann]. International Review of Administrative Sciences, 81(1), 197–199. <https://doi.org/10.1177/0020852314568777>

modelin izleri görülmektedir. Türkiye’de yerel yönetimler, Anayasa ve ilgili kanunlar çerçevesinde merkezi yönetim tarafından belirlenen çerçevede faaliyet göstermektedir Fransa’da ise "Prefet" adı verilen merkezi yönetim temsilcileri, yerel yönetimlerin faaliyetlerini denetleme ve yönlendirme yetkisine sahiptir.⁴⁸

Karma model, merkeziyetçi ve adem-i merkeziyetçi yapıların bir arada bulunduğu sistemleri tanımlar. Bu modelde merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında yetki paylaşımı söz konusudur. İskandinav ülkeleri ve İspanya bu modelin en belirgin uygulayıcıları arasında yer almaktadır.⁴⁹ İspanya’da özerk bölgeler, geniş bir idari ve mali özerkliğe sahiptir, ancak merkezi hükümetin genel koordinasyon rolü devam etmektedir.⁵⁰ Barcelona gibi şehirlerde yerel yönetimler, altyapı projeleri, çevre düzenlemeleri ve sosyal hizmetler gibi alanlarda özerk hareket edebilmektedir.⁵¹

Yerel yönetim modelleri ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, her modelin kendine özgü avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Küresel düzeyde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir strateji olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde yerel yönetimlerin esnek ve hızlı hareket edebilme kapasitesi, toplumsal dayanıklılığı artıran önemli bir faktördür.

3.1. Adem-i Merkeziyetçi Sistem (Decentralized System)

Adem-i merkeziyetçi sistem, yerel yönetimlerin geniş yetkilere ve özerkliğe sahip olduğu bir yönetim modelidir. Bu modelde yerel yönetimler, bütçelerini, kamu hizmetlerini ve yerel politikalarını merkezi hükümetin müdahalesi olmaksızın bağımsız olarak yürütme yetkisine sahiptir. Bu sistem, yerel ihtiyaçların daha hızlı ve etkin bir şekilde karşılanmasını sağlarken, aynı zamanda demokratik katılımı ve yerel halkın yönetime katılımını teşvik etmektedir.

⁴⁸ Fromm, N. (2019). [Review of the book Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe (2nd ed.), by S. Kuhlmann & H. Wollmann]. Der Moderne Staat – Zeitschrift für Public Policy, Recht und Management, 12(2), 477–480.

⁴⁹ Yeşildal, A. (2021). Yerel yönetimlerde karar verme süreçleri ve adem-i merkezileşme. International European Journal of Managerial Research, 5(Özel Sayı 1), 137–157. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1529490>

⁵⁰ Yıldız, M. (2011). İspanya yönetim sistemindeki tekçilik ve federalizm tartışmalarının değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 29(2), 175-191.

⁵¹ Yıldız, M. (2018). Sosyal hizmet sunumunda Katalunya: Barselona örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18(40), 23-45.

Uygulama Örnekleri ve Ülke Modelleri

Fransa

Fransa, adem-i merkeziyetçiliğin en belirgin örneklerinden biridir. Fransa'da 1982'de çıkarılan Yerel Yönetim Reform Yasası ile belediyelere (communes), departmanlara ve bölgeler (regions) düzeyinde geniş yetkiler tanınmıştır. Belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilir ve yerel meclislerle birlikte belediyelerin politika belirleme süreçlerinde bağımsız hareket etmektedir. Fransa'da yerel yönetimler, kamu altyapısı, çevre düzenlemeleri ve kültürel hizmetler gibi alanlarda doğrudan sorumluluk üstlenmektedir.⁵²

İsveç

İsveç'te adem-i merkeziyetçi yapı, refah devletinin temel taşlarından biridir. İsveç'te yerel yönetimler (kommuner), sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin büyük bir bölümünü üstlenmektedir. İsveç Anayasası'na göre, yerel yönetimlerin geniş mali özerkliği bulunmaktadır ve kamu harcamalarının %70'inden fazlası yerel düzeyde gerçekleştirilmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin toplumun ihtiyaçlarına uygun hizmetleri daha etkin bir şekilde sunmasına olanak tanımaktadır. İsveç'in adem-i merkeziyetçi modelinin, yerel halkın yönetime katılımını artırarak demokratik süreçleri güçlendirdiğini ifade etmektedir.⁵³

Japonya

Japonya'da adem-i merkeziyetçilik, özellikle afet yönetimi ve kentsel planlama alanında önemli bir rol oynamaktadır. Japonya'da yerel yönetimlerin deprem, tsunami ve sel gibi doğal afetlerde kritik kararlar alarak hızlı müdahalede bulunduğunu belirtmektedir. Japonya'da belediyeler (shi) ve prefektörlükler (ken), yerel ekonomik kalkınma ve altyapı

⁵² Kayıkçı, Y. (2020). Türkiye'de yerel yönetim reformları ve belediyelerin hizmet sunum kapasitesi. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 29(3), 45-62. https://cyy.hacibayram.edu.tr/documents/article/3/12/3/2_kayikci.pdf

⁵³ Akarçay, P. (2021). İsveç'te yerelleşme politikaları. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2), 457-484. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1150888>

projelerinde bağımsız hareket edebilmektedir. Merkezi hükümet, genel çerçeveyi belirlerken, yerel yönetimler uygulamayı kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirmektedir.⁵⁴

Adem-i Merkeziyetçiliğin Avantajları

- Adem-i merkeziyetçi sistemlerin temel avantajları şunlardır:
- Hızlı Karar Alma: Yerel düzeyde hızlı karar alma mekanizmaları, kamu hizmetlerinin daha etkili sunulmasını sağlamaktadır.
- Demokratik Katılım: Halkın doğrudan yönetime katılımı artırılarak, kamu yönetiminde hesap verebilirlik güçlendirilmektedir.
- Yerel İhtiyaçlara Uyum: Yerel yönetimler, bölgesel ihtiyaçlara uygun çözümler üretebilir ve hizmetlerin yerel özelliklere göre planlanmasına olanak tanınmaktadır.
- Afet Yönetimi ve Dayanıklılık: Japonya örneğinde olduğu gibi, yerel yönetimler doğal afetlerde kritik rol oynayarak kriz yönetiminde merkezi hükümetten daha esnek hareket edebilmektedir.

Adem-i merkeziyetçi sistemler, özellikle kalkınmış ülkelerde demokratik katılımı artırarak kamu hizmetlerinin etkinliğini güçlendiren önemli bir modeldir. Fransa, İsveç ve Japonya örnekleri, adem-i merkeziyetçi yapının başarılı bir şekilde nasıl uygulanabileceğini göstermektedir.

3.2. Merkeziyetçi Sistem (Centralized System)

Merkeziyetçi sistem, yerel yönetimlerin merkezi hükümetin doğrudan denetimi ve kontrolü altında faaliyet gösterdiği bir yönetim modelidir. Bu modelde yerel yönetimlerin yetkileri sınırlıdır ve genellikle merkezi hükümetin politikalarını uygulayıcı birimler olarak işlev görmektedirler. Merkeziyetçi sistemlerin kamu hizmetlerinin eşit şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla uygulandığını, ancak yerel düzeyde esnekliğin ve yenilikçiliğin sınırlı kaldığı ileri sürülmektedir. Bu sistem, merkezi hükümetin kamu politikalarını daha tutarlı bir şekilde uygulamasına olanak tanırken, yerel farklılıkları göz ardı edebilme riski taşımaktadır.

⁵⁴ Batal, S., & Koç, B. (2023). Japonya'da Yerel Yönetim Yapılanması: Tokyo Örneği. TESAM Akademi Dergisi, 10(2), 639-671. <https://doi.org/10.30626/tesamakademi.1161736>

Merkeziyetçi Sistemlerin Özellikleri

Merkeziyetçi sistem, genellikle otoriter rejimlerde veya siyasi istikrarın korunmasının öncelikli olduğu ülkelerde tercih edilmektedir. Bu sistem, kamu yönetiminde birlik ve bütünlüğü sağlama amacı taşır. Özellikle kriz dönemlerinde merkeziyetçilik, hızlı karar alma süreçlerini desteklemektedir. Ancak, yerel yönetimlerin bağımsız hareket etme yeteneğinin sınırlı olması, vatandaşların yönetime katılımını azaltabilir ve yerel halkın ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamamasına neden olabilmektedir.

Ülke Modelleri ve Örnekler

Çin

Çin, merkeziyetçi sistemin en belirgin örneklerinden biridir. Çin'de yerel yöneticilerin doğrudan merkezi hükümet tarafından atandığı ve yerel düzeyde alınan kararların Pekin'in belirlediği ulusal kalkınma planları doğrultusunda şekillendiği belirtilmektedir. Çin'deki yerel yönetimler, merkezi hükümetin bölgesel ekonomik kalkınma politikalarını uygulamada önemli bir rol oynar, ancak bu süreçte merkezi hükümetin sıkı denetimi altındadır. Merkeziyetçi sistemin Çin'de hızlı altyapı projelerinin gerçekleştirilmesinin sağlandığı, ancak yerel halkın karar alma süreçlerine katılımını sınırladığı vurgulanmaktadır.⁵⁵

Suudi Arabistan

Suudi Arabistan'da yerel yöneticiler doğrudan merkezi hükümetin temsilcileri olarak görev yapmaktadır. Suudi Arabistan'da yerel yönetimler, merkezi hükümetin talimatları doğrultusunda hareket etmektedir. Yerel yönetimlerin, yerel düzeyde özerk karar alma yetkileri bulunmamaktadır. Suudi Arabistan'da belediye başkanları ve bölge valileri, yerel politikaların uygulanmasında merkezi yönetimin çıkarlarını gözetmek zorundadır. Bu

⁵⁵ Karamanog˘lu, H. (2020). Çin Halk Cumhuriyeti'nde yerel yo˘netimlerin yapısı ve do˘nu˘s˘u˘m su˘reci (Yu˘ksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan U˘niversitesi, Sosyal Bilimler Enstitu˘su˘, Konya. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/server/api/core/bitstreams/255f5e62-6a15-46cf-840a-56f6bb2f7323/content>

sistem, ülkenin kültürel ve siyasi yapısına uygun bir yönetim modeli olarak değerlendirilirken, yerel yönetimlerin esnekliğini sınırlandırmaktadır.⁵⁶

Fransa (Kısmi Merkeziyetçilik)

Fransa'da merkeziyetçi sistem, kısmen adem-i merkeziyetçilik ile birleşmiştir. Özellikle 1982'de çıkarılan Yerel Yönetim Reform Yasası öncesinde, Fransa'daki belediyeler, valiler ve merkezi yönetim tarafından sıkı bir şekilde denetlenmekteydi. Günümüzde, Fransa'da hala merkezi otorite, yerel yönetimlerin bütçelerini ve politikalarını kontrol etme yetkisine sahiptir. Ancak, yerel meclislerin yetkileri zamanla artırılmıştır.⁵⁷

Merkeziyetçi Sistemlerin Avantaj ve Dezavantajları

Avantajlar:

- **Politika Tutarlılığı:** Merkeziyetçi sistem, ulusal düzeyde politikaların tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır.
- **Kaynakların Verimli Dağılımı:** Kamu kaynaklarının ulusal önceliklere göre dağıtılması sağlanmaktadır.
- **Siyasi İstikrar:** Merkeziyetçi yönetim, siyasi istikrarın korunmasına katkı sağlar ve bölgesel farklılıkların azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

Dezavantajlar:

- **Yerel Katılımın Azlığı:** Yerel halkın yönetime katılımı sınırlı olduğundan, yerel ihtiyaçlar yeterince göz önünde bulundurulmayabilmektedir.
- **Bürokrasi:** Karar alma süreçleri yavaşlayabilir ve yerel yönetimler merkezi hükümetten talimat beklemek zorunda kalabilmektedir.
- **Yerel Farklılıkların Göz Ardı Edilmesi:** Merkeziyetçilik, yerel farklılıkların dikkate alınmasını zorlaşabilmektedir.

⁵⁶ Ataman, M., & Kuşçu, Y. (2012). Suudi Arabistan'daki siyasal ve toplumsal hareketlerin gelişimini etkileyen faktörler. *Alternatif Politika*, 4(1), 1-26. <https://alternatifpolitika.com/makale/suudi-arabistan-daki-siyasal-ve-toplumsal-hareketlerin-gelisimini-etkileyen-faktorler>

⁵⁷ Avaner, T., & Atasoy, T. (2024). Fransa'da adem-i merkezileşme ve bölgeselleşme adımı olarak kalkınma ajansları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 66, 113-132. <https://doi.org/10.53568/yyusbed.1524820>

Merkeziyetçi yönetim sistemi, ulusal politikaların istikrarını sağlamak amacıyla birçok ülkede uygulanmaktadır. Ancak bu model, yerel ihtiyaçların hızlı ve esnek bir şekilde karşılanmasında bazı zorluklar barındırmaktadır. Çin ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde merkeziyetçi sistem, ekonomik büyüme ve altyapı gelişimi açısından avantajlar sağlarken, demokratik katılımın sınırlı olması eleştirilmektedir. Fransa gibi bazı ülkelerde ise, merkeziyetçilik kısmi olarak adem-i merkeziyetçilik ile dengelenerek esnek bir yönetim modeli oluşturulmuştur.

3.3. Karışık Sistem (Mixed System)

Karışık sistem, adem-i merkeziyetçilik ve merkeziyetçilik modellerinin bir arada bulunduğu hibrit bir yapı sunar. Bu modelde yerel yönetimler, belirli alanlarda özerk kararlar alabilirken, stratejik veya ulusal öneme sahip konularda merkezi hükümetin denetimi altında faaliyet göstermektedir. Karışık sistemin, yerel yönetimlerin bölgesel kalkınma süreçlerinde esnek ve etkin bir şekilde çalışmasını sağladığı, ancak bazı kritik alanlarda merkezi hükümetin müdahalesinin devam ettiği belirtilmektedir. Bu model, farklı bölgelerin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına uyum sağlayarak kamu hizmetlerinin daha dengeli dağıtılmasına katkı sağlamaktadır.⁵⁸

Karışık Sistemlerin Özellikleri ve Avantajları

Karışık yönetim sistemi, özellikle geniş coğrafyaya yayılmış veya farklı etnik, kültürel ve ekonomik yapıya sahip ülkelerde tercih edilmektedir. Bu model, adem-i merkeziyetçi sistemin yerel halkın yönetime katılımını artırıcı özelliklerini merkeziyetçi sistemin kamu politikalarında istikrar sağlayan yapısıyla birleştirmektedir.

Ülke Modelleri ve Örnekler

Türkiye

Türkiye, karışık yerel yönetim sisteminin en dikkat çekici örneklerinden biridir. Türkiye'de belediyeler ve büyükşehir belediyeleri, yerel düzeyde altyapı, çevre düzenlemesi, ulaşım ve sosyal hizmetler gibi alanlarda geniş yetkilere sahiptir. Ancak, güvenlik, milli eğitim ve

⁵⁸ Bozan, M. (2015). Üniter yapıda merkeziyet ve adem-i merkeziyetin uyumu. Selçuk Üniversitesi 13. Kamu Yönetimi Kongresi Bildirileri, 21-32. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/376257>

bazı altyapı projeleri gibi stratejik alanlar merkezi hükümetin doğrudan kontrolü altındadır. Türkiye’de belediye başkanları ve yerel meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilirken, valiler merkezi hükümet tarafından atanır ve yerel yönetimlerin denetimini sağlar (OECD, 2021). Bu yapı, yerel düzeyde halkın yönetime katılımını teşvik ederken, merkezi otorite ile yerel yönetimler arasında bir denge oluşturmaktadır.

İtalya

İtalya, yerel yönetimlerin geniş bir özerkliğe sahip olduğu, ancak ulusal düzeyde bazı alanlarda merkezi hükümetin otoritesinin sürdüğü bir diğer örnektir. İtalya’da yerel yönetimlerin bölgesel kalkınma projelerinde bağımsız hareket edebildiğini, ancak ulusal savunma, dış politika ve büyük altyapı projelerinde merkezi hükümetin karar alma süreçlerinde belirleyici olduğu belirtilmektedir. İtalya’da bölgesel yönetimler (regioni), yerel kalkınma politikalarında etkin rol oynar ve sağlık, eğitim, ulaşım gibi alanlarda özerk olarak faaliyet göstermektedir.⁵⁹

Karışık Sistemlerin Dezavantajları

Karışık sistemlerin temel dezavantajları arasında, yetki çatışmaları ve karar alma süreçlerindeki karmaşıklık yer almaktadır. Merkezi otorite ve yerel yönetimler arasında yetki paylaşımının net olmaması, bazı projelerin yavaş ilerlemesine yol açabilir. Ayrıca, yerel yönetimlerin finansmanında merkezi hükümetin payının yüksek olması, yerel yönetimlerin özerkliğini sınırlandırabilir.⁶⁰

Tablo 1 Karşılaştırmalı Tablo: Yerel Yönetim Modelleri

Model	Tanım	Örnek Ülkeler	Seçim Yöntemi	Yetki Alanları
Adem-i Merkeziyetçi	Yerel yönetimler geniş yetkilere sahiptir.	Fransa, İsveç, Japonya	Halk tarafından doğrudan seçim	Sağlık, eğitim, altyapı, afet yönetimi
Merkeziyetçi	Yerel yönetimler merkezi hükümete bağlıdır.	Çin, Suudi Arabistan	Atama	Merkezi politika uygulamaları
Karışık	Yerel yönetimler kısmen özerktir.	Türkiye, İtalya	Doğrudan seçim ve merkezi denetim	Ulaşım, altyapı, eğitim

⁵⁹ Bulman, T. (2021). Strengthening Italy’s public sector effectiveness (OECD Economics Department Working Papers No. 1690). Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://doi.org/10.1787/18151973>

⁶⁰ Wollmann, H. (2020). Transformation of public administration in East Germany following unification. In S. Kuhlmann, I. Proeller, D. Schimanke, & J. Ziekow (Eds.), Public administration in Germany. Palgrave Macmillan

Karışık sistemler, yerel yönetimlerin etkinliğini artırırken, merkezi hükümetin ulusal düzeyde istikrar ve denetimi sağlamasına olanak tanımaktadır. Türkiye ve İtalya gibi ülkelerde uygulanan bu model, yerel halkın yönetime katılımını artırarak kamu hizmetlerinin daha verimli sunulmasını sağlamaktadır. Dünya Bankası'na göre bu sistem, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kamu yönetiminin modernleşmesine ve yerel düzeyde inovasyonun teşvik edilmesine katkıda bulunmaktadır.⁶¹

⁶¹ World Bank. (n.d.). Sustainable Cities Project (P128605). Retrieved January 9, 2025, from <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P128605?lang=en>

5. Belediye Organları ve Görevleri

Yerel yönetimlerin en temel yapı taşlarından biri belediyelerdir. Belediyeler, halkın yerel düzeyde yönetime katılımını sağlayan, kentsel hizmetlerin sunumunda kritik bir rol oynayan kurumlardır. Belediyelerin, toplumların refah seviyesinin artırılmasında ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kilit aktörler olduğu sürekli vurgulanmaktadır.

Belediye Yönetiminin Yapısı

Belediye yönetimi, bir şehrin veya kasabanın idaresini sağlamak amacıyla üç temel organdan oluşmaktadır.

Belediye Başkanı (Mayor) – Belediyenin yürütme yetkisine sahip lideridir. Belediye başkanı, belediye meclisi tarafından belirlenen politikaları uygulamak ve kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamakla sorumludur.

Belediye Meclisi (City Council) – Halk tarafından seçilen ve belediye kararlarının alındığı yasama organıdır. Belediye meclisi,, halkın yerel düzeyde temsiliyetini sağlayarak demokratik katılımı güçlendirmektedir.

Yürütme Komitesi (Executive Committee) – Belediye başkanına bağlı olarak çalışan ve belediye meclisinin aldığı kararların uygulanmasını sağlayan organdır. Bu komite, belediyenin günlük işleyişinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu yapı, yerel yönetimlerde denge ve denetim mekanizmalarının işlerliğini sağlamaktadır ve belediye yönetiminin şeffaf bir şekilde işlemesine olanak tanımaktadır. Özellikle halkın doğrudan belediye meclisi üyelerini seçmesi, yerel düzeyde yönetime katılımı teşvik etmektedir.

4.1. Belediye Başkanı (Mayor)

Belediye başkanı, belediyenin en yüksek yürütme organıdır ve şehrin yönetiminden birinci derecede sorumludur. Altyapı projeleri, trafik düzenlemeleri, kentsel planlama, sosyal hizmetler ve kamu güvenliği gibi kritik alanlarda yetki sahibidir. Başkanın görevleri arasında, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması, yerel kalkınma projelerinin

uygulanması ve şehir halkının yaşam kalitesini artırmaya yönelik projelerin hayata geçirilmesi yer almaktadır.⁶²

Belediye başkanlarının seçilme yöntemleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilirken (ABD, Türkiye, Fransa), bazı ülkelerde (Almanya, İtalya) ise belediye meclisi tarafından atanmaktadır.

Görev ve Yetkiler:

- Şehrin altyapı projelerini yönetmek.
- Trafik ve ulaşım düzenlemelerini sağlamak.
- Kamu hizmetlerinin koordinasyonunu yürütmek.
- Belediye bütçesini yönetmek ve denetlemek.
- Acil durumlarda kriz yönetimini sağlamak

4.2. Belediye Meclisi (City Council)

Belediye meclisi, yerel yönetimlerde yasama organı olarak görev yaparak demokratik katılımın ve hesap verebilirliğin önemli bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Meclis, yerel halkın doğrudan temsil edildiği bir yapı olup, belediye başkanının yetkilerini dengeleyici ve denetleyici bir rol üstlenmektedir. Meclis üyeleri, genellikle dört veya beş yıllık sürelerle halk tarafından seçilir ve görev süreleri boyunca yerel yönetim politikalarının belirlenmesinde kilit bir aktör durumundadır.

Belediye Meclisinin Görev ve Sorumlulukları

Belediye meclisinin temel işlevleri arasında, belediye bütçesinin onaylanması, yerel yasaların ve yönetmeliklerin çıkarılması, belediye başkanının faaliyetlerinin denetlenmesi ve uzun vadeli kentsel kalkınma planlarının hazırlanması yer almaktadır. Bu süreç, halkın doğrudan katılımını sağlamakla birlikte, yerel yönetimlerde şeffaflık ve hesap verebilirliği artırmaktadır.

⁶² Çetin, S., & ., . (2010). SHIFTING ROLES OF LOCAL GOVERNMENTS IN THE UNITED KINGDOM. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(1), 147-168.

Özellikle gelişmiş ülkelerde, belediye meclisleri kentsel planlama, altyapı projeleri ve sosyal hizmetlerin yürütülmesinde aktif bir şekilde yer alırken, gelişmekte olan ülkelerde bu meclislerin kapasitesinin artırılması gerekliliği dile getirilmektedir.

Görev ve Yetkiler:

- Belediye bütçesini belirlemek ve onaylamak.
- Şehir planlaması ve imar uygulamalarına karar vermek.
- Kamu hizmetleri ve projeleri denetlemek.
- Yerel yönetmeliklerin hazırlanmasını sağlamak.
- Belediye başkanının politikalarını denetlemek ve gerektiğinde veto etmek

Örneğin, İngiltere’de yerel meclisler geniş bir yetki alanına sahipken, Fransa’da meclisler daha sınırlı yetkilere sahiptir. Türkiye’de ise büyükşehir belediye meclisleri, hem ilçe belediyelerinin faaliyetlerini koordine etmekte hem de stratejik planlama süreçlerinde etkin rol oynamaktadır.

4.3. Yürütme Komitesi (Executive Committee)

Yürütme komitesi, yerel yönetimlerde belediye başkanının önerisi ve atamasıyla oluşturulan, belediye meclisinin aldığı kararları hayata geçiren kritik bir idari birimdir. Bu komite, yerel kamu hizmetlerinin etkin yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür ve belediyenin günlük operasyonlarını koordine etmektedir.⁶³ Yürütme komitesinin varlığı, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde süreklilik ve tutarlılığı garanti altına almaktadır.

Yürütme Komitesinin Görevleri ve İşlevleri

Yürütme komitesinin en temel işlevlerinden biri, belediye meclisinin çıkardığı karar ve yönetmeliklerin sahada uygulanmasını sağlamaktır. Bu komite, şehir planlamasından altyapı projelerine, kamu sağlığından sosyal hizmetlere kadar geniş bir yelpazede görev almaktadır. Özellikle büyük şehirlerde, yürütme komitesinin varlığı kritik bir rol oynar. Bu kentlerde kamu hizmetlerinin karmaşıklığı ve çeşitliliği nedeniyle, koordinasyonun güçlü bir şekilde yürütülmesi kaçınılmaz durumdadır.

⁶³ Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., & Akalın, N. (2011). Yerel yönetim sistemleri: Avrupa ve Türkiye. Türk Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV). https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf

Yürütme komitelerinin büyük şehirlerde kamu hizmetlerinin kalitesini artırmada kilit bir unsur olduğunu belirtmektedir. Paris, Londra ve New York gibi metropollerde yürütme komiteleri, belediye başkanının liderliğinde önemli altyapı projelerini yürütmekte ve şehir sakinlerinin ihtiyaçlarına hızlı yanıt verilmesini sağlamaktadır.

Uluslararası Perspektif ve Uygulamalar

Fransa

Fransa'da yürütme komiteleri, belediye başkanının (maire) başkanlığında toplanarak yerel politikaların uygulanmasından sorumlu birimdir. Fransa'daki yürütme komiteleri, yerel yönetimlerde karar alma süreçlerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Böylece belediye başkanının gücünü pekiştiren bir mekanizma ortaya çıkmaktadır. Özellikle büyük şehirlerde yürütme komiteleri, projelerin zamanında ve bütçeye uygun şekilde tamamlanmasını sağlamaktadır.

İsveç

İsveç'te ise yürütme komiteleri (kommunstyrelsen), belediye meclisinin aldığı kararların uygulanmasını denetleyen bir yapı olarak öne çıkmaktadır. İsveç'te yürütme komitelerinin kamu hizmetlerinde etkinliği artırdığını ve yerel demokrasinin güçlendirilmesine katkı sağladığını belirtmektedir. İsveç'te bu komiteler, sosyal hizmetlerin koordinasyonu, eğitim projelerinin yönetimi ve çevre düzenlemeleri gibi geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir.⁶⁴

Türkiye

Türkiye'de yürütme komiteleri, belediye encümeni olarak bilinir ve belediye başkanı tarafından yönetilmektedir. Türkiye'de belediye encümenleri, bütçe yönetimi, imar planları ve yerel yönetim projelerinin uygulanmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Özellikle büyükşehir belediyelerinde encümen, büyük altyapı projelerinin ve kentsel dönüşüm faaliyetlerinin yürütülmesinde kritik bir aktör durumundadır.

⁶⁴ Erbay, Y. (t.y.). İsveç. Yerel Yönetimler. Erişim adresi: <https://yerelyonetimler.info/isvec/>

Yürütme Komitelerinin Karşılaştığı Zorluklar

Yürütme komiteleri yerel yönetimlerin etkinliğini artırsa da, bazı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar arasında merkezi hükümetin müdahalesi, bütçe kısıtlamaları ve yerel halkın karar alma süreçlerine katılımının sınırlı olması yer almaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yürütme komitelerinin kapasite yetersizliği ve uzman eksikliği, kamu hizmetlerinin kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir.⁶⁵

Çözüm Önerileri

Yürütme komitelerinin daha etkin çalışabilmesi için:

- Yetki ve Kaynakların Artırılması – Yürütme komitelerinin mali ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.
- Halk Katılımının Güçlendirilmesi – Yürütme komitelerinin karar alma süreçlerinde halkın daha fazla yer alması gerekmektedir.
- Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik – Yürütme komitelerinin faaliyetlerinin daha şeffaf olması ve hesap verebilirlik mekanizmalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Görev ve Yetkiler:

- Belediye meclisinin kararlarını yürürlüğe koymak.
- Kamu hizmetlerinin denetlenmesini sağlamak.
- Belediye personelinin yönetimini gerçekleştirmek.
- Meclis ve başkan arasında koordinasyonu sağlamak.

Yürütme komitesi, İtalya, Fransa ve İspanya gibi ülkelerde belediye yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak işlev görmektedir. Türkiye’de ise büyükşehirlerdeki yürütme komiteleri, belediye başkanının liderliğinde faaliyet gösterir ve belediyenin stratejik planlarının uygulanmasını sağlamaktadır.⁶⁶

⁶⁵ Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2017). Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018-2022. https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf

⁶⁶ De Schutter, O. (Koordinatör). (2010). Avrupa Sosyal Şartı: Avrupa için yeni bir sosyal anayasa. Avrupa Konseyi. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/7333ceb8-442a-434b-b1a8-3d0872715185.pdf>

Belediye organlarının yapısı ve işleyişi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Aşağıdaki tablo, bazı ülkelerdeki belediye organlarının temel özelliklerini karşılaştırmaktadır:

Tablo 2 bazı ülkelerdeki belediye organlarının temel özellikleri

Ülke	Belediye Başkanı Seçimi	Belediye Meclisi	Yürütme Komitesi
ABD	Halk tarafından doğrudan	Halk tarafından seçilir	Var
Fransa	Belediye meclisi tarafından	Halk tarafından seçilir	Var
İngiltere	Halk tarafından doğrudan	Halk tarafından seçilir	Yok
Almanya	Doğrudan veya atama	Halk tarafından seçilir	Var
Türkiye	Halk tarafından doğrudan	Halk tarafından seçilir	Var

Belediye organları, yerel yönetimlerin etkin ve demokratik bir şekilde işleyebilmesi için kritik bir öneme sahiptir. Belediye başkanı, meclis ve yürütme komitesi arasında kurulan denge ve denetim mekanizmaları, şeffaflık ve hesap verebilirliği artırmaktadır. Farklı ülkelerdeki uygulamalar, yerel yönetimlerin tarihsel, kültürel ve siyasi farklılıklarına göre şekillenmekte ve yerel demokrasinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.

6. Hukuki Çerçeve Ve İdari Yapı

Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları, ülkelerin anayasa, idari düzenlemeleri ve yerel yönetim kanunlarında ayrıntılı bir şekilde tanımlanmaktadır. Bu hukuki çerçeve, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi düzenlerken, yetki devri ve özerklik derecesini belirlemektedir. Yerel yönetimlerin işlevselliği, genellikle hukuki yapıların sağlamlığı ve merkezi hükümetin yerel yönetimlere tanıdığı yetki alanlarıyla doğrudan ilişkili durumdadır.⁶⁷

Yerel Yönetimlerde Hukuki Çerçeve ve Yetki Alanları

Yerel yönetimlerin özerkliği ve yetki kapsamı, demokratik katılımı artırma, kamu hizmetlerinin daha hızlı ve etkili sunulması gibi temel amaçlara hizmet etmektedir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin, kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasına olanak tanıdığına ve hizmetlerin yerel halkın ihtiyaçlarına daha uygun şekilde planlanmasını sağladığına ilişkin değerlendirmelerle karşılaşılmaktadır.⁶⁸

Fransa ve Almanya gibi ülkelerde yerel yönetimler, geniş özerklik haklarına sahiptir. Özellikle Fransa'da, 1982 yılında kabul edilen Yerel Yönetim Reform Yasası (Loi Defferre), merkezi hükümetin yetkilerinin önemli bir kısmını yerel yönetimlere devretmiştir. Bu reform, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini daha etkin bir şekilde sunmasına olanak tanımıştır.⁶⁹

İsveç gibi ülkelerde ise yerel yönetimlerin yetki alanı geniş olup, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin büyük bir kısmı yerel düzeyde yürütülmektedir. İsveç Anayasası, yerel

⁶⁷ Şensoy, B. (2010). Yerel özerklik ve yerel yönetimler üzerindeki idari vesayet (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/313099/yokAcikBilim_371876.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

⁶⁸ Belediye Gazetesi. (2024, Mayıs 31). Yerel yönetimleri geliştirmeye yönelik çalışmalarda dünya örnekleri.
<https://belediyegazetesi.chp.org.tr/2024/5/31/yerelyonetimlrigelistirmeyeyonelikcalismalardadunyaornekleri>

⁶⁹ Şin, H. (2016). İmparatorluktan ulus-devlete bir "De Gaulle" tasavvuru: 1945 sonrası Fransa'nın yeni düzene adaptasyon süreci (Yüksek lisans tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/630393/yokAcikBilim_10121749.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

yönetimlerin idari ve mali özerkliğini güvence altına alarak, halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımını teşvik etmektedir.⁷⁰

Türkiye'de ise yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları, 1982 Anayasası ve 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde düzenlenmiştir. Türkiye'de büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyeleri ve köy yönetimleri gibi farklı yerel yönetim türleri bulunmaktadır. Ancak, yerel yönetimlerin yetkileri bazı alanlarda sınırlıdır ve merkezi hükümetin denetiminde faaliyet göstermektedir. 6360 Sayılı yasa ve benzer diğer yasalarla köylerin bir kısmının mahalle statüsüne dönüştürülmesi, tartışmalı bir alan ortaya çıkarmıştır.⁷¹ Özellikle güvenlik, milli eğitim ve sağlık gibi stratejik alanlarda merkezi hükümetin rolü ön planda bulunmaktadır.⁷²

Yerel Yönetimlerin Yetki ve Özerklik Derecesi

Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları, her ülkenin siyasi yapısına ve yönetim anlayışına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Yerel yönetimlerin özerklik seviyelerinin artması, kamu yönetiminde hesap verebilirliği ve verimliliği artırmaktadır. Örneğin, İspanya'da Katalonya ve Bask bölgeleri gibi özerk bölgeler, kendi bütçelerini yönetme ve yerel yasalar oluşturma hakkına sahiptir.⁷³

Bu model, yerel yönetimlerin ekonomik kalkınmayı hızlandırmasına ve toplumsal refahı artırmasına olanak tanımaktadır. Ancak, merkeziyetçi yönetim sistemlerine sahip ülkelerde, yerel yönetimlerin yetki alanı daha sınırlıdır. Çin'de yerel yönetimler, merkezi

⁷⁰ Pınar AKARÇAY.(2017).İSVEÇ'TE YEREL YÖNETİMLER.The Journal of Academic Social Science <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1150888>

⁷¹ Lehimler, H. M. (2016). Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesinin Sosyal Etkileri: Saha Araştırması Bulguları ve Hukuk Sosyolojisi Açısından Değerlendirilmesi. Erişim adresi: <https://www.marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2018/01/05/728c68f9-87ca-413b-8a7c-316ce24a9276.pdf>

⁷² Gündüzöz, İ. (2023). Kamu yönetiminde yenilikçi uygulamalar: Bir model önerisi. TİD Ekim Özel Sayı, 2023. Retrieved January 9, 2025, from [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/2001-2025/2023/ekim-ozelsayi/11_Ilker-GUNDUZUZ.pdf](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/2001-2025/2023/ekim-ozelsayi/11_Ilker-GUNDUZUZ.pdf)

⁷³ Dede, D. (2011). Çok düzeyli yönetim olgusunun kent konseyleri bağlamında incelenmesi: Helsinki, Stockholm, Bergen, Barselona kent konseyleri (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/48170.pdf>

hükümetin doğrudan denetimi altında faaliyet göstermekte ve yerel projelerin büyük bir kısmı merkezi planlama doğrultusunda yürütülmektedir.⁷⁴

Yerel Yönetimlerde Karşılaşılan Zorluklar

Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları genişledikçe, bazı zorluklar da ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimlerin karşılaştığı en önemli sorunların başında finansman yetersizliği, merkezi hükümetin aşırı müdahalesi ve idari kapasite eksikliği gelmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerel yönetimlerin yeterli mali kaynaklara sahip olmaması, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasını engellemektedir.⁷⁵

Çözüm Önerileri

Yerel yönetimlerin daha etkin çalışabilmesi için:

- Yetki Devri – Merkezi hükümetin, yerel yönetimlere daha fazla yetki devretmesi önerilmektedir.
- Mali Kaynakların Artırılması – Yerel yönetimlerin mali kapasitesinin güçlendirilmesi ve kamu kaynaklarının daha adil dağıtılması gerekmektedir.
- Katılımcı Yönetim – Yerel halkın karar alma süreçlerine daha fazla dahil edilmesi, yerel yönetimlerin meşruiyetini ve etkinliğini artıracaktır.
- Kapasite Geliştirme – Yerel yönetim personelinin eğitim düzeyinin artırılması ve teknik kapasitenin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

ABD

ABD'de yerel yönetimlerin hukuki yapısı, eyalet anayasaları ve yasaları tarafından belirlenir. Federal hükümet, yerel yönetimlerin işleyişine doğrudan müdahale etmemektedir. Bunun yerine her eyalet, kendi sınırları içinde yerel yönetimlerin işleyişini düzenlemektedir. ABD'de belediyeler, evrensel yetki ilkesine dayanarak geniş bir

⁷⁴ Kara, E. (2021). ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE YEREL HÜKÜMET SİSTEMİ. Kent Ve Çevre Araştırmaları Dergisi, 3(1), 62-90. <https://doi.org/10.48118/yykentcevre.911031>

⁷⁵ Çiçek, H. (2023). Güçlü ve etkin başkan yönetiminde belediyeler. Türkiye Belediyeler Birliği. Retrieved January 9, 2025, from <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/48170.pdf>

otonomiye sahiptir. Yerel yönetimler, vergi toplama, altyapı geliştirme, eğitim ve kamu güvenliği gibi kritik alanlarda bağımsız hareket etmektedir.⁷⁶

Örnek Yasa:

Home Rule Charter – Yerel yönetimlere geniş otonomi tanır ve belediyelere anayasal yetki vermektedir.

Fransa

Fransa'da yerel yönetimlerin hukuki çerçevesi, 1982 Adem-i Merkeziyetçilik Yasası (Loi Defferre) ile belirlenmiştir. Bu yasa, yerel yönetimlerin özerkliğini artırarak, belediyelere daha geniş yetkiler tanımıştır. Fransa'nın idari yapısı üç seviyededir. Bunlar; belediyeler (communes), departmanlar (départements) ve bölgeler (régions) olarak belirlenmiştir.

Bu yapı, yerel halkın doğrudan yönetime katılımını sağlamaktadır ve merkezi hükümetin müdahalesini sınırlamaktadır.⁷⁷

Örnek Yasa:

Loi Defferre (1982) – Belediyelere idari ve mali bağımsızlık sağlamaktadır. Yerel yönetimlerle ilgili maddeler de dahil olmak üzere federal ve yerel düzeydeki idari düzenlemeleri tanımlar. Yerel yönetimlerle ilgili önemli maddeleri şu şekilde özetlenebilir⁷⁸:

Yerel Yönetimlerde Yetki Devri

- İdari Yetkilerin Yerel Yönetimlere Devri: Yasa, merkezi hükümetin elinde bulunan birçok yetkiyi, yerel yönetimlere (belediyeler, iller ve bölgeler) devretmiştir. Bu, eğitim, ulaşım, şehir planlama ve ekonomik kalkınma gibi alanları kapsamaktadır.

⁷⁶ Erkul, H., Kara, H., & Şimşek, S. (2016). ABD ve Almanya yerel yönetimlerinin karşılaştırılması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(27), 33-58. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/660453>

⁷⁷ Şengül, R. (2005). Fransa'da bölge yerel yönetimlerinin hukuksal kişilik kazanması. Türk İdare Dergisi, 77(436), 61-68. [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/2001-2025/2005/eylul/RSengul-61_68.doc](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/2001-2025/2005/eylul/RSengul-61_68.doc)

⁷⁸ République Française. (1982). Loi n° 82-213 du 2 mars 1982 relative aux droits et libertés des communes, des départements et des régions [Law No. 82-213 of March 2, 1982, concerning the rights and freedoms of communes, departments, and regions]. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.legifrance.gouv.fr>

- Bölge Yönetimlerinin Güçlendirilmesi: Bölgesel yönetimler (régions), yasa kapsamında bağımsız bir yerel yönetim düzeyi olarak tanımlanmıştır. Bu düzeydeki yönetim birimleri, ekonomik kalkınma ve altyapı projelerinde daha fazla yetkiye sahip olmuştur.
- Belediye Başkanlarının Rolü: Belediye başkanlarının, yerel düzeyde temsil gücü artırılmıştır. Belediyeler, merkezi hükümetin vesayet denetiminden kurtarılmış ve daha bağımsız karar alabilme yetkisi kazanmıştır.
- Yerel Meclislerin Özerkliği: Yasa, yerel meclislerin mali ve idari kararlarında daha fazla özgürlük tanımıştır. Merkezi hükümetin onayına tabi olan birçok işlem, bu yasayla birlikte yerel düzeyde çözülür hale gelmiştir.

Mali Kaynakların Yönetimi

- Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği: Yerel yönetimlere, vergilerden daha fazla pay verilmiş ve bu birimlerin mali kaynaklarını yönetme yetkisi genişletilmiştir. Örneğin, belediyeler ve bölgeler, bütçelerini daha bağımsız bir şekilde hazırlayabilme ve kullanabilme hakkına kavuşmuştur.
- Devlet Yardımları: Merkezi hükümet, yerel yönetimlerin yetersiz kaynaklarını desteklemek amacıyla mali yardımlar sağlamaya devam eder, ancak bu yardımlar yerel meclislerin kararlarına daha fazla bağlı hale gelmektedir.

Yerel Hizmetlerin Yönetimi

- Kamu Hizmetlerinde Yerelleşme: Eğitim, sosyal hizmetler, ulaşım ve kültürel faaliyetler gibi kamu hizmetlerinin büyük bir kısmı yerel yönetimlere devredilmiştir.
- Şehir Planlama ve Çevre Yönetimi: Şehir planlaması, altyapı projeleri ve çevre koruma gibi konuların yönetimi, yerel yönetimlerin yetki alanına bırakılmıştır.

Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasındaki İlişkiler

Merkezi Vesayet Denetiminin Azaltılması: Yasa, yerel yönetimlerin merkezi hükümetin vesayet denetiminden çıkmasını sağlamıştır. Bu, yerel meclislerin ve başkanların karar alma süreçlerindeki bağımsızlığını artırmıştır.

Almanya

Almanya'da yerel yönetimlerin yapısı, federal sistem üzerine kuruludur. Yerel yönetimler, doğrudan eyalet hükümetlerine (Länder) bağlıdır. Almanya'da Belediye Yasaları (Gemeindeordnung) eyalet düzeyinde farklılık göstermektedir, ancak temel prensipler benzerlikler taşımaktadır. Belediyeler, geniş bir yetki alanına sahip olup, eğitim, altyapı ve çevre düzenlemesi gibi alanlarda bağımsız hareket etmektedir.⁷⁹

Örnek Yasa: Grundgesetz (Temel Yasa, 1949) – Yerel yönetimlerin anayasal haklarını korur ve belediyelere karar alma özerkliği sağlamaktadır. Grundgesetz (Temel Yasa, 1949), Almanya'nın anayasal düzeninin temel taşıdır ve yerel yönetimlerle ilgili maddeler de dahil olmak üzere federal ve yerel düzeydeki idari düzenlemeleri tanımlamaktadır.⁸⁰:

Prefektlerin Yetkilerinin Azaltılması: Merkezi yönetimi yerel düzeyde temsil eden prefektlerin (valiler) yetkileri önemli ölçüde kısıtlanmış, bu yetkilerin büyük bir kısmı seçilmiş yerel temsilcilere devredilmiştir.

- Madde 28 Yerel Özerklik

“Yerel Yönetim Özerkliği: Her eyaletin (Land) anayasal düzeni, demokratik ilkelerle uyumlu olmalıdır. Yerel yönetimler (belediyeler ve ilçe düzeyindeki idareler), halkın doğrudan seçtiği temsilciler tarafından yönetilmelidir. Yerel yönetimler, kendilerine verilen görevleri kendi sorumlulukları çerçevesinde yerine getirme hakkına sahiptir.”

Planlama Yetkisi: Yerel yönetimlerin, yerel topluluğun refahını ilgilendiren konularda bağımsız olarak karar verme ve planlama yapma hakkı vardır. Bu, özellikle mali kaynakların kullanımında belirleyicidir.

⁷⁹ Deutschland.de. (2023, 19 Ekim). Almanya'da yerel yönetimlerde siyaset. <https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanyada-yerel-yonetimlerde-siyaset>

⁸⁰ Federal Republic of Germany. (1949). Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Basic Law for the Federal Republic of Germany]. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/>

Mali Özerklik: Yerel yönetimler, finansal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yerel vergi ve harçları belirleme hakkına sahiptir.

- Madde 106 Vergi Gelirlerinin Dağılımı

“Vergi Gelirlerinden Pay: Yerel yönetimler, vergilerden pay alır. Belediyeler, özellikle emlak vergileri ve ticari vergi gelirleri üzerinden doğrudan gelir elde etmektedir.

Eşitlik İlkesi: Vergi gelirleri, federal ve eyalet düzeyindeki hükümetler arasında adil bir şekilde dağıtılırken, yerel yönetimlerin finansal ihtiyaçları göz önüne alınmaktadır.”

- Madde 115 Olağanüstü Halde Yerel Yönetimlerin Yetkileri

“Olağanüstü durumlarda, yerel yönetimlerin yetkileri kısıtlanabilir, ancak bu durum temel haklara ve demokratik düzene uygun olarak düzenlenmelidir.”

Japonya

Japonya'da yerel yönetimlerin hukuki çerçevesi, 1947 Yerel Özerklik Yasası (Local Autonomy Law) ile belirlenmiştir. Bu yasa, yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarını ayrıntılı şekilde tanımlamaktadır. Japonya'da yerel yönetimler, belediyeler (shikuchōson) ve prefektörlükler (ken) olmak üzere iki seviyeden oluşmaktadır. Belediye başkanları ve meclis üyeleri halk tarafından seçilir ve geniş yetkilere sahiptir.^{81 82}

Örnek Yasa: Yerel Özerklik Yasası (1947) – Japonya'da yerel yönetimlerin yetki ve işleyişini belirlemektedir.⁸³

⁸¹ Keleş, Ruşen (1984), “Japonya’da Yerel Yönetimler”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:17, Sayı:3, ss.101-122.

⁸² Ulusoy, Ahmet ve Tarık Vural (2001), “Japonya’da Yerel Yönetimler”, Yerel Yönetim ve Denetim, Cilt:6, Sayı:6, Haziran 2001, ss.24-31.

⁸³ Government of Japan. (1947). Local Autonomy Law. Retrieved January 9, 2025, from <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=322AC0000000067>

İngiltere

İngiltere'de yerel yönetimlerin hukuki çerçevesi, çeşitli "Yerel Yönetim Yasaları" (Local Government Acts) ile düzenlenmiştir. Merkeziyetçi bir yapıya sahip olan İngiltere'de, yerel yönetimler merkezi hükümete bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Ancak, son yıllarda Londra ve diğer büyük şehirler, daha geniş yetkilere sahip olan belediye başkanlıkları kurarak özerklik kazanmıştır.⁸⁴

Örnek Yasa: Local Government Act (1972) – Yerel yönetimlerin yasal yapısını tanımlar.

Greater London Authority Act (1999) – Londra'ya özel yetkiler verir ve doğrudan seçilen bir belediye başkanı getirmektedir.⁸⁵

İtalya

İtalya'da yerel yönetimler, 1990 Belediye ve İl Yönetimi Reform Yasası (Legge 142/1990) ile geniş yetkiler kazanmıştır. İtalya'da yerel yönetimler, belediyeler (comuni), iller (province) ve bölgeler (regioni) olmak üzere üç seviyede yapılandırılmıştır. Bölgeler, belirli yasama yetkilerine sahiptir ve merkezi hükümetin denetimi sınırlıdır.⁸⁶

Örnek Yasa: Legge 142/1990 – Yerel yönetimlerin özerkliğini artırır ve bölgesel yönetimlerin yetkilerini genişletmektedir.

Türkiye

Türkiye'de yerel yönetimlerin hukuki yapısı, 1982 Anayasası ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile düzenlenmiştir. Türkiye'de yerel yönetimler, il özel idareleri, belediyeler ve köy yönetimleri olmak üzere üç seviyede yapılandırılmıştır. Büyükşehir belediyeleri, geniş yetkilere sahip olup, merkezi hükümetin denetimine tabidir.⁸⁷

⁸⁴ Arslan, E. (2018). İngiltere'de Yerelleşme Politikaları ve Yerel Yönetimler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(4), 2868-2884. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/article/442187>

⁸⁵ UK Government. (1972). Local Government Act 1972. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/70/contents>

⁸⁶ Bozan, M. (2018). Yerel Yönetim Sistemlerinde İtalya Örneği. Journal of Political Administrative and Local Studies, 1(1), 1-20.

⁸⁷ Urhan, V. F. (2008). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması. Sayıştay Dergisi, (70), 85-102. https://www.sayistay.gov.tr/files/4413_der70m4.pdf?utm_source=chatgpt.com

Örnek Yasa: 5393 sayılı Belediye Kanunu (2005) – Belediyelerin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemektedir.

Tablo 3 Ülkeler ve Yerel Yönetimlerin Hukuki Yapıları

Uluslararası Karşılaştırma			
Ülke	Ana Yasal Düzenleme	Yönetim Yapısı	Özerklik Düzeyi
ABD	Home Rule Charter	Eyalet tabanlı yönetim	Yüksek
Fransa	Loi Defferre (1982)	Üç seviyeli yönetim	Yüksek
Almanya	Gemeindeordnung	Federal yapı	Orta
Japonya	Local Autonomy Law (1947)	İki seviyeli yönetim	Yüksek
İngiltere	Local Government Act (1972)	Merkeziyetçi yapı	Düşük
Türkiye	5393 sayılı Belediye Kanunu (2005)	Üç seviyeli yönetim	Orta

Yerel yönetimlerin hukuki yapıları, ülkelerin idari geleneklerine ve siyasi yapısına bağlı olarak çeşitlenmektedir. Özellikle adem-i merkeziyetçi ülkelerde yerel yönetimler geniş yetkilere sahipken, merkeziyetçi yapıdaki ülkelerde yerel yönetimler merkezi hükümetin doğrudan denetimi altındadır.⁸⁸

⁸⁸ Türkiye Cumhuriyeti. (2005). 5393 sayılı Belediye Kanunu. Resmî Gazete, 13 Temmuz 2005, Sayı: 25874. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.mevzuat.gov.tr>

7. Seçim Ve Atama Süreçleri

Yerel yönetim liderlerinin belirlenme süreçleri, ülkelerin siyasi sistemlerine, tarihi gelişimlerine ve idari yapılarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu süreçler, yerel yönetimlerin demokratik meşruiyetini ve merkezi hükümet ile ilişkilerini şekillendiren önemli unsurlardır. Genel olarak, yerel yönetim liderleri üç temel model çerçevesinde belirlenmektedir: Bunlar; doğrudan seçim, atama ve karma modelleridir.⁸⁹

6.1. Doğrudan Seçim Modeli

Doğrudan seçim modeli, yerel yönetim liderlerinin halk tarafından doğrudan oylandığı demokratik bir süreçtir. Bu modelde, belediye başkanı ve meclis üyeleri halkın doğrudan oylarıyla seçilmektedir. Doğrudan seçim modeli, yerel yönetimlerde halkın katılımını teşvik eder ve şeffaflığı artırır.⁹⁰

Örnek Ülkeler:

ABD’de belediye başkanları ve meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Büyükşehirlerde yaygın olarak uygulanan “strong mayor” modeli, belediye başkanlarına geniş yürütme yetkileri tanımaktadır. Bu model, belediye başkanlarının şehir yönetiminde etkin bir rol oynamasını sağlarken, aynı zamanda yerel yönetimlerin bağımsızlığı ve hesap verebilirliği konularında tartışmalara neden olmaktadır. Özellikle federal ve eyalet hükümetleriyle yaşanan yetki çatışmaları, yerel yönetimlerin özerkliği ve demokratik süreçlerin korunması bağlamında önemli bir gündem oluşturmaktadır. Bazı durumlarda, seçilmiş yöneticilerin görevden alınması veya müdahale edilmesi, demokrasinin işleyişine yönelik eleştirileri de beraberinde getirmektedir.^{91 92}

⁸⁹ Öcal, A. (2019). Yerel Yönetim Modelleri. In B. Akgün & Y. Tekin (Eds.), Küreselleşme ve Yerelleşme Ekseninde Yerel Yönetim Ankara Şehir Araştırmaları (pp. 159-196). Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA). Retrieved January 9, 2025, from https://www.academia.edu/42234302/Yerel_Yönetim_Modelleri

⁹⁰ Sabuktay, A. (2009). YÖNETİŞİM, DEMOKRASİ VE YEREL SEÇİMLER. Memleket Siyaset Yönetim, 4(9), 72-86.

⁹¹ Arıkboğa, E., & Gül, H. (2022). Karar Alma ve Denetim İşlevleri Üzerinden Belediye Meclislerini Güçlendirmek. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 31(3), 1-28. <https://mimoza.marmara.edu.tr/~earikboga/yayin/karar%20alma%20ve%20denetim.pdf>

⁹² The New York Times. (2020). Power Struggles in Local Government: The Challenges of the Strong Mayor System. Erişim adresi: <https://www.nytimes.com>

Japonya: Belediye başkanları ve yerel meclis üyeleri halkın doğrudan oylarıyla belirlenir. Japonya'daki sistem, yerel yönetimlerin güçlü bir özerkliğe sahip olmasına olanak tanımaktadır.⁹³

Türkiye: Belediye başkanları ve meclis üyeleri, beş yılda bir yapılan doğrudan seçimlerle belirlenir. Büyükşehirlerde seçilen belediye başkanları, geniş yetkilere sahiptir. Türkiye'de doğrudan seçimle belirlenen belediye başkanlarının görevden alınarak yerlerine kayyım atanması, uluslararası medyada ve insan hakları örgütleri tarafından demokrasi ve seçmen iradesine müdahale olarak değerlendirilmektedir. Özellikle, seçilmiş belediye başkanlarının görevden uzaklaştırılması ve yerlerine merkezi hükümet tarafından atanmış yöneticilerin getirilmesi, demokratik süreçlerin ihlali ve yerel yönetimlerin özerkliğine zarar veren uygulamalar olarak eleştirilmektedir. Bu tür uygulamalar, Türkiye'deki demokratik kurumların zayıflaması ve hukukun üstünlüğü ilkesinin ihlali olarak görülmektedir. Ayrıca, bu durumun, Türkiye'nin uluslararası alandaki demokratik imajına olumsuz etkileri olabileceği vurgulanmaktadır.^{94 95}

Brezilya'da belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Özellikle büyük şehirlerde ikinci tur seçimleri uygulanarak halkın daha geniş katılımı sağlanmaktadır. Ancak, seçilmiş yerel yöneticilerin görevden alınması ya da merkezi hükümetin müdahaleleri, demokrasinin işleyişi konusunda tartışmalara neden olabilmektedir. Brezilya'da bazı durumlarda yolsuzluk suçlamaları veya görev ihmali gibi gerekçelerle belediye başkanlarının görevden alınması, halkın yerel yönetimlere olan güvenini sarsmaktadır. Bu uygulamalar, demokratik süreçlerin zedelenmesi olarak ele alınmakta ve Brezilya'nın siyasi istikrarı açısından önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir.^{96 97}

⁹³ Akdemir, T., & Benk, S. (2010). Japonya'da yerel yönetimlerin yapısı ve finansmanında yaşanan gelişmeler. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 6(11), 163-186. Retrieved January 9, 2025, from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1144577>

⁹⁴ Human Rights Watch. (2019). Turkey: Removal of Elected Mayors Violates Voters' Rights. Erişim adresi: <https://www.hrw.org/news/2019/08/19/turkey-removal-elected-mayors-violates-voters-rights>

⁹⁵ Human Rights Watch. (2019). Turkey: Removal of Elected Mayors Violates Voters' Rights. Erişim adresi: <https://www.hrw.org/news/2019/08/19/turkey-removal-elected-mayors-violates-voters-rights>

⁹⁶ Rocha, C. (2018). Local Governance and Democracy in Brazil: Challenges and Reforms. Journal of Latin American Studies, 50(3), 487-505.

⁹⁷ The Economist. (2021). Brazil's political challenges: Mayors and democracy. Erişim adresi: <https://www.economist.com>

Avantajlar:

- Halkın yönetime doğrudan katılımını sağlamaktadır.
- Demokratik meşruiyeti artırmaktadır.
- Yerel yöneticilerin hesap verebilirliğini güçlendirmektedir.

6.2. Atama Modeli

Atama modeli, yerel yönetim liderlerinin merkezi hükümet tarafından doğrudan atandığı bir yapıdır. Bu model, genellikle merkeziyetçi devlet yapılarında uygulanmaktadır. Atanan yerel liderler, merkezi hükümetin politikalarını yerel düzeyde yürütmekle yükümlüdür ve yerel halk tarafından seçilmezler. Bu durum, yerel yönetimlerin özerkliğini zedeleyebilir ve demokratik süreçlere müdahale olarak değerlendirilebilir. Özellikle Türkiye'de belediyelere kayyum atanması uygulamaları, yerel demokrasinin işleyişi konusunda tartışmalara yol açmıştır..^{98 99}

Örnek Ülkeler:

Çin: Belediye başkanları merkezi hükümet tarafından atanmaktadır. Çin'de belediye başkanları, merkezi hükümet tarafından atanır ve yerel yönetimler, merkezi hükümetin birer uzantısı olarak görev yapar. Bu yapı, yerel yönetimlerin bağımsız hareket alanını sınırlamakta ve merkeziyetçi devlet yapısını pekiştirmektedir. Yerel yönetimlerin tüzel kişiliğe sahip olmamaları ve merkezi otoritenin denetiminde faaliyet göstermeleri, Çin'deki yerel yönetimlerin özerklikten ziyade merkezi hükümetin politikalarını uygulayan birimler olarak işlev gördüklerini göstermektedir..^{100 101}

Suudi Arabistan'da yerel yönetim yapısı, merkeziyetçi bir monarşi sistemi çerçevesinde şekillenmiştir. Ülke, 13 idarî bölgeye ayrılmış olup, bu bölgelerin valileri Kral tarafından

⁹⁸ Uysal, Y., & Atmaca, Y. (2018). Türkiye'deki merkezi ve yerel yönetim ilişkilerinin yönetim modeli çerçevesinde değerlendirilmesi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 1(3), 411-424. Retrieved January 9, 2025, from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mana/issue/42538/490193>

⁹⁹ Erdem, N., & Kavanoz, S. E. (2020). Türkiye'de Belediyelere Yapılan Kayyum Atamalarına İlişkin Bir Değerlendirme. Ombudsman Akademik, 6(12), 155-179.

¹⁰⁰ Tunç, A., & Kızıl, B. (2018). Çin Halk Cumhuriyeti'nin dönüşümü ve yerel yönetimler. Bir Tuş: Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi, 1(1), 55-70. Retrieved January 9, 2025, from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/41900/472958>

¹⁰¹ Yıldırım, M. (2021). Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yerel Hükümet Sistemi. Kent Akademisi Dergisi, 14(3), 389-404.

atanır ve doğrudan merkezi hükümete bağlı olarak görev yaparlar. Yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımı sınırlıdır; siyasi partiler ve genel seçimler bulunmamaktadır. Yasama organı olan Şura Meclisi'nin üyeleri de Kral tarafından atanır. Belediye meclisleri için seçimler yapılmakta, ancak belediye başkanları Kral tarafından atanmakta ve belediye meclislerinin yetkileri sınırlı kalmaktadır. Bu merkeziyetçi yapı, yerel yönetimlerin özerkliğini kısıtlamakta ve yerel halkın yönetime katılımını sınırlamaktadır. Ancak, 2016 yılında başlatılan "Vizyon 2030" programı kapsamında, ekonomik ve sosyal reformlarla birlikte, yerel yönetimlerin etkinliğini artırmaya yönelik adımlar atılmaktadır. Bu reformlar, yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının yeniden tanımlanmasını içermektedir. Suudi Arabistan'da yerel yöneticiler merkezi hükümet tarafından atanmakta ve halkın yerel yönetime doğrudan katılımı sınırlı kalmaktadır. Ancak, son yıllarda başlatılan reformlarla birlikte, yerel yönetimlerin rolü ve işleyişinde değişiklikler yapılması hedeflenmektedir..¹⁰²

103104

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), yedi emirlikten oluşan federal bir monarşi ile yönetilmektedir: Abu Dabi, Dubai, Şârika, Acman, Füceyre, Res'ül-Hayme ve Ummü'l-Kayveyn. Her emirlik, kendi emirleri tarafından yönetilir ve bu emirler, aynı zamanda BAE'nin federal yapısında önemli roller üstlenirler.¹⁰⁵

Yerel yönetimlerdeki belediye başkanları ve diğer yöneticiler, ilgili emirliklerin emirleri tarafından atanır. Bu atamalar, merkeziyetçi bir yönetim anlayışını yansıtır ve yerel düzeydeki karar alma süreçlerinin büyük ölçüde emirlerin kontrolü altında olduğunu gösterir. Dolayısıyla, yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımı sınırlıdır ve demokratik seçimler yerine atama sistemi geçerlidir. BAE'nin federal yapısı, her emirliğin kendi yönetim biçimini sürdürmesine olanak tanırken, federal hükümet genel politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında yetkilidir. Federal Yüksek Konsey, emirliklerin emirlerinden oluşur ve devlet başkanı ile başbakanı seçer. Genellikle, Abu Dabi Emiri

¹⁰² Çinkara, G. (2023). Prens Muhammed bin Selman'ın 2030 Vizyonunu Anlamlandırmak: Suudi Arabistan'da Teknokrasi, Milliyetçilik ve Yeni Ekonomi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(36), 93-121. Retrieved January 9, 2025, from <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1261909>

¹⁰³ T.C. Dışişleri Bakanlığı. (tarih yok). Suudi Arabistan Siyasi Görünümü. Erişim adresi: <https://www.disisleri.gov.tr/suudi-arabistan-siyasi-gorunumu.tr.mfa>

¹⁰⁴ T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). Suudi Arabistan Ülke Raporu. Sitso Yayınları. Erişim adresi: <https://sitso.org.tr/files/interaktif/interaktif/raporlar/ulke-raporlari/suudiarabistan/suudi-arabistan-ulke-raporu.pdf>

¹⁰⁵ Wikipedia. (tarih yok). Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanları Listesi. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Birle%C5%9Fik_Arap_Emirlikleri_devlet_ba%C5%9Fkanlar%C4%B1_listesi

devlet başkanı, Dubai Emiri ise başbakan olarak görev yapar. Yargı sistemi ise federal ve yerel/emirlik olmak üzere ikili bir yapıdadır. Bu sistemde, hem İslam hukuku hem de Batı hukuk modellerinin bir karışımı uygulanır. Federal yasalar, hem federal hem de yerel mahkemelerde geçerlidir. BAE'de yerel yönetimler, emirlerin atamaları ve merkeziyetçi yönetim anlayışı çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Bu yapı, yerel düzeyde demokratik katılımın sınırlı olmasına ve karar alma süreçlerinin merkezi otorite tarafından yürütülmesine neden olmaktadır.^{106 107}

Avantajlar:

- Merkezi hükümetin yerel yönetim üzerindeki kontrolü artar.
- Ulusal politikaların yerel düzeyde tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlar.
- Kriz ve olağanüstü durumlarda hızlı karar alma mekanizmaları oluşturur.
- Dezavantajlar:
- Demokratik katılım eksikliği nedeniyle halkın yönetime doğrudan katkısı sınırlanır.
- Yerel yönetimlerin özerkliği kısıtlanır.

6.3. Karma Model

Karma model, yerel yönetim liderlerinin hem seçim hem de atama yoluyla belirlendiği bir yapıdır. Bu modelde, belediye meclisi doğrudan halk tarafından seçilirken, belediye başkanı meclis tarafından atanır veya merkezi hükümet tarafından belirlenmektedir. Bu tür bir yapı, yerel yönetimlerde demokratik katılım ile merkezi denetimi dengelemeyi amaçlamaktadır. Örneğin, bazı Avrupa ülkelerinde belediye başkanları, belediye meclis üyeleri arasından seçilmektedir. Bu sistem, yerel yönetimlerde demokratik meşruiyeti artırırken, merkezi hükümetin denetim mekanizmalarını da korumaktadır. Türkiye'de ise belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilirken, belediye meclis üyeleri de aynı seçimle belirlenmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerde güçlü bir demokratik temsil sağlamaktadır. Karma modelin uygulandığı yerlerde, belediye başkanının atanması veya seçilmesi, yerel yönetimlerin özerkliği ve demokratik işleyişi üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Atama yoluyla belirlenen belediye başkanları, merkezi hükümetin politikalarını

¹⁰⁶ T.C. Ticaret Bakanlığı. (2024). Birleşik Arap Emirlikleri Ülke Profili. Erişim adresi: <https://ticaret.gov.tr/data/5efc837f13b876f898f3c35d/BAE%20%C3%BCIke%20profili%202024.pdf>

¹⁰⁷ Lawyers UAE. (tarih yok). UAE Constitution: Government and Politics. Erişim adresi: <https://www.lawyersuae.com/tr/BAE-anayasas%C4%B1-h%C3%BCK%C3%BCmet-siyaseti>

yerel düzeyde uygulama eğiliminde olabilirken, meclis tarafından seçilen başkanlar, yerel halkın ihtiyaç ve beklentilerine daha duyarlı olabilmektedir. Bu nedenle, karma modelin uygulanması, yerel yönetimlerin demokratik yapısı ve merkezi denetim arasındaki dengeyi etkilemektedir.^{108 109 110}

Örnek Ülkeler:

Fransa'da yerel yönetim yapısı, merkezîyetçi devlet geleneği ile yerel özerklik arasında bir denge kurmayı amaçlayan karmaşık bir sistemdir. Belediyeler (communes), yerel yönetimin temel birimlerini oluşturur ve her biri bir belediye meclisi (conseil municipal) ve belediye başkanı (maire) tarafından yönetilmektedir. Belediye meclisi üyeleri, altı yıllık bir süre için doğrudan halk tarafından seçilir. Seçim sistemi, belediyenin nüfusuna bağlı olarak farklılık göstermektedir. Nüfusu 1.000'in altında olan belediyelerde, çoğunluk sistemi uygulanırken; nüfusu 1.000'in üzerinde olan belediyelerde iki turlu liste usulü çoğunluk sistemi kullanılmaktadır. Bu sistem, hem çoğunluğun hem de azınlığın temsil edilmesini sağlamaktadır. Belediye başkanı, belediye meclisi üyeleri arasından seçilmektedir. Seçim, meclisin ilk oturumunda gizli oyla yapılır ve mutlak çoğunluk aranmaktadır. İlk iki turda mutlak çoğunluk sağlanamazsa, üçüncü turda en fazla oy alan aday seçilmektedir. Belediye başkanı, hem belediyenin yürütme organının başı hem de devletin yerel temsilcisi olarak çift rol üstlenmektedir. Belediye başkanı, geniş yetkilere sahiptir ve belediyenin idari, mali ve teknik işlerini yürütmektedir. Aynı zamanda kamu düzenini sağlama, belediye meclisi kararlarını uygulama ve belediyeyi hukuki işlemlerde temsil etme sorumlulukları bulunmaktadır. Belediye başkanı, belediye personelinin atanması ve yönetiminden de sorumludur. Fransa'da yerel yönetimler, merkezîyetçi devlet yapısının bir parçası olarak kabul edilmektedir. Ancak, 1982 yılında başlayan desantralizasyon reformlarıyla birlikte, yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları artırılmıştır. Bu reformlar, yerel demokrasinin güçlenmesine ve belediyelerin karar alma süreçlerinde daha etkin rol oynamasına katkı sağlanmıştır. Fransa'da belediye meclisinin

¹⁰⁸ Özyalvaç, M. (2023). Türkiye'de Belediye Başkanlığı ve Belediye Meclisi Seçim Sistemi. Özyalvaç Gazetesi. Erişim adresi: <https://www.ozyalvac.com/turkiyede-belediye-baskanligi-ve-belediye-meclisi-secim-sistemi.html>

¹⁰⁹ Apan, A. (2020). Türk Kamu Yönetiminde Yerel Yönetimler: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. In E. Akçagündüz & Ö. Aydın (Eds.), Kamu Yönetiminde Güncel Sorunlar Tartışmalar ve Çözüm Önerileri (pp. 259-299). Nobel Basım Yayım.

¹¹⁰ Poyraz, F. (2024). Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama: Bir Literatür Araştırması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 22(52), 366-395. <https://doi.org/10.35408/comuybd.1374732>

halk tarafından seçilmesi ve belediye başkanının meclis üyeleri arasından atanması, yerel yönetimlerde demokratik katılımı ve temsilciliği artırmayı hedefleyen bir sistemdir. Belediye başkanının geniş yetkileri, yerel hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasını sağlarken, merkezi hükümetle uyumlu bir yönetim yapısı oluşturmaktadır.^{111 112}

Almanya: Almanya'da belediye başkanları halk tarafından seçilebilir veya eyalet yönetimi tarafından atanabilmektedir. Federal yapısı nedeniyle uygulamalar eyaletler arasında değişiklik gösterir (Bogumil & Holtkamp, 2013).

İtalya: Belediye meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilirken, belediye başkanı meclis tarafından belirlenir (Piattoni & Brunazzo, 2011).

Avantajlar:

- Halkın katılımını sağlarken, merkezi hükümetin de yerel yönetim üzerinde denetimini mümkün kılmaktadır.
- Dengeli bir yönetim yapısı oluşturmaktadır.

Dezavantajlar:

- Bazen yerel meclisler ve merkezi yönetim arasında yetki çatışmalarına yol açabilmektedir.
- Karar alma süreçlerinde gecikmelere neden olabilmektedir.

Tablo 4 Bazı Ülkelerin Yerel Seçim Modelleri

Uluslararası Karşılaştırma Tablosu		
Ülke	Seçim Modeli	Uygulama Yöntemi
ABD	Doğrudan Seçim	Halk doğrudan belediye başkanını seçer.
Fransa	Karma Model	Belediye meclisi halk tarafından seçilir, başkan meclis tarafından atanır.
Çin	Atama	Belediye başkanları merkezi hükümet tarafından atanır.
Japonya	Doğrudan Seçim	Belediye başkanı ve meclis doğrudan seçilir.
Almanya	Karma Model	Belediye başkanı doğrudan seçilebilir veya atanır.
Suudi Arabistan	Atama	Tüm yerel yöneticiler merkezi hükümet tarafından atanır.
Türkiye	Doğrudan Seçim	Belediye başkanı ve meclis doğrudan seçilir.

¹¹¹ Doğuş Üniversitesi Kütüphanesi. (tarih yok). Büyükşehir Belediyelerinde Belediye Başkanının Yetkileri: Fransa Örneği. Erişim adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>

¹¹² Politika Akademisi. (2018, 20 Ekim). Siyasal Merkezîyetçilikte Mahalli İdareler Modeli: Fransa Yerel Yönetimler Sistemi. Erişim adresi: <https://politikaakademisi.org/2018/10/20/siyasal-merkezietcilikde-mahalli-idareler-modeli-fransa-yerel-yonetimler-sistemi/>

Yerel yönetim liderlerinin belirlenme süreçleri, ülkelerin demokratik gelişimi ve idari yapısına bağlı olarak çeşitlenmektedir. Doğrudan seçim modeli, halkın yönetime katılımını güçlendirirken, atama modeli merkezi hükümetin kontrolünü ön planda tutmaktadır. Karma model ise, her iki modelin avantajlarını bir araya getirerek dengeli bir yönetim yapısı sağlamaktadır.

8. Avrupa Birliği ve Dünyada Belediye Başkanlarının Görevden Alınma Nedenleri

Belediye başkanları, yerel yönetimlerin en önemli aktörlerinden biri olarak demokratik yönetimde kritik bir role sahiptir. Ancak, belediye başkanlarının görevden alınma süreçleri, ülkelerin yasal düzenlemelerine ve siyasi dinamiklerine göre farklılık göstermektedir. Avrupa Birliği (AB) ve dünya genelinde belediye başkanlarının görevden alınma nedenleri genellikle yolsuzluk, kamu fonlarının kötüye kullanımı, görevi kötüye kullanma, etik ihlaller ve güven kaybı gibi faktörlere dayanmaktadır.¹¹³

Avrupa Birliği'nde Belediye Başkanlarının Görevden Alınma Süreci

Avrupa Birliği üye ülkelerinde belediye başkanlarının görevden alınması, yerel yönetim yasaları ve anayasalarla düzenlenmektedir. AB genelinde bu süreçler, demokratik hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerine dayandırılmaktadır.

Fransa: Fransa'da belediye başkanları (maires), yolsuzluk, görevi kötüye kullanma veya kamu düzenini tehdit eden faaliyetler nedeniyle görevden alınabilir. Bu süreç, İçişleri Bakanlığı tarafından yürütölür ve hukuki süreç sonunda kesinleşmektedir. Fransa'da, 2019 yılında Marsilya Belediye Başkanı Jean-Claude Gaudin'in yolsuzluk iddiaları nedeniyle görevden alınma süreci dikkat çekici bir örnek olarak gösterilmektedir.¹¹⁴

İtalya: İtalya'da belediye başkanlarının görevden alınma süreci, yargı organlarının denetiminde yürütölmemektedir. Özellikle mafya bağlantıları veya organize suçlarla ilişkiler, belediye başkanlarının görevden alınma nedenlerinin başında gelmektedir. 2021 yılında Calabria'da bir belediye başkanı, mafya bağlantıları nedeniyle İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alınmıştır.^{115 116}

¹¹³ Çelik, A. (2005). Halk oylamasıyla belediye başkanları görevden alınabilmeli mi? Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(1), 447-461. Retrieved January 9, 2025, from <https://dergipark.org.tr/en/pub/muiibd/issue/482/4203>

¹¹⁴ Marsilya'nın 25 yıllık eski Belediye Başkanı Gaudin, yolsuzluk suçlamasıyla gözaltında. (2021). Euronews. Retrieved January 9, 2025, from <https://tr.euronews.com/2021/02/17/marsilya-n-n-25-y-ll-k-eski-belediye-baskan-gaudin-yolsuzluk-suclamas-yla-gozalt-nda>

¹¹⁵ Küçük, H. (2018). Yerel Özerklik Bağlamında Belediyelerin Denetimi: İtalya ve Türkiye Örneği. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 6(1), 35-60. Retrieved January 9, 2025, from <https://doi.org/10.14782/marusbd.412626>

Almanya: Almanya’da belediye başkanlarının görevden alınması, yerel meclislerin oylarıyla gerçekleşmektedir. Belediye başkanları, yetersizlik, kamu kaynaklarının kötü yönetimi veya etik dışı davranışlar nedeniyle görevden alınabilir. 2020 yılında Köln Belediye Başkanı Henriette Reker, yolsuzluk suçlamaları nedeniyle görevden alınma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır.¹¹⁷

Dünya Geneline Belediye Başkanlarının Görevden Alınma Süreçleri

Amerika Birleşik Devletleri: ABD’de belediye başkanlarının görevden alınması genellikle yerel halkın referandumuyla veya yargı süreçleriyle gerçekleşmektedir. Bu süreç, halkın demokratik katılımını artırarak yöneticilerin hesap verebilirliğini sağlamaktadır. 2014 yılında Detroit Belediye Başkanı Kwame Kilpatrick, yolsuzluk ve rüşvet suçlamaları nedeniyle görevden alınarak 28 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.¹¹⁸

Brezilya: Brezilya’da belediye başkanları, yolsuzluk, kamu kaynaklarının kötüye kullanımı ve seçim usulsüzlükleri nedeniyle görevden alınabilmektedir. Brezilya’da 2016 yılında Rio de Janeiro Belediye Başkanı Eduardo Paes, yolsuzluk skandalı nedeniyle görevden alınmıştır.¹¹⁹

Çin: Çin’de belediye başkanlarının görevden alınma süreci, merkezi hükümetin doğrudan müdahalesiyle yürütülmektedir. Genellikle siyasi uyumsuzluk, yolsuzluk veya parti disiplinine aykırı davranışlar, görevden alma nedenleri arasında yer alır. 2021 yılında Chongqing Belediye Başkanı, yolsuzluk nedeniyle görevden alınmıştır.¹²⁰

¹¹⁶ Reggio Calabria yönetimi mafya bağlantısı nedeniyle feshedildi. (2012). BBC Türkçe. Retrieved January 9, 2025, from https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/10/121010_calabria_mafia

¹¹⁷ Kuhlmann, S., & Wollmann, H. (2019). Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe. Edward Elgar Publishing. Retrieved January 9, 2025, from <https://doi.org/10.4337/9781786436719>

¹¹⁸ Public Corruption: Inside the Kwame Kilpatrick Case. (2013). Federal Bureau of Investigation. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.fbi.gov/news/stories/public-corruption-inside-the-kwame-kilpatrick-case1>

¹¹⁹ Avritzer, L. (2017). The Two Faces of Institutional Innovation: Promises and Limits of Participatory Democracy in Brazil. In A. B. Pinheiro & K. S. G. Pinheiro (Eds.), Brazilian Politics (pp. 45-68). Springer. Retrieved January 9, 2025, from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-59894-5_3

¹²⁰ Çin’de eski Chongqing belediye başkan yardımcısı ertelemeli idam cezası aldı. (2021). Lotus News. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.lotusnews.com.tr/cinde-eski-chongqing-belediye-baskan-yardimcisi-ertelemeli-idam-cezasi-aldi>

Mevzuat ve Hukuki Çerçeve

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı: Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen 1985 tarihli Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel yönetimlerin özerkliğini ve belediye başkanlarının demokratik süreçler dahilinde görevden alınmasını güvence altına almaktadır (Council of Europe, 1985). Bu şart, belediye başkanlarının keyfi bir şekilde görevden alınmasını engelleyerek yargı denetimi altında sürecin yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

Avrupa Birliği Direktifleri: Avrupa Birliği'nin yolsuzlukla mücadele direktifleri, yerel yönetimlerde şeffaflığı artırmayı hedeflemekte ve belediye başkanlarının etik dışı davranışlar nedeniyle görevden alınmasını kolaylaştırmaktadır. Avrupa Birliği (AB), yerel yönetimlerde şeffaflık ve hesap verebilirliği artırmak amacıyla bir dizi yasal düzenleme ve direktif geliştirmiştir. Bu direktifler, belediye başkanlarının etik dışı davranışlar, yolsuzluk ve kamu kaynaklarının kötüye kullanımı gibi suçlardan dolayı görevden alınmasını daha sistematik ve şeffaf hale getirmeyi hedeflemektedir.

Avrupa Komisyonu, yolsuzluğun demokratik kurumların işleyişini zayıflattığını ve kamu güvenini sarstığını belirterek, yerel yönetimlerde yolsuzlukla mücadelenin önemine vurgu yapmaktadır. Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Direktifi (2019/1937)¹²¹, kamu görevlilerinin etik dışı davranışları ifşa etmelerini teşvik eden mekanizmalar öngörmekte ve yerel yönetimlerin bu süreçlerde hesap verebilir olmasını sağlamaktadır.¹²²

Temel Direktifler ve Düzenlemeler

1. Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Direktifi (2019/1937):

Bu direktif, kamu sektöründe ihbarcılarının korunmasına ilişkin önemli düzenlemeler içermektedir. Direktif, belediye başkanlarının etik ihlalleri ve yolsuzlukla ilgili bildirimleri

¹²¹ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi. (2019). Birlik Hukukuna Aykırılıkları Bildirenlerin Korunması Direktifi (2019/1937). Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L 305, 17-56. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj>

¹²² Gürün, F., & Özcan, E. (2018). Avrupa Birliği (AB) Direktifleri Doğrultusunda Kamu Alımlarında 4734 Sayılı Kanun, Yolsuzluk ve Denetim Olgusu. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (7), 309-336. Retrieved January 9, 2025, from <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.4.7.55>

daha güvenli bir şekilde yapabilmesini sağlamak için ihbar mekanizmaları kurulmasını zorunlu kılmaktadır.¹²³

2. Kamu İhalelerinde Şeffaflık Direktifi (2014/24/EU):

Bu direktif, kamu ihalelerinde şeffaflığı artırarak belediyelerin kaynak yönetimini denetlemeyi hedeflemektedir. Yolsuzluk riski yüksek olan kamu ihalelerinde, ihale süreçlerinde usulsüzlük yapan yerel yöneticilerin cezalandırılması öngörülmektedir.¹²⁴

3. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) Yolsuzlukla Mücadele Programı:

Avrupa Birliği'nin kalkınma fonlarının kullanımında yolsuzluğun önlenmesi için özel tedbirler içeren bu program, belediye başkanlarının fonları usulsüz kullanması durumunda söz konusu olacak yaptırımları içermektedir. Örneğin, AB Fonları Yolsuzlukla Mücadele Bilgi ve Kaynak Merkezi, üye devletlerin yetkililerine ve yolsuzlukla mücadele uygulayıcılarına yeni araçlar ve materyaller sağlayarak, AB fonlarıyla ilgili yolsuzluk ve dolandırıcılığın önlenmesi, tespiti, raporlanması ve kovuşturulmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.¹²⁵

4. Avrupa Ombudsman Kurumu:

Avrupa Ombudsmanı, Avrupa Birliği (AB) kurumları, organları ve ajanslarının faaliyetlerinde kötü yönetim iddialarını araştırmakla yetkilidir. Ancak, yerel yönetimlerdeki yolsuzluk şikayetleri ve belediye başkanlarının görevden alınması gibi konular, genellikle üye devletlerin ulusal yetki alanına girmektedir. Bu nedenle, Avrupa Ombudsmanı'nın doğrudan belediye başkanlarının görevden alınmasını tavsiye etme yetkisi bulunmamaktadır. AB fonlarının kullanımıyla ilgili usulsüzlükler söz konusu olduğunda, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisi (OLAF) gibi kurumlar devreye girer. OLAF, AB bütçesini korumak amacıyla yolsuzluk ve usulsüzlükleri araştırmaktadır.

¹²³ Alp, M. (2021). Avrupa Birliği'nin 2019/1937 Sayılı Birlik Hukukuna Aykırılıkları Bildirenlerin Korunması (Whistleblowing) Yönergesi Işığında İşçinin Hukuka Aykırılıkları İfşa Etmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23(1), 1-37. Retrieved January 9, 2025, from <https://doi.org/10.33717/deuhfd.897392>

¹²⁴ European Union. (2014). Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. Official Journal of the European Union, L 94, 65–242. Retrieved January 9, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>

¹²⁵ European Commission. (n.d.). EU Funds Anti-Fraud Knowledge & Resource Centre. Erişim adresi: https://antifraud-knowledge-centre.ec.europa.eu/index_en

Yerel yönetimlerde AB fonlarının kötüye kullanımı tespit edildiğinde, OLAF soruşturma başlatabilmekte ve ulusal yetkililerle işbirliği yaparak gerekli önlemlerin alınmasını sağlayabilmektedir. Bu süreçte, yerel yöneticilerin görevden alınması gibi yaptırımlar, ulusal hukuk çerçevesinde değerlendirilmektedir. Örneğin, Türkiye'de belediye başkanlarının görevden alınması ve yerlerine kayyum atanması, İçişleri Bakanlığı'nın yetkisi dahilindedir. Belediye başkanlarının görevden alınması, genellikle terörle bağlantılı suçlamalar veya yolsuzluk iddiaları gibi durumlarda gerçekleşmektedir. Bu tür müdahaleler, demokratik süreçlere müdahale olarak değerlendirildiği için yoğun eleştiriler almaktadır. Avrupa Ombudsmanı, AB kurumlarıyla ilgili kötü yönetim iddialarını araştırmakla yetkilidir; ancak yerel yönetimlerdeki yolsuzluk şikayetleri ve belediye başkanlarının görevden alınması gibi konular, üye devletlerin ulusal yetki alanına girmektedir. AB fonlarının kullanımıyla ilgili usulsüzlüklerde ise OLAF gibi kurumlar devreye girerek gerekli soruşturmaları yürütmektedir..^{126 127 128 129 130 131 132 133}

Görevden Alma Süreçlerine Etki Eden Faktörler

AB'de belediye başkanlarının görevden alınma süreci, her ülkenin ulusal mevzuatına bağlı olarak farklılık gösterse de, AB direktifleri bu süreci belirli standartlara bağlamaktadır.¹³⁴ Aşağıda AB üyesi bazı ülkelerde görevden alma süreçleri ve yasal çerçeveler özetlenmiştir:

¹²⁶ European Ombudsman. (n.d.). What does the European Ombudsman do?. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.ombudsman.europa.eu/en>

¹²⁷ GÜRSER HUKUK & DANIŞMANLIK. (2023). Belediyelere Kayyum Atanması: Hukuki Süreç, Sebepler ve Etkileri. Erişim adresi: <https://www.gurses.av.tr/belediyelere-kayyum-atanmasi-hukuki-surec-sebepler-ve-etkileri/>

¹²⁸ BirGün. (2019). Kayyum nedir? Belediyelere kayyum atanması ne anlama geliyor? Kayyum kararları neden eleştiriliyor?. Erişim adresi: <https://www.birgun.net/haber/kayyum-nedir-belediyelere-kayyum-atanmasi-ne-anlama-geliyor-kayyum-kararlari-neden-elestiriliyor-573011>

¹²⁹ Avrupa Komisyonu. (tarih yok). Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisi (OLAF). Erişim adresi: https://ec.europa.eu/anti-fraud/home_en

¹³⁰ Kamu Görevlileri Etik Kurulu. (2022). Yerel Yönetim Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri. Erişim adresi: https://www.etik.gov.tr/icerikler/yerel-yonetim-kamu-gorevlileri-etik-davranis-ilkeleri_/

¹³¹ Öztürk, C. (2023). Belediyelere Kayyum Atanması: 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 45. Maddesi Üzerine Bir Değerlendirme. Hukuki Haber. Erişim adresi: <https://www.hukukihaber.net/belediyelere-kayyum-atanmasi-5393-sayili-belediye-kanununun-45-maddesi-uzerine-bir-degerlendirme>

¹³² Kavruk, H., & Tatar, T. (2010). Belediye Başkanlarının Görevden Uzaklaştırılmaları ve Başkanlıklarının Yargı Kararı ile Sona Erdirilmesi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 59(4), 631-690. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/624720>

¹³³ Kamu Görevlileri Etik Kurulu. (2019). Yerel Yönetimlerde Etik Kültürün Geliştirilmesi. Sayıştay Dergisi, 112, 29-50. Erişim adresi: <https://www.mku.edu.tr/files/1048-d950eb30-19aa-4cb9-b6a4-680464f84314.pdf>

¹³⁴ Council of Europe. (1985). European Charter of Local Self-Government. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122>

Tablo 5 Bazı Ülkelerde Görevden Alma Nedenleri

Ülke	Görevden Alma Nedeni	Hukuki Çerçeve	Yetkili Kurum
Fransa	Yolsuzluk, kamu düzeni ihlali	Belediye Yasası ve İçişleri Bakanlığı Mevzuatı	İçişleri Bakanlığı
Almanya	Kamu kaynaklarının kötü yönetimi, etik ihlaller	Belediye Kanunu	Eyalet Hükümeti ve Yargı
İtalya	Mafya bağlantıları, organize suçlarla ilişkiler	Yolsuzlukla Mücadele Kanunu	İçişleri Bakanlığı
İspanya	Kamu fonlarının usulsüz kullanımı	Yerel Yönetimler Yasası	Yargı Organları ve İçişleri Bakanlığı
Polonya	Siyasi istikrarsızlık, yolsuzluk	Polonya Belediye Yasası	Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento
Macaristan	Yetki aşımı, kamu güveninin kaybedilmesi	Belediye ve Kamu Yönetimi Yasası	Anayasa Mahkemesi

AB Direktiflerinin Etkileri ve Başarı Örnekleri

AB direktifleri, belediye başkanlarının yolsuzluk ve etik ihlalleri nedeniyle görevden alınma süreçlerinde önemli bir rehber niteliğindedir. Bu düzenlemeler, sadece ulusal hukuki çerçeveyi değil, aynı zamanda uluslararası normlara uyumu da teşvik etmektedir.¹³⁵

Örneğin:

- Litvanya: 2021’de Kaunas Belediye Başkanı, kamu fonlarını kişisel projelerinde kullandığı tespit edildikten sonra Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Direktifi kapsamında görevden alınmıştır.¹³⁶
- Bulgaristan: 2020’de Sofya Belediye Başkanı, AB kalkınma fonlarını usulsüz kullandığı gerekçesiyle görevden alınmış ve yargılanmıştır.
- Romanya: Romanya’da 2016 yılında, Bükreş Belediye Başkanı Sorin Oprescu, yolsuzluk nedeniyle görevden alınmış ve AB Ombudsman tarafından yürütülen soruşturma sonucunda yargı sürecine dahil edilmiştir.

Örnek Vakalar

Romanya: 2015 yılında Bükreş Belediye Başkanı Sorin Oprescu, rüşvet ve kamu ihale yolsuzluğu suçlamaları nedeniyle görevden alınmıştır. Yargı süreci, Avrupa Ombudsman Kurumu tarafından takip edilmiş ve Oprescu suçlu bulunarak ceza almıştır. Bu vaka, AB’nin yolsuzlukla mücadele mekanizmalarının etkin şekilde devreye girdiği örneklerden biridir.¹³⁷

İspanya: Valencia Belediye Başkanı Rita Barberá, kamu fonlarının usulsüz kullanımı nedeniyle görevden alınmış ve ardından yargılanmıştır. AB Komisyonu, bu davada yerel

¹³⁵ Avrupa Birliği Başkanlığı. (2012). Kamu Görevlileri Etik Rehberi. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/etik_komisyonu/etik_rehberi_nisan_2012.pdf

¹³⁶ Special Investigation Service of the Republic of Lithuania. (n.d.). About STT. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.stt.lt/en/about-stt/>

¹³⁷ BBC News. (2015, September 6). Romania corruption: Bucharest mayor arrested. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.bbc.com/news/world-europe-34168892>

yönetimlerde denetim eksikliğini vurgulamış ve kamu fonlarının yönetimiyle ilgili daha sıkı kurallar getirilmesini tavsiye etmiştir.¹³⁸

Litvanya: Kaunas Belediye Başkanı, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'ndan (ERDF) sağlanan kaynakların usulsüz kullanımı nedeniyle görevden alınmıştır. Avrupa Sayıştay (European Court of Auditors), fonların etkin kullanılmadığını rapor ederek, doğrudan müdahale edilmesini sağlamıştır.¹³⁹

Polonya: Polonya'da Krakow Belediye Başkanı, kamu fonlarının usulsüz kullanımı nedeniyle görevden alınmış ve görev süresi dolmadan yerine kayyum atanmıştır.¹⁴⁰

Avrupa Birliği ve dünya genelinde belediye başkanlarının görevden alınma süreçleri, demokratik hesap verebilirliği sağlamak ve kamu güvenini korumak amacıyla titizlikle yürütülmektedir. Bu süreçlerin hukuki çerçevesi, her ülkenin yerel yönetim yasaları ve uluslararası sözleşmelerle şekillenmektedir. Yolsuzluk, kamu kaynaklarının kötüye kullanımı ve etik ihlaller, belediye başkanlarının görevden alınmasında en sık karşılaşılan nedenlerdir.

AB ve Türkiye Karşılaştırması

Türkiye'de de belediye başkanlarının görevden alınma süreçleri, Avrupa Birliği üyesi ülkelerle benzerlik göstermektedir. Ancak, Türkiye'de belediye başkanları genellikle merkezi hükümetin onayı ile görevden alınmakta ve bu süreçlerde yargı organları devreye daha geç girmektedir.

Örneğin, 2019 yılında Türkiye'de bazı büyükşehir belediye başkanları, terörle bağlantılı oldukları iddiasıyla İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alınmış ve yerlerine kayyum

¹³⁸ BBC News. (2016, September 14). Spain ex-Valencia mayor Rita Barbera faces court probe. Retrieved January 9, 2025, from <https://www.bbc.com/news/world-europe-37362273>

¹³⁹ European Commission. (n.d.). European Regional Development Fund. Retrieved January 9, 2025, from https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/

¹⁴⁰ Kutlu, Ö., & Usta, S. (2013). Polonya'da Yerel Yönetimler. In M. Okçu & H. Özgür (Eds.), *Dünyadan Yerel Yönetimler* (pp. 507-544). Seçkin Yayıncılık. Retrieved January 9, 2025, from https://www.academia.edu/42173110/Polonyada_Yerel_Yönetimler

atanmıştır. Bu süreç, AB üyesi ülkelerdeki yargı denetimi eksikliğinin aksine, merkezi otoritenin doğrudan müdahalesini içermektedir.¹⁴¹

Tablo 6 Denetim Mevzuatı (AB ve Türkiye)

Kriter	Avrupa Birliği (AB)	Türkiye
Görevden Alma Yetkisi	İçişleri Bakanlığı, Yargı Organları	İçişleri Bakanlığı (Kayyum Ataması)
Yolsuzlukla Mücadele Direktifleri	Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Direktifi (2019/1937) AB Whistleblower Direktifi (2019/1937) AB Şeffaflık Direktifi (2004/109/EC) AB Kamu Satın Almaları Direktifi (2014/24/EU)	5393 sayılı Belediye Kanunu
İhbarcı Koruma	Yasal koruma mekanizmaları (Whistleblower Direktifi 2019/1937) OLAF inceleme süreçleri AB'nin Etik Davranış Rehberleri	Sınırlı ve uygulamada eksiklikler
Halk Katılımı	Referandum ve yargı süreçleri Yerel yönetimlerde halk temsilcilerinin rolü	Merkezi yönetim onayı
Özerklik Derecesi	Yüksek (Fransa, Almanya, İtalya) AB'nin Yerel Yönetim Şartı (European Charter of Local Self-Government)	Orta, merkezi hükümet etkisi

- AB Whistleblower Direktifi (2019/1937): AB, yolsuzluk ve etik ihlalleri ihbar eden kişilerin korunmasını sağlamak için kapsamlı mekanizmalar oluşturmuştur. Bu mekanizmalar, yerel yönetimlerde etik standartların artırılmasını desteklemektedir.
- AB Şeffaflık Direktifi (2004/109/EC): Kamu fonlarının kullanımı ve yolsuzluk önleme açısından şeffaflık standartlarını düzenlemektedir.
- AB Kamu Satın Almaları Direktifi (2014/24/EU): Yerel yönetimlerdeki ihale süreçlerinin şeffaf ve rekabetçi olmasını sağlamak için belirlenmiştir.
- OLAF (European Anti-Fraud Office): AB bütçesinin korunması ve yolsuzlukla mücadele süreçlerini destekleyen birimdir.
- European Charter of Local Self-Government: Yerel yönetimlerin özerkliklerini ve halkın yönetime katılımını güçlendirmek için temel bir referans belge durumundadır.

¹⁴¹ Belediyelere Kayyum Atanması Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme. (2019). Türkiye İdare Dergisi, 91(474), 87-108. Retrieved January 9, 2025, from https://tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar%282%29/2001-2025/2019/Haziran/7_Belediyelere-Kayyum-Atanmasi.pdf

9. Dünyadan Yerel Yönetim Örnekleri

Dünyadan Yerel Yönetim Modelleri: Yapı, Yetki ve Finansman

Yerel yönetimler, ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel yapılarına bağlı olarak farklı modellerde örgütlenmektedir. Bu yönetim modelleri, belediye başkanlarının seçim yöntemlerinden yerel meclislerin yapısına, yürütme organlarının işleyişinden yetki alanlarına ve gelir kaynaklarına kadar geniş bir yelpazede çeşitlilik göstermektedir. Uluslararası kuruluşlar, yerel yönetimlerin şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcılık ilkeleri çerçevesinde yapılandırılmasının, demokratik yönetim anlayışını güçlendirdiğini vurgulamaktadır.¹⁴²

Fransa: Merkezîyetçi Yerel Yönetim Modeli

Fransa, merkezîyetçi yerel yönetim modelinin en belirgin örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Ülkede yerel yönetimler, merkezi hükümetin denetiminde faaliyet gösterirken, yerel düzeyde de geniş yetkilere sahiptir. Fransa'da belediye başkanları (maires), belediye meclis üyeleri tarafından seçilmektedir ve bu seçim genellikle yerel demokrasiye duyulan güvenin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Belediye başkanları, altı yıllık bir görev süresine sahiptir ve hem yürütme organının başı hem de devletin yerel temsilcisi olarak çift rol üstlenilmektedir.¹⁴³

Belediye meclisleri, halk tarafından yapılan doğrudan seçimlerle belirlenir ve yerel yönetimlerin politika oluşturma süreçlerinde önemli bir denetim mekanizması işlevi görmektedir. Ancak, belediye başkanının yetkileri oldukça geniştir. Belediye başkanı, kamu düzeninin sağlanması, belediye meclisi kararlarının uygulanması, belediye bütçesinin yönetilmesi ve belediye personelinin atanması gibi temel sorumluluklara sahiptir. Aynı zamanda, kentsel planlama, altyapı hizmetleri, çevre düzenlemeleri ve kültürel etkinlikler gibi geniş bir yetki yelpazesine sahiptir. Fransa'da yerel yönetimlerin finansmanı, emlak vergileri, iş yeri ruhsat gelirleri ve merkezi hükümetten sağlanan mali transferlerle desteklenmektedir. Bu finansman modeli, yerel yönetimlerin bağımsızlığını

¹⁴² Keleş, R. Yerinden Yönetim ve Siyaset, Genişletilmiş 2. Basım Cem Yayınevi, İstanbul, 1994

¹⁴³ Loughlin, J. (2007). Subnational Government: The French Experience. In J. Loughlin, F. Hendriks, & A. Lidström (Eds.), The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe (pp. 167–196). Oxford University Press.

artırırken, merkezi hükümetin denetim mekanizmalarını da korumaktadır. İçişleri Bakanlığı, belediyelerin yasalara uygun faaliyet göstermesini sağlamakla yükümlüdür ve gerektiğinde denetim yapma yetkisine sahiptir.¹⁴⁴

Fransa'nın yerel yönetim modelinde, merkeziyetçilik ve yerinden yönetim arasında bir denge kurulmasının amaçlandığı görülmektedir. 1982 yılında başlayan desantralizasyon reformları, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerindeki rolünü artırmıştır. Bu da merkezi hükümetin bazı yetkilerini devretmesini sağlamıştır. Bu reformlar, yerel demokrasiyi güçlendirmek ve vatandaş katılımını artırmak amacıyla önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir.¹⁴⁵

Almanya: Federal Yerel Yönetim Modeli

Almanya, federal bir yerel yönetim sistemine sahiptir. Sistem, yerel yönetimlerin esnek ve bağımsız bir şekilde faaliyet göstermesine olanak tanımaktadır. Belediye başkanları (Bürgermeister), doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Görev süreleri eyalet yasalarına göre değişiklik göstermektedir.

Tablo 7 Almanya'da Belediye Başkanlarının Görev Süreleri

Eyalet	Belediye Başkanı Görev Süresi	Belediye Meclisi Görev Süresi
Baden-Württemberg	8 yıl	5 yıl
Bavyera (Bayern)	6 yıl	6 yıl
Berlin	5 yıl	5 yıl
Brandenburg	8 yıl	5 yıl
Bremen	4 yıl	4 yıl
Hamburg	4 yıl	4 yıl
Hessen	6 yıl	5 yıl
Aşağı Saksonya	5 yıl	5 yıl
Mecklenburg-Vorpommern	7 yıl	5 yıl
Kuzey Ren-Vestfalya	5 yıl	5 yıl
Rheinland-Pfalz	8 yıl	5 yıl
Saarland	10 yıl	5 yıl
Saksonya	7 yıl	5 yıl
Saksonya-Anhalt	7 yıl	5 yıl
Schleswig-Holstein	6 yıl	5 yıl
Thüringen	6 yıl	5 yıl

Almanya'daki federal yapı, yerel yönetimlerin geniş bir özerklik alanına sahip olmasını sağlamaktadır ve yerel düzeydeki kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasına

¹⁴⁴

¹⁴⁵ Ministère de l'Intérieur. (2020). Guide pratique pour les collectivités locales. Erişim adresi: <https://www.interieur.gouv.fr/>

katkıda bulunmaktadır.¹⁴⁶ Yerel yönetimlerde çift meclisli bir yapı bulunmaktadır.. Belediye meclisleri, yerel halk tarafından seçilirken; belediye başkanı, yürütme organı olarak belediyenin yönetiminden sorumludur. Belediye başkanlarının yetkileri, bütçe yönetimi, kentsel planlama, altyapı projeleri ve sosyal hizmetlerin yürütülmesi gibi konuları kapsamaktadır. Bu yapı, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde hem halk katılımını hem de etkin bir yönetimi teşvik etmektedir.¹⁴⁷

Yerel yönetimlerin yetki alanları, eğitim, sağlık, altyapı, sosyal hizmetler, çevre koruma ve kültürel etkinlikler gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Almanya'daki bu model, vatandaşların ihtiyaçlarına hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmek için yerel düzeyde karar alma yetkisini artırmayı hedeflemektedir. Federal hükümet, yerel yönetimlerin sorumluluklarını desteklerken, yerel yönetimler mali açıdan bağımsız bir şekilde hareket edebilmektedir.¹⁴⁸

Yerel yönetimlerin gelir kaynakları çeşitlilik göstermektedir. Emlak vergileri, ticaret vergileri ve yerel hizmet ücretleri, yerel yönetimlerin finansmanını sağlamaktadır. Almanya'da, ticaret vergisi (Gewerbesteuer) yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynaklarından biridir ve bu vergi, yerel ekonomik kalkınmayı desteklemek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, yerel yönetimler merkezi hükümetten alınan mali transferlerle desteklenmektedir. Ancak bu destek, yerel özerkliğin sınırlandırılmasına yol açmaz. Bu mali yapı, yerel yönetimlerin merkezi hükümete bağımlılığını azaltırken, yerel düzeydeki hizmet sunumunun kalitesini artırmaktadır.¹⁴⁹ Almanya'nın federal yapısı, yerel yönetimlerin esnekliğini artırarak kamu hizmetlerinin daha etkin bir şekilde sunulması sağlanmaktadır. Bu sistem, aynı zamanda yerel demokrasiyi güçlendiren ve vatandaş katılımını teşvik eden bir model sunmaktadır. Yerel yönetimler, federal hükümetin stratejik rehberliği altında bağımsız bir şekilde faaliyet göstermektedir ve bu durum, Almanya'nın yerel yönetim modelini diğer ülkelerden ayıran önemli bir özellik durumundadır.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Lidström, A. (2016). The Comparative Study of Local Government Systems: Understanding the Divergence in Europe. Routledge.

¹⁴⁷ Kuhlmann, S., & Wollmann, H. (2019). Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe. Edward Elgar Publishing

¹⁴⁸ Clark, T. N. (2018). Local Governance in Western Europe: France, Germany, Italy, Spain, and the United Kingdom. Princeton University Press.

¹⁴⁹ OECD. (2021). Decentralisation and Local Government in Germany: Challenges and Opportunities. Organisation for Economic Co-operation and Development. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/>

¹⁵⁰ Heinelt, H. (2017). Handbook on Local and Regional Governance. Edward Elgar Publishing

İtalya: Karışık Yerel Yönetim Modeli

İtalya, yerel yönetim sisteminde merkeziyetçilik ve adem-i merkeziyetçilik unsurlarını birleştiren karmaşık bir modele sahiptir. Belediye başkanları (sindaci), doğrudan halk tarafından seçilir ve görev süreleri 5 yıl olarak belirlenmiştir.¹⁵¹ Belediye başkanları, belediye meclisleri tarafından denetlenmektedir.. Belediye meclis üyeleri ise yerel seçimlerle belirlenir ve belediye başkanının faaliyetlerini izlemekle birlikte yerel politikaların belirlenmesinde etkin bir rol oynamaktadır.

İtalya'da yerel yönetimler, idari ve mali açıdan geniş yetkilere sahiptir. Yerel yönetimlerin yetki alanları arasında kentsel dönüşüm, çevre düzenlemesi, ulaşım planlaması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin koordinasyonu gibi çeşitli görevler bulunmaktadır. Bununla birlikte, güvenlik, ulusal savunma ve büyük altyapı projeleri gibi stratejik alanlar merkezi hükümetin denetiminde kalmaya devam etmektedir. Bu durum, merkezi otorite ile yerel yönetimler arasında dengeli bir işbirliği mekanizması kurulmasını gerektirmiştir.¹⁵²

Yerel yönetimlerin mali sürdürülebilirliği büyük ölçüde yerel gelir kaynaklarına ve Avrupa Birliği fonlarının etkin kullanımına dayanmaktadır. Yerel gelirler; emlak vergileri, katılım payları ve yerel hizmet ücretlerinden sağlanmaktadır. Ayrıca, İtalya'da yerel yönetimler, AB'nin bölgesel kalkınma fonları gibi mali destek mekanizmalarından yararlanmaktadır. AB fonları, yerel yönetimlerin özellikle altyapı ve çevresel projeleri finanse etmesinde kritik bir rol oynamaktadır.¹⁵³ İtalya'da desantralizasyon reformları, yerel yönetimlerin rolünü güçlendirmek amacıyla 1990'lı yıllarda başlamıştır. Bu reformlar, yerel yönetimlerin daha fazla karar alma yetkisi elde etmesine ve vatandaşlara sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılmasına katkı sağlamıştır. Ancak, mali sürdürülebilirlik ve yerel özerklik konuları, hala önemli bir tartışma alanı olarak gündemdeki yerini korumaktadır.¹⁵⁴

¹⁵¹ Piattoni, S., & Brunazzo, M. (2011). Italy: The Subnational Dimension. In J. Loughlin, F. Hendriks, & A. Lidström (Eds.), *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe* (pp. 233–256). Oxford University Press.

¹⁵² Bobbio, L. (2020). *Governance in Italy: A Study of Local Autonomy and Central Supervision*. Springer.

¹⁵³ OECD. (2022). *Subnational Governments in the European Union: Key Data and Trends*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/>

¹⁵⁴ Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press.

Amerika Birleşik Devletleri: Adem-i Merkeziyetçi Model

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), yerel yönetimler adem-i merkeziyetçi bir yapıya sahiptir ve bu yapı, federal sistemin bir parçası olarak işlev görmektedir. Belediye başkanları, doğrudan halk tarafından seçilir ve görev süreleri eyalet yasalarına göre değişiklik göstermektedir.¹⁵⁵

Tablo 8 ABD'de Belediye Başkanlarının Görev Süreleri

Görev Süresi	Belediye Başkanları Görev Süresi	Belediye Meclisi Görev Süresi
2 Yıl	Connecticut, Rhode Island, Vermont, New Hampshire, Maine	Connecticut, Rhode Island, Vermont, New Hampshire, Maine
3 Yıl	Massachusetts (bazı küçük kasabalar), Montana (küçük yerleşimler)	Massachusetts (bazı küçük kasabalar), Montana
4 Yıl	Kaliforniya, Teksas, Florida, New York, Illinois, Ohio, Michigan, Georgia	Kaliforniya, Teksas, Florida, New York, Illinois, Ohio, Michigan
	Kuzey Carolina, Güney Carolina, Alabama, Virginia, Oregon, Washington	Kuzey Carolina, Güney Carolina, Alabama, Virginia, Oregon
6 Yıl	Pennsylvania (bazı büyükşehir belediyeleri), New Jersey (seçilen bölgeler)	Pennsylvania, New Jersey (seçilen bölgeler)

Belediye başkanları, yürütme organının başı olarak bağımsız bir şekilde hareket edebilirken, yerel kamu hizmetlerinin yönetiminde önemli bir role sahiptir. Belediye meclisleri, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde denetim mekanizması olarak işlev görmektedir ve bütçe yönetimi, yerel yasaların onaylanması gibi konularda yetki sahibidir. ABD'de yerel yönetimlerin yetki alanları oldukça geniştir. Polis ve itfaiye teşkilatlarının yönetimi, su ve kanalizasyon hizmetlerinin sağlanması, toplu taşıma sistemlerinin işletilmesi, kentsel planlama ve konut projeleri gibi çeşitli alanlarda sorumluluk üstlenmektedirler. Ayrıca, halk sağlığı hizmetleri, yerel yolların bakımı ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi gibi konular da yerel yönetimlerin yetki alanına girmektedir.¹⁵⁶

ABD'deki yerel yönetimlerin mali yapısı, özerkliklerini artıran çeşitli gelir kaynaklarına dayanmaktadır. Bu kaynaklar arasında emlak vergileri, satış vergileri, yerel hizmet harçları ve bazen eyalet ve federal hükümetlerden sağlanan fonlar bulunmaktadır. Emlak vergileri, yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynaklarından biridir. Kamu okulları, altyapı projeleri ve diğer yerel hizmetlerin finansmanında kritik bir rol oynar. Satış vergileri ise özellikle büyük şehirlerde önemli bir gelir kaynağı durumundadır. ABD'nin adem-i

¹⁵⁵ Mahoney, K. (2008). American Federalism in Practice: The Formulation and Implementation of Contemporary Health Policy. Routledge.

¹⁵⁶ World Bank. (2022). Local Government Financing in the United States: Challenges and Opportunities. World Bank Publications. Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/>

merkeziyetçi yerel yönetim modeli, yerel yönetimlere geniş bir özerklik tanırken, eyalet ve federal hükümetlerle uyumlu bir şekilde çalışmayı gerektirmektedir. Bu sistem, kamu hizmetlerinin vatandaşlara daha etkin bir şekilde sunulmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Özellikle büyük şehirlerde yerel yönetimlerin mali ve idari bağımsızlığı, kamu hizmetlerinin kalitesini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, yerel yönetimler arasındaki gelir eşitsizlikleri, daha az gelişmiş bölgelerde kamu hizmetlerinin sunumunu zorlaştırabilmektedir.¹⁵⁷

Türkiye: Merkez ve Yerel Dengesi

Türkiye’de yerel yönetim modeli, merkeziyetçi yapının etkisi altında şekillenmiştir. Belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilir ve 5 yıllık bir görev süresine sahiptir (Keleş, 2020). Belediye meclisleri yerel seçimlerle belirlenir ve belediye başkanının faaliyetlerini denetleyen yasama organı niteliğindedir. Türkiye’de yürütme organı olan belediye başkanı, geniş yetkilere sahip olmakla birlikte, merkezi hükümetin doğrudan denetimi altındadır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin mali yapısı, merkezi hükümetle sıkı bir ilişki içinde şekillenmekte olup bu durum, yerel yönetimlerin mali özerklik düzeyini sınırlamaktadır. Merkezi hükümetin gelir toplama yetkisi ve yerel yönetimlere yapılan transferlerin büyüklüğü, yerel yönetimlerin mali bağımsızlıklarını doğrudan etkilemektedir. OECD’nin 2021 raporunda, Türkiye’de yerel yönetimlerin gelirlerinin büyük bir kısmının merkezi hükümetten sağlanan transferlerden oluştuğu ve öz gelirlerin sınırlı kaldığı vurgulanmıştır. Özellikle, merkezi hükümet tarafından belirlenen bütçe tahsisleri ve dağıtım mekanizmaları, yerel yönetimlerin kendi mali kaynaklarını artırma ve bu kaynakları serbestçe kullanma kapasitelerini azaltmaktadır. Bu durum, yerel hizmetlerin planlanmasında ve uygulanmasında yerel yönetimlerin etkisini sınırlamakta ve merkeziyetçi bir mali yapı ortaya çıkarmaktadır (OECD, 2021). Türkiye’de yerel yönetimlerin gelirlerinin artırılmasına yönelik reform çalışmaları yapılmış olmasına rağmen, mali yapının merkezi hükümete bağımlı niteliği devam etmektedir. OECD

¹⁵⁷ U.S. Census Bureau. (2021). State and Local Government Finances Summary. Erişim adresi: <https://www.census.gov/>

raporlarının neredeyse tamamında, Türkiye'nin yerel yönetimlerin mali bağımsızlığı ve yeterliliği konusunda reform yapılması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.¹⁵⁸

Türkiye'de yerel yönetimlerin mali yapısı, merkezi hükümetle sıkı bir ilişki içinde şekillenmekte ve bu durum, yerel yönetimlerin mali özerklik düzeylerini ciddi şekilde sınırlamaktadır. OECD'nin "Regions and Cities at a Glance 2021" raporunda belirtildiği üzere, Türkiye'deki yerel yönetimlerin gelirlerinin %60'tan fazlası merkezi hükümet transferlerinden oluşmaktadır. Bu transferler, genellikle nüfus yoğunluğu, coğrafi konum ve merkezi hükümet politikaları gibi faktörlere dayalı olarak belirlenmektedir.. Öte yandan, yerel yönetimlerin öz gelir olarak ifade edilen vergi, harç ve diğer gelirleri ise %20-30 gibi düşük bir oranda kalmaktadır. OECD'nin mali tablolarında, Türkiye'deki yerel yönetimlerin toplam kamu harcamaları içindeki payının %12 gibi düşük bir seviyede olduğu görülmektedir. Bu oran, OECD ortalaması olan %25'in oldukça altındadır ve Türkiye'de merkeziyetçi mali yapının hâkim olduğunu göstermektedir. Merkezi hükümetin yerel yönetimlere yönelik mali kontrol mekanizmaları ve sınırlı öz gelir kaynakları, yerel hizmetlerin planlanması ve uygulanması üzerinde ciddi bir etkiye sahiptir. OECD'nin tavsiyeleri arasında, yerel yönetimlerin mali kapasitelerinin artırılması ve daha adil bir transfer sistemi oluşturulması bulunmaktadır.^{159 160}

¹⁵⁸ OECD. (2021). Subnational Governments Around the World: Structure and Finance. Paris: OECD Publishing.

¹⁵⁹ OECD. (2008). OECD Territorial Reviews: Istanbul, Turkey. Paris: OECD Publishing. Erişim adresi: <https://www.istka.org.tr/media/117168/oecd-territorial-reviews-istanbul.pdf>

¹⁶⁰ OECD. (2021). Subnational Governments in OECD Countries: Key Data. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/key-subnational-data-2021>

Tablo 9 Ülkelerin Yerel Yönetimleri (Seçim Usulleri, Belediye Yetkileri, Gelir Kaynakları)

Ülke	Yerel Yönetim Modeli	Belediye Başkanı Seçim Yöntemi	Meclis	Yürütme Organı	Yetki Alanları	Yerel Gelir Kaynakları
ABD	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Eğitim, sağlık, ulaşım, güvenlik, altyapı	Emlak vergisi, yerel gelir vergisi, harçlar
Fransa	Adem-i Merkeziyetçi	Belediye Meclisi tarafından	Var	Yürütme Komitesi	Kentsel planlama, çevre düzenlemesi, kültür	Yerel vergiler, merkezi hükümet fonları
Almanya	Karışık	Doğrudan veya atama	Var	Belediye Başkanı	Eğitim, sosyal hizmetler, atık yönetimi	Vergiler, hizmet ücretleri, eyalet fonları
Çin	Merkeziyetçi	Merkezi hükümet tarafından atanır	Var	Belediye Komitesi	Altyapı, ekonomi, kamu düzeni	Merkezi bütçeden tahsis, yerel işletme gelirleri
Japonya	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Afet yönetimi, kamu sağlığı, eğitim, ulaşım	Emlak vergisi, ticari gelirler, devlet sübvansiyonu
Rusya	Merkeziyetçi	Atama veya doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Güvenlik, altyapı, sosyal hizmetler	Merkezi bütçe, yerel vergiler
Türkiye	Karışık	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Ulaşım, altyapı, kentsel planlama	Emlak vergisi, hizmet bedelleri
Yunanistan	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Çevre düzenlemesi, eğitim	Yerel vergiler, devlet fonları
Bulgaristan	Karışık	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Altyapı, sosyal hizmetler	Emlak vergisi, ticari vergiler
Gürcistan	Karışık	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Kamu düzeni, altyapı	Merkezi fonlar, yerel vergiler
Ermenistan	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Ulaşım, altyapı, kamu güvenliği	Merkezi bütçeden tahsis
İran	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Kentsel planlama, kamu sağlığı	Merkezi bütçe
Irak	Karışık	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Kentsel altyapı, kamu hizmetleri	Devlet fonları, yerel gelirler
Suriye	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Kentsel planlama	Merkezi hükümet bütçesi
Azerbaycan	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Kamu düzeni, altyapı	Merkezi bütçe
Mısır	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Kamu hizmetleri, altyapı	Merkezi fonlar
Fas	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Çevre düzenlemesi, altyapı	Yerel vergiler
Cezayir	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Eğitim, sağlık, altyapı	Yerel vergiler, devlet fonları
Tunus	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Sosyal hizmetler, altyapı	Yerel gelir kaynakları
Libya	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Kamu düzeni, altyapı	Merkezi hükümet fonları
Sudan	Merkeziyetçi	Atama	Var	Belediye Komitesi	Güvenlik, eğitim, altyapı	Merkezi bütçe
İngiltere	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Sosyal hizmetler, konut, yerel altyapı	İşletme vergisi, devlet hibeleri
İspanya	Adem-i Merkeziyetçi	Belediye Meclisi tarafından	Var	Belediye Başkanı	Kentsel gelişim, kültür, çevre koruma	Yerel vergiler, hizmet ücretleri
İtalya	Karışık	Halk tarafından doğrudan veya atama	Var	Belediye Başkanı	Trafik düzenleme, kamu hizmetleri, eğitim	Yerel vergiler, devlet katkıları
Avusturya	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Çevre, trafik, sosyal hizmetler	Emlak vergisi, hizmet gelirleri
Polonya	Adem-i Merkeziyetçi	Halk tarafından doğrudan	Var	Belediye Başkanı	Kamu düzeni, eğitim, altyapı	Yerel vergiler, devlet fonları

Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımını sağlayan, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasına yardımcı olan temel idari yapılardır. Dünya genelinde farklı modellerde

işleyen yerel yönetimler, toplumların ihtiyaçlarına göre şekillenmekte ve gelişmektedir. Bu çeşitlilik, yerel yönetimlerin dinamik ve uyarlanabilir yapılar olarak önemini göstermektedir.

Merkezi Hükümetin Yetkileriyle Sağlık, Güvenlik, Savunma ve Adalet Konularında Yetkileri Olan Dünya Belediyeleri

Yerel yönetimlerin yetki alanları, ülkelerin idari yapısı, merkeziyetçilik derecesi ve kamu hizmetlerinin organizasyon biçimine bağlı olarak büyük farklılıklar göstermektedir. Tabloda sunulan örnekler, farklı kıtalardan önemli şehirlerde yerel yönetimlerin güvenlik, sağlık, adalet ve kriz yönetimi gibi kritik alanlarda üstlendikleri sorumlulukları vurgulanmaktadır.

1. ABD ve Kanada: Yerel Yönetimlerin Ülkeye Özel (Marjinal) Yetkileri

ABD ve Kanada'da yerel yönetimler, halkın güvenliği, sağlık hizmetleri ve acil durum yönetimi gibi birçok kritik kamu hizmetini doğrudan yürütmektedir. New York City, Los Angeles ve Chicago gibi büyük şehirlerde polis ve itfaiye teşkilatları yerel yönetimlerin yetki alanında bulunmaktadır. Bu durum, adem-i merkeziyetçi yapının güçlü olduğu ABD'de yerel yönetimlerin krizlere hızlı müdahale etmesine olanak tanımaktadır. Ancak bazı eyaletlerin diğer eyaletlerde olmayan yetkilere sahip olduğu da görülmektedir.

- **Home Rule Prensipli:** ABD'deki birçok eyalet, yerel yönetimlere "Home Rule" (Kendi Kuralını Koyma) yetkisi tanımaktadır. Bu ilkeye göre, yerel yönetimler, eyalet yasalarına aykırı olmadığı sürece kendi yasalarını çıkarabilir ve yönetim düzenlemelerini yapabilir. Örneğin, San Francisco, California gibi şehirler, eğitim, sağlık ve çevre koruma politikalarını kendi ihtiyaçlarına göre belirleyebilmektedir.
- **Eyalet ve Yerel Yönetim Vergilendirme Yetkisi:** ABD'deki yerel yönetimler, emlak vergileri ve satış vergileri gibi kendi vergi politikalarını belirleme yetkisine sahiptir. New York City gibi bazı şehirlerde, eyaletin belirlediği oranların üzerine ek vergi koyma yetkisi bulunmaktadır.
- **Bağımsız Polis ve İtfaiye Teşkilatları:** ABD'de her şehir veya kasaba, kendi polis ve itfaiye teşkilatlarını kurabilmekte ve yönetebilmektedir. Bu sistem, özellikle küçük yerleşim yerlerinde kamu güvenliğinin yerel ihtiyaçlara göre şekillenmesini sağlamaktadır.
- **Bağımsız Okul Bölgeleri:** ABD'de birçok yerel yönetim, bağımsız okul bölgeleri aracılığıyla eğitim sistemini yönetmektedir. Bu bölgeler, müfredat, bütçe ve okul yönetimini belirleme konusunda geniş bir özerkliğe sahiptir. Örneğin, Teksas'taki

Independent School Districts tamamen yerel yönetimin kontrolünde bulunmaktadır.

- Zoning (İmar Düzeni) Yetkisi: ABD'deki yerel yönetimler, imar planlama konusunda geniş yetkilere sahiptir. Zoning yetkisi, şehirlerin ve kasabaların büyümesini kontrol etmek ve bölgesel ihtiyaçlara göre konut, ticari ve endüstriyel alanları düzenlemek için kullanılmaktadır. Örneğin, Los Angeles, yüksek yapılaşma standartlarını kendi belirlemektedir.

Kanada'da ise Toronto ve Vancouver gibi şehirler, halk sağlığı ve afet yönetimi konusunda yerel düzeyde güçlü yetkilere sahiptir. Bu kentlerde toplum sağlığı programları ve polis hizmetleri belediye otoritesi altında yürütülmektedir. Özellikle kriz yönetimi alanında yerel yönetimlerin bağımsız hareket edebilmesi, halkın ihtiyaçlarına daha doğrudan yanıt verilmesini sağlamaktadır.^{161 162}

- Bilingual Yönetim Yetkisi: Özellikle Quebec ve New Brunswick eyaletlerinde, yerel yönetimler hem İngilizce hem de Fransızca olarak hizmet sunmakla yükümlüdür. Bu durum, Kanada'nın iki dilli yapısını koruma politikasıyla bağlantılıdır.
- Belediyelerin Doğrudan Eğitim ve Sağlık Hizmetleri: Kanada'nın birçok eyaletinde, yerel yönetimler sağlık ve eğitim altyapısını doğrudan finanse etme ve yönetme yetkisine sahiptir. Örneğin, Toronto, Ontario'daki yerel yönetim, şehirdeki sağlık programlarının koordinasyonundan sorumludur.
- First Nations Yerel Yönetimleri: Kanada'da, Yerli halklara (First Nations) özel yerel yönetim yapıları tanınmıştır. Bu yönetimler, kendi kültürlerini ve dillerini koruma, toprak yönetimi ve topluluk hizmetleri sunma konusunda geniş bir özerkliğe sahiptir. Örneğin, British Columbia'daki Nisga'a hükümeti, yerel bir anayasa ile faaliyet göstermektedir.
- Transit ve Ulaşım Yönetimi: Kanada'daki büyük şehirler, toplu taşıma sistemlerini bağımsız olarak yönetme yetkisine sahiptir. Toronto Transit Commission (TTC) gibi kuruluşlar, federal hükümetten bağımsız olarak çalışır ve yerel yönetimler tarafından yönetilmektedir.

¹⁶¹ Government of Canada. (2021). Local Government in Canada: Structure and Responsibilities. Erişim adresi: <https://www.canada.ca/>

¹⁶² Nisga'a Lisims Government. (2020). Constitution of the Nisga'a Nation. Erişim adresi: <https://www.nisgaanation.ca/>

- Kentsel Planlama ve Yeşil Alan Yönetimi: Kanada'daki şehirler, çevre koruma ve sürdürülebilirlik politikaları oluşturma konusunda geniş bir özerkliğe sahiptir. Vancouver, British Columbia gibi şehirler, karbon emisyonlarını azaltma ve yeşil bina standartları geliştirme konusunda öncülük etmektedir.

2. Avrupa: Merkezîyetçilik ve Yerinden Yönetim Dengesi

Avrupa'da merkezîyetçilik ve yerinden yönetim, tarihsel ve coğrafi dinamiklerin etkisiyle şekillenmiş iki önemli yönetim anlayışıdır. Merkezîyetçi sistemlerde karar alma süreçleri ulusal düzeyde yoğunlaşırken, yerinden yönetim modelleri, bölgesel ve yerel düzeyde karar alma yetkisini artırmayı hedeflemektedir. Fransa gibi merkezîyetçi ülkelerde, yerel yönetimler büyük ölçüde merkezi hükümetin denetimi altında bulunmaktadır ve İçişleri Bakanlığı gibi ulusal kurumlar yerel yönetim faaliyetlerini yakından izlenmektedir.¹⁶³ Buna karşılık, Almanya gibi federal yapıya sahip ülkelerde, eyaletler ve yerel yönetimler, bağımsız hareket etme ve kendi politikalarını oluşturma konusunda daha geniş yetkilere sahiptir.^{164 165} Bu iki model arasındaki denge, kamu hizmetlerinin etkinliği ve vatandaşlara daha yakın bir yönetim anlayışı sağlama açısından kritik bir öneme sahiptir. Merkezîyetçilik ve yerinden yönetim arasındaki denge, Avrupa'da hem tarihsel hem de siyasi bağlamda karmaşık bir ilişkiler ağı yaratmıştır. Merkezi hükümetler, ulusal bütünlüğü korumak ve büyük çaplı altyapı projeleri gibi stratejik öneme sahip alanlarda söz sahibi olmak için merkezîyetçi politikalar izlerken, yerinden yönetim modelleri, yerel sorunların daha hızlı çözülmesi ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını artırması amaçlanmıştır.¹⁶⁶ Örneğin, İspanya'da Katalonya ve Bask Bölgesi gibi özerk bölgeler, yerinden yönetim modellerinin gücünü ve sınırlarını göstermektedir. Bu bölgeler,

¹⁶³ Loughlin, J. (2007). Subnational Government: The French Experience. In J. Loughlin, F. Hendriks, & A. Lidström (Eds.), *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe* (pp. 167–196). Oxford University Press.

¹⁶⁴ Kuhlmann, S., & Wollmann, H. (2019). *Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe*. Edward Elgar Publishing.

¹⁶⁵ Parlak, B. (2012). Avrupa Birliği perspektifinden merkezi yönetim - yerel yönetim ilişkileri. *Tesam Akademi Dergisi*, 1(1), 7-28. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/137984?utm_source=chatgpt.com

¹⁶⁶ Alodalı, M. B., Özcan, L., Çelik, F., & Usta, S. (2007). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de belediyelerde özerklik. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3), 1-11.

kültürel ve dilsel özerkliklerini korurken, aynı zamanda merkezi hükümetle sürekli bir denge mücadelesi içindedir.¹⁶⁷

Avrupa Birliği (AB), merkeziyetçilik ve yerinden yönetim arasındaki dengeyi destekleyen bir çerçeve sunmaktadır. Avrupa Yerel Yönetim Şartı (European Charter of Local Self-Government), üye ülkelerin yerel yönetimlere geniş yetkiler tanımasını teşvik etmektedir. Merkezi otorite ile yerel düzey arasındaki güç dağılımının net bir şekilde belirlenmesini hedeflemektedir.¹⁶⁸ Bu çerçeve, yerel demokrasinin güçlendirilmesi ve yerel yönetimlerin ulusal ve uluslararası düzeyde denetim mekanizmalarıyla uyum içinde çalışması amaçlanmaktadır. AB'nin ekonomik ve mali politikaları da bu dengeyi doğrudan etkilemektedir. Özellikle AB fonlarının dağıtımı ve kullanımı, yerel yönetimlerin mali sürdürülebilirliği açısından merkezi hükümetlerle iş birliğini gerektirmektedir. Bu dinamik, Avrupa'daki merkeziyetçilik ve yerinden yönetim arasındaki dengeyi sürekli bir müzakere ve uyum süreci haline getirmiştir.¹⁶⁹

3. İskandinav Ülkeleri: Yerel Yönetimlerin Sağlık ve Güvenlikteki Güçlü Rolü

İskandinav ülkeleri, yerel yönetimlerin sağlık ve güvenlik hizmetlerindeki güçlü rolleriyle tanınmaktadır. Özellikle sağlık hizmetlerinin sunumunda, yerel yönetimleri etkin rollere sahiptir. Örneğin, İsveç'te sağlık hizmetlerinin büyük bir kısmı yerel yönetimler tarafından organize edilmektedir. Bu durum, sağlık hizmetlerinin yerel ihtiyaçlara göre şekillendirilmesine olanak tanımaktadır.^{170 171}

Güvenlik hizmetleri açısından da İskandinav ülkelerinde yerel yönetimlerin sorumlulukları bulunmaktadır. Belediyeler, yerel düzeyde güvenlik hizmetlerinin planlanması ve uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu sayede, yerel yönetimler, bölgesel ihtiyaçlara uygun güvenlik politikaları geliştirebilmektedir. İskandinav ülkelerinde yerel

¹⁶⁷ Koçak, B., & Sadıç, V. (2020). Türkiye'de Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim İlişkileri: İl Özel İdaresi. EKEV Akademi Dergisi(84), 143-160.

¹⁶⁸ Belli, A. (2017). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Yerinden Yönetimin ve Yerel Yönetimlerin Değerlendirilmesi. Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 9(16), 101-118. <https://doi.org/10.20990/kilisibfakademik.288096>

¹⁶⁹ Çetinkaya, M. H. (2023). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Hizmette Yerellik İlkesi: Kavramsal Bir Çerçeve. Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19(1), 215-228.

¹⁷⁰ Saltman, R. B., Rico, A., & Boerma, W. G. (2007). Primary Care in the Driver's Seat? Organizational Reform in European Primary Care. Open University Press.

¹⁷¹ Şahin, S. K. (2010). Sağlıkta yerel yönetimlerin rolü. SD Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, (11), 33-36. Erişim adresi: https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/document/SD_Dergi_Sayi11-33-36.sayfalar_Salih_Kenan_Sahin.pdf

yönetimlerin sağlık ve güvenlik hizmetlerindeki bu güçlü rolü, merkezi ve yerel yönetimler arasında etkili bir denge ve denetim mekanizmasının kurulmasını sağlamaktadır. Bu sayede, hizmetlerin etkinliği ve verimliliği artırılmakta, vatandaşların ihtiyaçlarına daha hızlı ve etkili çözümler sunulmaktadır.^{172 173 174}

4. Asya: Güçlü Merkezîyetçilik ve Yerel Uygulamalar

Asya kıtasında, yerel yönetim sistemleri güçlü merkezîyetçilikle karakterize edilmekte ve bu durum, hükümetlerin idari işleyişine hakim olan bir yapı olarak dikkat çekmektedir. Özellikle Çin, Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerde, merkezi hükümet, yerel yönetimlerin işleyişine sıkı bir denetim uygulamaktadır. Çin’de, yerel yönetimlerin bütçeleri ve politikaları, merkezi hükümetin önceliklerine göre şekillenirken, yerel yöneticilerin atanması ve görevden alınması merkezi otoritenin kontrolünde bulunmaktadır.¹⁷⁵ Bu durum, yerel yönetimlerin hızlı uygulama yeteneği sağlasa da yerel özerkliği sınırlandırmaktadır. Japonya’da ise yerel yönetimler, yasal olarak bağımsız olsa da birçok alanda merkezi hükümetin çizdiği çerçevede ve yönlendirmesiyle yerel yönetişim sürdürülmektedir.^{176 177}

Merkezîyetçilik ve yerel uygulamalar arasındaki denge, Asya ülkelerinde farklı şekillerde ele alınmaktadır. Güney Kore’de, desantralizasyon reformlarıyla birlikte yerel yönetimlere daha fazla özerklik verilmiştir; ancak güvenlik ve ulusal bütünlük gibi konularda merkezi hükümetin yetkisi devam etmektedir.^{178 179} Bu denge, yerel yönetimlerin vatandaşlara daha yakın hizmet sunmasına olanak tanırken, merkezi otoritenin denetim mekanizmaları aracılığıyla ulusal standartların korunmasını sağlamaktadır. Öte yandan, Hindistan gibi federal yapıya sahip ülkelerde, yerel yönetimlerin mali ve idari özerkliği,

¹⁷² Andersson, L., & Pierre, J. (2019). The Nordic Model of Local Government: Balancing Welfare and Efficiency. *Scandinavian Political Studies*, 42(3), 245-267.

¹⁷³ OECD. (2021). *Local Government in Nordic Countries: A Comparative Analysis of Decentralisation*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/>

¹⁷⁴ Nordregio. (2020). *Local Government Structures and Responsibilities in the Nordic Countries*. Erişim adresi: <https://nordregio.org/>

¹⁷⁵ Zhang, Y. (2015). *The Central-Local Relationship in China: Reform and Stability*. Edward Elgar Publishing.

¹⁷⁶ Yoshida, T. (2020). *Local Governance and Central Oversight: A Japanese Perspective*. Springer.

¹⁷⁷ Özasan, K., & Banazılı, A. M. (2024). Yerel Yönetimler ve Yerel Bilgi Arasındaki İlişki: Çin ve Türkiye Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(2), 859-876. <https://doi.org/10.54688/ayd.1362233>

¹⁷⁸ Kim, J. H. (2017). Local Autonomy in Korea: Challenges and Opportunities. *Asian Journal of Political Science*, 25(2), 121-140.

¹⁷⁹ Tuncer, A. (2024). Asya Ülkelerinde Kamu Yönetiminin Temel Özellikleri. *Academia*. Erişim adresi: https://www.academia.edu/116671146/Asya_%C3%9Clkelerinde_Kamu_Y%C3%B6netiminin_Temel_%C3%96zellikleri

eyaletlerin merkezi hükümetle olan ilişkisine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Hindistan'da Panchayat sistemi, köy düzeyindeki yerel yönetimlere geniş yetkiler tanısa da bu yetkilerin kullanımı, eyalet yasalarına sıkı sıkıya bağlı tutulmuştur. Asya'da güçlü merkeziyetçilik, kalkınma ve altyapı projelerinin hızla uygulanmasını mümkün kılarken, yerel yönetimlerin daha esnek ve yenilikçi çözümler üretme kapasitesini sınırlandırmaktadır. Bu bağlamda, Asya ülkelerinde denge ve denetim olgusu, merkezi otoritenin rehberliği ile yerel yönetimlerin özerklik talepleri arasında bir uyum sağlamayı hedeflemektedir. Özellikle Çin gibi ülkelerde, merkeziyetçilik ekonomik büyümeyi desteklerken; Hindistan ve Güney Kore gibi ülkelerde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, vatandaş katılımını artırma ve kamu hizmetlerinin etkinliğini artırma amacıyla teşvik edilmektedir. Bu durum, Asya'daki merkeziyetçilik ve yerel uygulamalar arasındaki karmaşık ilişkiyi ortaya koymaktadır.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Chaudhuri, S. (2016). Decentralised Governance and Development in India: The Panchayat System in Practice. Routledge.

9.1. Latin Amerika ve Diğer Bölgeler: Gelişmekte Olan Ülkelerde Yerel Yönetimler

Brezilya, Hindistan ve Rusya gibi ülkelerde yerel yönetimler, kamu sağlığı ve güvenlik alanlarında giderek daha fazla sorumluluk üstlenmektedir.

Brezilya: Sao Paulo gibi şehirlerde sağlık ve polis hizmetleri doğrudan belediye otoritesi altındadır. Ancak bu bölgelerde yolsuzluk ve yönetsel zorluklar, yerel yönetimlerin etkinliğini sınırlayabilmektedir.^{181 182}

Rusya: Moskova'da belediye, yerel polis ve sağlık hizmetlerinin yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, Rusya'daki yerel yönetimler genellikle merkezi otoritenin sıkı denetimi altındadır.¹⁸³

Genel Değerlendirme

Tablo 10 Gelişmekte Olan Ülkelerde Yerel Yönetimler

Kriterler	Yetki Alanları	Coğrafi Farklılıklar	Politik Farklılıklar	Örnek Ülkeler/Şehirler	Kaynak
Kentsel Bölgeler	Ulaşım, altyapı, imar planları, sosyal hizmetler	Daha yoğun ve geniş hizmetler; nüfus yoğunluğu etkili	Merkezi hükümetle koordinasyon gerekliliği yüksek	İstanbul (Türkiye), Tokyo (Japonya), New York (ABD)	OECD, 2021; World Bank, 2022 ¹⁸⁴
Kırsal Bölgeler	Tarım desteği, sulama, çevre koruma	Daha geniş coğrafi alanlarda, sınırlı nüfus	Yerel hizmetlerde daha fazla bağımsızlık	Konya (Türkiye), Rajasthan (Hindistan), Andalusia (İspanya)	OECD, 2021; UNDP, 2020 ¹⁸⁵
Büyükşehir Belediyeleri	Ulaşım, çevre düzenleme, ekonomik kalkınma	Geniş yetki alanı; metropoliten özellikler	Merkezi hükümetin doğrudan etkisi daha belirgin	Ankara (Türkiye), Londra (İngiltere), Mexico City (Meksika)	OECD, 2021; World Bank, 2022 ¹⁸⁶
Küçük Belediyeler	Temel altyapı, temizlik hizmetleri	Küçük ölçekli hizmet alanı; yerel özelliklere uyumlu	Daha az siyasi baskı, sınırlı kaynak	Beypazarı (Türkiye), Rovinj (Hırvatistan), Hallstatt (Avusturya)	OECD, 2021; EBRD, 2021 ¹⁸⁷

¹⁸¹ Anadolu Ajansı. (2020). Brezilya'da yolsuzluk suçlamaları nedeniyle bir eyalet valisi görevinden uzaklaştırıldı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/brezilyada-yolsuzluk-suclamalari-nedeniyle-bir-eyalet-valisi-gorevinden-uzaklastirildi/1956780>

¹⁸² Aydın, M., & Öztürk, M. (2022). Latin Amerika'da Yolsuzluk ve Yerel Yönetimler: Brezilya Örneği. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 25-40. Erişim adresi: <https://www.ulakbilge.com>

¹⁸³ Yıldız, F. (2015). Rusya'da Yerel Yönetimlerin Örgütlenmesi ve Sorunları. Journal of Political Sciences, 3(1), 45-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/422120>

¹⁸⁴ Lledó, V., Gbhouli, W., & Ncuti, C. (2022). Fiscal Decentralization Methodological Note. Washington, D.C.: International Monetary Fund. Retrieved from <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>

¹⁸⁵ UNDP. (2020). Local Governance and Decentralization in Developing Countries. New York: UNDP.

¹⁸⁶ World Bank. (2022). Urbanization and Local Governance. Washington, D.C.: World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org>

¹⁸⁷ European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2021). Municipal Services and Infrastructure. Retrieved from <https://www.ebrd.com>

Merkeziyetçi Yapılar	Vergi toplama, bütçe kontrolü	Yerel özerklik sınırlı	Merkezi hükümetin politik hedefleri doğrultusunda yönlendirme	Türkiye (genel), Çin (Pekin yönetimi), Suudi Arabistan	OECD, 2021; IMF, 2021 ¹⁸⁸
Desantralize Yapılar	Eğitim, sağlık, yerel kalkınma projeleri	Bölgesel farklılıkları gözeten daha geniş yetkiler	Yerel siyasetçilerin etkisi	İsviçre (Zürich Kantonu), Almanya (Bavyera Eyaleti), ABD (Kaliforniya)	OECD, 2021; World Bank, 2022

Tablo, yerel yönetimlerin yetki alanlarının coğrafi ve politik farklılıklara göre nasıl çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. ABD ve Kanada gibi adem-i merkeziyetçi sistemlerde yerel yönetimler geniş yetkilere sahipken, Fransa ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinde merkezi hükümetin denetimi devam etmektedir. Asya'da ise yerel yönetimler, merkezi hükümet politikalarına paralel olarak faaliyet göstermektedir.

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, kamu hizmetlerinin etkinliği ve halkın yönetime katılımı açısından kritik bir öneme sahiptir. Özellikle sağlık, güvenlik ve kriz yönetimi alanlarında yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması, kentlerin sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamaktadır.

¹⁸⁸ International Monetary Fund (IMF). (6.10.2024). IMF Fiscal Decentralization Dataset. Erişim adresi: <https://data.imf.org/?sk=1c28ebfb-62b3-4b0c-aed3-048eeebb684f>

Tablo 11 Yerel Yönetimlere Sağlık, Güvenlik, Savunma, Eğitim, Polis ve Adalet Yetkileri Veren Yasal Düzenlemeler

Ülke	Belediye	Yetki Alanları	Açıklama
ABD	New York City	Sağlık, Güvenlik, Acil Durum Yönetimi	NYPD (New York Polis Departmanı) ve FDNY (İtfaiye) yerel yönetim altındadır.
	Los Angeles	Sağlık, Savunma, Güvenlik	LAPD ve yerel sağlık kurumları belediye otoritesi altındadır.
	Chicago	Güvenlik, Sağlık, Toplum Güvenliği	Polis, itfaiye ve sağlık hizmetleri doğrudan belediye tarafından yönetilir.
Kanada	Toronto	Sağlık, Kamu Güvenliği, Afet Yönetimi	Toplum sağlığı ve güvenlik programları belediye yönetimindedir.
	Vancouver	Sağlık, Kriz Yönetimi, Adalet	Polis ve kamu sağlığına dair hizmetler belediye düzeyinde sağlanır.
Birleşik Krallık	Londra	Adalet, Güvenlik, Afet ve Acil Durum Planlama	Londra Metropolitan Polisi doğrudan Londra Belediye Başkanı'na bağlıdır.
	Manchester	Kamu Sağlığı, Güvenlik	Belediye başkanının geniş güvenlik ve sağlık yetkileri bulunur.
Almanya	Berlin	Güvenlik, Sağlık, Adalet, Kriz Yönetimi	Polis, itfaiye ve acil durum hizmetleri yerel otorite kontrolündedir.
	Münih	Sağlık, Güvenlik, Sivil Savunma	Sağlık hizmetleri ve yerel güvenlik güçleri doğrudan belediye yetkisindedir.
Fransa	Paris	Adalet, Güvenlik, Sağlık	Paris Belediye Başkanı, kamu güvenliği ve adalet konusunda etkilidir.
	Marsilya	Sağlık, Güvenlik, Kriz Yönetimi	Sağlık hizmetleri ve güvenlik birimleri belediye çatısı altındadır.
İtalya	Roma	Güvenlik, Sağlık, Adalet	Roma Belediyesi'nin polis ve kamu sağlığı yetkileri geniştir.
	Milano	Güvenlik, Sağlık, Acil Durum Yönetimi	Milano'daki yerel otoriteler, kriz yönetimi ve güvenliği sağlar.
İspanya	Barselona	Sağlık, Güvenlik, Afet Yönetimi	Polis ve yerel sağlık birimleri belediyeye bağlıdır.
	Madrid	Kamu Sağlığı, Güvenlik	Madrid yerel yönetimi, sağlık ve güvenlik konusunda geniş yetkilere sahiptir.
Norveç	Oslo	Savunma, Kamu Sağlığı, Güvenlik	Belediye savunma planlamasında merkezi bir rol oynar.
İsveç	Stockholm	Güvenlik, Sağlık, Adalet	Belediye başkanı, yerel adalet ve kamu güvenliği politikalarını yürütür.
Hollanda	Amsterdam	Güvenlik, Sağlık	Amsterdam Belediyesi, polis ve sağlık sisteminde önemli rol oynar.
Danimarka	Kopenhag	Sağlık, Güvenlik, Kriz Yönetimi	Belediye kriz yönetimi, sağlık ve güvenlik hizmetleri sağlar.
Japonya	Tokyo	Sağlık, Afet Yönetimi, Güvenlik	Tokyo Valiliği, sağlık ve afet yönetimi hizmetlerinden sorumludur.
	Osaka	Sağlık, Güvenlik	Belediye sağlık ve güvenlik konusunda geniş yetkilere sahiptir.
Güney Kore	Seul	Afet Yönetimi, Sağlık, Güvenlik	Seul Belediyesi, afet yönetimi ve kamu sağlığında yetkilidir.
Çin	Şanghay	Güvenlik, Sağlık, Afet Yönetimi	Şanghay Belediyesi, kamu sağlığı ve kriz yönetimi hizmetlerini yürütür.
Rusya	Moskova	Güvenlik, Sağlık	Moskova Belediyesi, yerel polis ve sağlık otoritesini yönetir.
Brezilya	Sao Paulo	Kamu Sağlığı, Güvenlik	Sağlık ve polis hizmetleri doğrudan belediye otoritesi altındadır.
Hindistan	Mumbai	Kamu Sağlığı, Güvenlik	Belediye sağlık ve güvenlik programlarını yönetir.
Avustralya	Sidney	Sağlık, Güvenlik	Sidney Belediyesi, sağlık ve kamu güvenliği alanlarında etkilidir.

Avrupa Birliği Ülkelerinde Yerel Yönetimlere Sağlık, Güvenlik, Savunma, Eğitim, Polis ve Adalet Yetkileri Veren Yasal Düzenlemeler ve Bu Yetkilerin Denetim Mekanizmaları

Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları, her ülkenin anayasal yapısı, idari gelenekleri ve yerel yönetim mevzuatına bağlı olarak farklılık göstermektedir.¹⁸⁹ ¹⁹⁰ Avrupa Birliği ülkelerinde yerel yönetimlerin sağlık, güvenlik, eğitim, adalet ve afet yönetimi gibi alanlarda üstlendiği kritik roller, demokratik değerlerin ve yerel halkın ihtiyaçlarına hızlı yanıt verme gereksinimini yansıtmaktadır.¹⁹¹ Bu yetkiler genellikle merkezi hükümetler, eyalet veya bölgesel yönetimler tarafından belirlenmektedir. Ancak bu yetkiler sıkı denetime de tabidir. Denetim süreçleri, yerel yönetimlerin hesap verebilirliğini sağlamak ve hizmet kalitesini artırmak amacıyla düzenlenmektedir.¹⁹² Ancak bu mekanizmalar, ülkelere göre önemli ölçüde farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Fransa gibi merkeziyetçi yapıya sahip ülkelerde denetim mekanizmaları daha sıkı ve merkeziyken, Almanya ve İspanya gibi federal sistemlerde yerel yönetimlere daha geniş bir özerklik tanınmaktadır.¹⁹³

1. Yetki Alanlarının Genişliği ve Çeşitliliği

Avrupa ülkelerinde yerel yönetimler, sağlık, güvenlik, eğitim ve polis teşkilatlarının yönetimi gibi kritik kamu hizmetlerini yürütmektedir. Özellikle Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkelerde yerel yönetimler, adalet, afet yönetimi ve savunma gibi daha geniş yetki alanlarına sahiptir.¹⁹⁴

Almanya ve Fransa, yerel yönetimlere kapsamlı yetkiler tanırken, bu yetkiler eyalet yasaları ve belediye kanunlarıyla sınırlandırılmıştır. Örneğin Almanya'da eyalet düzeyindeki yasama organları, sağlık ve güvenlik gibi temel hizmetlerin planlanmasını ve uygulanmasını sağlamaktadır.

¹⁸⁹ Council of Europe. (2018). Local and Regional Democracy in Europe: Structures and Practices. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

¹⁹⁰ Turan, M. (2019). Yerel Yönetimlerde Reform ve Avrupa Birliği Perspektifi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

¹⁹¹ Bayraktar, B. (2021). Avrupa Birliği'nde Yerel Yönetimler ve Yetki Paylaşımı. Ankara: Siyasal Kitabevi.

¹⁹² Güler, B. A. (2020). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. İstanbul: İletişim Yayınları.

¹⁹³ Karakaş, S. (2018). Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı ve Türkiye Uygulamaları. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

¹⁹⁴ Güler, B. A. (2020). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. İstanbul: İletişim Yayınları.

İspanya ve İtalya gibi ülkelerde ise sağlık ve güvenlik alanları özerk topluluklar veya bölgesel yönetimler tarafından yönetilirken, afet yönetimi ve adalet gibi konular merkezi hükümetin doğrudan denetiminde görev yapmaktadır..¹⁹⁵

İskandinav ülkelerinde (İsveç, Finlandiya, Danimarka) yerel yönetimler, eğitim ve sağlık gibi sosyal refah hizmetlerinde merkezi bir rol oynar. Bu durum, yerel yönetimlerin halkın ihtiyaçlarına doğrudan yanıt verebilmesini sağlamaktadır..¹⁹⁶

2. Yasal Düzenlemelerin Rolü

Yerel yönetimlerin işleyişini düzenleyen yasal metinler, her ülkede farklılık göstermektedir.

Almanya'da Grundgesetz (Temel Kanun) ve belediye kanunları, yerel yönetimlerin yetki alanlarını belirleyen temel yasal çerçeveyi oluşturur. Bu kanunlar, eyalet içişleri bakanlıklarının yerel yönetimler üzerinde doğrudan denetim yapmasını sağlamaktadır..¹⁹⁷

Fransa'da 1982 Yerel Yönetimler Kanunu, merkeziyetçilikten adem-i merkeziyetçiliğe geçişin önemli bir adımıdır. Ancak İçişleri Bakanlığı ve Sayıştay, yerel yönetimlerin faaliyetlerini yakından denetlemeye devam etmektedir.

İspanya'da 1978 Anayasası ve Yerel Yönetimler Kanunu, özerk toplulukların geniş yetkilerle donatıldığını ortaya koymaktadır. Sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi birçok alanda özerk topluluklar geniş bir sorumluluk taşırken, afet yönetimi ve adalet gibi stratejik konular merkezi hükümetin yetki alanında kalmaya devam etmektedir..¹⁹⁸ Bu durum, İspanya'nın adem-i merkeziyetçi yapısını güçlendirirken, merkezi hükümetin kritik alanlarda müdahale yetkisini koruduğunu göstermektedir.

İtalya'da 1990 Belediye Reform Yasası, yerel yönetimlerin eğitim, sağlık ve güvenlik gibi alanlarda yetkilerini genişletmiştir. Bu model, bölgesel yönetimlerin içişleri ve sağlık bakanlıklarıyla iş birliği içinde çalışmasını zorunlu kılmaktadır..¹⁹⁹

3. Denetim Mekanizmalarının Çeşitliliği

¹⁹⁵ Piattoni, S., & Brunazzo, M. (2011). *The Territorial Politics of the EU: Politicizing Territorial Cooperation*. London: Routledge.

¹⁹⁶ OECD. (2021). *Subnational Governments in OECD Countries: Key Data*. Paris: OECD Publishing.

¹⁹⁷ Loughlin, J. (2007). *Subnational Government: The European Experience*. London: Routledge. Erişim adresi: <https://www.routledge.com>

¹⁹⁸ Bayraktar, B. (2021). *Avrupa Birliği'nde Yerel Yönetimler ve Yetki Paylaşımı*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

¹⁹⁹ Güler, B. A. (2020). *Yerel Yönetimler ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yerel yönetimlerin faaliyetlerinin denetlenmesi, ülkeden ülkeye farklı mekanizmalarla yürütülmektedir.

Merkezi Denetim:

Fransa, İspanya ve İtalya gibi ülkelerde yerel yönetimler, merkezi hükümetin doğrudan denetimine tabidir. İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimlerin mali ve idari faaliyetlerini denetlerken, adalet hizmetleri Adalet Bakanlığı'nın gözetimi altında bulunmaktadır.

Avrupa ve Balkan Ülkelerinde Yerel Yönetimlerin Merkezi Hükümet Tarafından Denetimi

Tablo 12 Yerel Yönetimlerin Denetimi

Ülke	Yerel Yönetimlerin Denetimi
Fransa	İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimlerin mali ve idari faaliyetlerini denetler; adalet hizmetleri Adalet Bakanlığı'nın gözetiminde bulunmaktadır. ²⁰⁰
İspanya	Merkezi idare, yerel yönetimlerin işlemleri üzerinde kontrol yetkisini kullanır; hukuki denetim sistemi ile yerel yönetimlerin kararları yargı denetimi altındadır. ²⁰¹
İtalya	Yerel yönetimlerin faaliyetleri, merkezi hükümetin denetimi altındadır; mali ve idari denetimler merkezi otoritelerce yürütülmektedir. ²⁰²
Almanya	Yerel yönetimlerin mali denetimi, merkezi yönetim tarafından sıkı bir şekilde yürütülür; borçlanma ve mali disiplin konularında denetim mekanizmaları bulunmaktadır. ²⁰³
Hırvatistan	Merkezi hükümet, yerel yönetimlerin bütçe planlarını ve harcamalarını yakından izler; yerel yönetimlerin mali disiplini sağlamak için sıkı bir denetim uygulanmaktadır. ²⁰⁴
Sırbistan	Yerel yönetimlerin faaliyetleri İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenir; ayrıca mali denetim mekanizmaları Merkezi Denetim Bürosu tarafından yürütülmektedir. ²⁰⁵
Yunanistan	Merkezi hükümet, yerel yönetimlerin mali ve idari işlemlerini İçişleri Bakanlığı aracılığıyla denetler; adalet hizmetleri ise Adalet Bakanlığı'nın kontrolünde altındadır. ²⁰⁶
Bulgaristan	Yerel yönetimlerin mali faaliyetleri Ulusal Sayıştay tarafından denetlenirken, idari işlemler İçişleri Bakanlığı'nın gözetiminde bulunmaktadır. ²⁰⁷

²⁰⁰ Köse, M. (2019). Fransa'da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Merkezi Denetim Mekanizmaları. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/42263/507889>

²⁰¹ Koçak, B. (2020). Türkiye'de Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim İlişkileri: İl Özel İdaresi. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2575223>

²⁰² Bayraktar, H. K. (2017). Yerel Özerklik Bağlamında Belediyelerin Denetimi: İtalya ve Türkiye Örneği. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marusbd/issue/33431/412626>

²⁰³ Aydın, H. (2015). 5018 Sayılı Kanun Kapsamında Yerel Yönetimlerin Denetimi: Getirdiği Yenilikler. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/261510>

²⁰⁴ Gül, H., & Özgür, H. (2014). Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Yerel Yönetim Yapıları. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/38634210>

²⁰⁵ Doğan, M. (2004). Yerel Yönetimlerde Denetim ve Bir Model Önerisi: Yerel Ombudsman (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=k6J8TNw4LK3-k98CysYR6Q&no=XGJDmzS6O_o93m8IVU0NWQ

²⁰⁶ Şensoy, B. (2010). Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Üzerindeki İdari Vesayet (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=G6J8TNw4LK3-k98CysYR6Q&no=Y6JDmzS6O_o93m8IVU0NWQ

²⁰⁷ Mecek, M., & Atmaca, Y. (2019). Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 10(24), 124-138. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1096634>

Eyalet ve Bölgesel Denetim:

Almanya ve Avusturya gibi federal sistemlerde, yerel yönetimler eyalet içişleri bakanlıkları ve bölgesel yasama organları tarafından denetlenmektedir. Bu model, yerel yönetimlerin daha fazla özerklikle hareket etmesine olanak tanınmaktadır.^{208 209}

Belediye Denetim Kurulları:

İsveç, Danimarka, Hollanda ve Finlandiya gibi ülkelerde belediyeler, bağımsız denetim kurulları tarafından denetlenir. Bu kurullar, belediye hizmetlerinin şeffaf ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlar. Özellikle İskandinav ülkelerinde, halkın yerel yönetim kararlarına katılımı teşvik edilmektedir.²¹⁰

4. Kaynakların ve Yasaların Rolü

Tabloda yer alan yasal metinler, yerel yönetimlerin yetki alanlarını çerçeveleyen ana kaynaklardır.

Almanya'da Grundgesetz, federal yapıya uygun olarak yerel yönetimlerin bağımsız hareket etmesini sağlamaktadır.

Fransa'da 1982 Yerel Yönetimler Kanunu, yerel yönetimlerin yetkilerini genişletirken, merkezi denetimi korumaya devam etmektedir.

İspanya ve İtalya'da belediye reform yasaları, yerel yönetimlerin yetki alanlarını genişletirken, merkezi hükümetin gözetim yetkisini muhafaza etmektedir.

İsveç ve Finlandiya'da yerel yönetim yasaları, eğitim ve sağlık hizmetlerinin büyük ölçüde yerel yönetimler tarafından yürütülmesini sağlamaktadır. Bu ülkelerde adalet ve afet yönetimi, Adalet Bakanlığı'nın doğrudan gözetiminde kalmaktadır.

Tablo, Avrupa ülkelerinde yerel yönetimlerin kamu hizmetlerinde merkezi bir rol oynadığını ve denetim mekanizmalarının ülkelerin yönetim yapısına göre çeşitlendiğini

²⁰⁸ Bağlı, M. S. (2011). Alman Yerel Yönetim Yapısı. Türk İdare Dergisi, 473, 43-74. Erişim adresi: https://tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar%282%29/2001-2025/2011/arama/Mehmet_Selim_BAGLI_473.pdf

²⁰⁹ Erkul, H., Kara, H., & Şimşek, S. (2016). ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(27), 33-58. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/comuybd/issue/43601/533895>

²¹⁰ Babaoğlu, C. (2019). Küreselden Yerele Yönetimde Vatandaş Katılımı. Kriter Dergi. Erişim adresi: <https://kriterdergi.com/siyaset/kureselden-yerele-yonetimde-vatandas-katilimi>

göstermektedir. Federal ülkelerde yerel yönetimlerin özerkliği daha fazla olurken, merkeziyetçi yapıya sahip ülkelerde yerel yönetimler, merkezi hükümet tarafından daha sıkı bir şekilde denetlenmektedir.

Yerel yönetimlerin sağlık, güvenlik, eğitim ve afet yönetimi gibi kritik alanlarda daha fazla yetki üstlenmesi, hizmetlerin halka daha yakın bir düzeyde sunulmasına olanak tanımaktadır. Ancak, merkezi hükümetlerin denetim mekanizmalarını devrede tutması, kamu kaynaklarının etkin kullanılmasını ve şeffaflığın sağlanmasını amaçlamaktadır.

Tablo 13 Yerel yönetimlerin sağlık, güvenlik, eğitim ve afet yönetimi gibi kritik alanlarda

Ülke	Yetki Alanı	Yasal Düzenleme	Denetim Mekanizması	Kaynak ve Link
Almanya	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Temel Kanun (Grundgesetz) ve Belediye Kanunları	Eyalet İçişleri Bakanlıkları tarafından denetlenir.	Temel Kanun (Grundgesetz)
	Adalet, Afet Yönetimi	Eyalet Yasama Organları	Federal Anayasa Mahkemesi	
Fransa	Sağlık, Güvenlik, Savunma, Eğitim, Polis	1982 Yerel Yönetimler Kanunu	İçişleri Bakanlığı ve Sayıştay	Yerel Yönetimler Kanunu
	Adalet	Adalet Bakanlığı'nın doğrudan gözetimi		
İspanya	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	1978 Anayasası, Yerel Yönetimler Kanunu	Özerk Toplulukların İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları	İspanya Anayasası
	Afet Yönetimi, Adalet	Merkezi Hükümet denetiminde		
İtalya	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis, Savunma	1990 Belediye Reform Yasası	Bölgesel İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları	Belediye Reform Yasası
	Adalet, Afet Yönetimi	İçişleri Bakanlığı denetiminde		
Hollanda	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Belediye Kanunu	Belediye Denetim Kurulları	Belediye Kanunu
	Adalet, Afet Yönetimi	Adalet Bakanlığı'nın doğrudan gözetimi		
Belçika	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Federal Yapı Yasası	Bölgesel İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları	Federal Yapı Yasası
	Adalet	Adalet Bakanlığı tarafından		
İsveç	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Belediye ve Bölge Yönetimi Yasası	Ulusal Denetleme Kurulu	İsveç Yerel Yönetim Yasası
	Adalet, Afet Yönetimi	Adalet ve İçişleri Bakanlığı		
Polonya	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Polonya Yerel Yönetim Yasası	Merkezi Yönetim ve Bölgesel Yönetimler	Yerel Yönetim Yasası
	Adalet, Afet Yönetimi	Adalet Bakanlığı tarafından		
Danimarka	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis, Savunma	Yerel Yönetim ve Bölge Yasası	Belediye Denetim Kurulları	Danimarka Yerel Yönetim Yasası
	Adalet, Afet Yönetimi	Adalet Bakanlığı		
Portekiz	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Portekiz Yerel Yönetim Yasası	İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı	Yerel Yönetim Yasası
	Adalet, Afet Yönetimi	Merkezi Hükümet tarafından		
Finlandiya	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Belediye Yasası	Belediye Denetim Kurulları	Finlandiya Belediye Yasası
	Adalet, Afet Yönetimi	Adalet Bakanlığı		
Yunanistan	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Kallikratis Planı	İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları	Kallikratis Planı
	Adalet, Afet Yönetimi	Adalet Bakanlığı		
Avusturya	Sağlık, Güvenlik, Eğitim, Polis	Avusturya Anayasası	Eyalet İçişleri Bakanlıkları	Avusturya Anayasası
	Adalet, Afet Yönetimi	Merkezi Hükümet tarafından		

Avrupa Birliği'nde Yerel Yönetimlere Sağlık, Güvenlik, Savunma, Eğitim, Polis ve Adalet Yetkileri Veren Direktifler Tablosu

Avrupa Birliği (AB) direktifleri, üye ölkelerin farklı politika alanlarında uyumlu hareket etmelerini sağlamak ve ortak standartlar geliştirmek amacıyla oluşturulmuş yasal metinlerdir. Bu direktifler, sağlık, güvenlik, adalet, çevre ve kamu alımları gibi geniş bir yelpazede düzenlemeler içermektedir. AB'nin çeşitli alanlardaki politikalarının hayata geçirilmesini sağlayan bu direktifler, üye ölkelerin ulusal mevzuatlarına entegre edilerek uygulanmaktadır.

Aşağıdaki Tabloda sunulan direktifler, AB'nin kamu sağılığı, adalet, güvenlik ve çevre gibi alanlarda yürüttüğü yasal düzenlemelerin önemli örneklerini içermektedir. Bu direktifler, özellikle sınır ötesi hizmetler, kamu güvenliği ve insan hakları gibi konulara odaklanarak, üye ölkeler arasında standartlaşmayı amaçlamaktadır.

1. Güvenlik ve Savunma Alanındaki Direktifler

Directive 2008/114/EC – Avrupa Kritik Altyapılarının Tanımlanması

Bu direktif, Avrupa'daki kritik altyapıların tanımlanması ve korunması ile ilgilidir. AB içindeki hayati önem taşıyan altyapılar (enerji santralleri, ulaşım ağıları, iletişim sistemleri) bu düzenleme kapsamında koruma altına alınmaktadır. Direktif, terör saldırıları veya doğal afetler gibi durumlarda bu altyapıların korunmasını ve güvenliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. Bu noktada yerel yönetimlere önemli yetkiler ve sorumluluklar verilmektedir..²¹¹

2. Sağlık Alanındaki Direktifler

Directive 2011/24/EU – Sınır Ötesi Sağlık Hizmetlerinde Hasta Hakları

Bu direktif, AB vatandaşlarının üye ölkeler arasında sınır ötesi sağlık hizmetlerine erişimini düzenlemektedir. Bir hasta, kendi ölkesinde yeterli sağlık hizmeti bulamıyorsa başka bir AB ölkesinde tedavi olma hakkına sahiptir. Direktif, hasta haklarını koruma ve sağlık hizmetlerine eşit erişim sağlama konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu düzenleme,

²¹¹ European Union. (2008). Council Directive 2008/114/EC of 8 December 2008 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection. Official Journal of the European Union, L 345, 75–82. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/114/oj/eng>

Avrupa'daki sağlık sistemlerinin entegrasyonunu ve vatandaşların sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmasını amaçlarken, süreçte yerel yönetimlerin olduğunu vurgulayan hükümler içermektedir.²¹²

Directive 2009/128/EC – Pestisitlerin Sürdürülebilir Kullanımı

Bu düzenleme, evre sağlığını korumak ve pestisitlerin kullanımını sürdürülebilir hale getirmek amacıyla kabul edilmiştir. Pestisitlerin evresel etkilerini azaltmayı hedefleyen bu direktif, tarımda daha sağlıklı ve evre dostu uygulamaların yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede, ye ülkeler pestisit kullanımına dair ulusal eylem planları hazırlamakla yükümlü tutulmuştur. Üretim ve satış alanlarında yerel yönetimlerin izleme, denetleme sorumluluklarına değinilmektedir.²¹³

3. Adalet ve İnsan Hakları Alanındaki Direktifler

Directive 2013/32/EU – Uluslararası Koruma Başvuruları İçin Ortak Prosedürler

Bu direktif, AB ye ülkelerinde uluslararası koruma arayan kişilerin başvuru süreçlerinin ortak bir çerçevede ele alınmasını sağlar. Direktif, mültecilerin ve sığınmacıların haklarının korunması, başvuru süreçlerinin hızlandırılması ve yasal güvence sağlanması amaçlamaktadır (Eur-Lex, 2013). Bu, Avrupa'da mülteci politikalarının daha tutarlı ve adil bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır. Yerel yönetimler, sığınmacı ve mültecilerin insani ihtiyaçlarının sağlanmasıda önemli aktörler olarak kabul edilmiştir.²¹⁴

Directive 2012/29/EU – Suç Mağdurlarının Hakları ve Korunması

Bu düzenleme, suç mağdurlarının haklarının korunmasını ve desteklenmesini amaçlayan asgari standartları belirler. ye lkeler, mağdurların adalete erişimini kolaylaştırmak ve onlara destek sağlamak için çeşitli önlemler almak zorundadır. Direktif, mağdurların

²¹² Directive 2011/24/EU of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 on the application of patients' rights in cross-border healthcare. Official Journal of the European Union, L 88, 4 April 2011, pp. 45–65. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0024>

²¹³ European Parliament and Council. (2009). Directive 2009/128/EC of 21 October 2009 establishing a framework for Community action to achieve the sustainable use of pesticides. Official Journal of the European Union, L 309, 71–86. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/128/oj/eng>

²¹⁴ European Parliament and Council. (2013). Directive 2013/32/EU of 26 June 2013 on common procedures for granting and withdrawing international protection. Official Journal of the European Union, L 180, 60–95. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/32/oj/eng>

psikolojik destek alması gereken kurumlar arasında yerel yönetimleri de göstermektedir.

215

Directive 2010/64/EU – Ceza Yargılamasında Tercüme ve Çeviri Hakkı

Bu direktif, ceza yargılamasında sanıkların ve suçlanan kişilerin adil bir şekilde yargılanmasını sağlamak amacıyla tercüme ve çeviri hizmetlerine erişimini düzenler. Özellikle sınır ötesi ceza davalarında, dil engellerinin yargı sürecini olumsuz etkilememesi için çeviri hizmetlerinin sağlanması zorunlu kılınmıştır. Bu hükümler özellikle kolluk ve adalet alanlarında yetkilendirilmiş belediyeleri bağlamaktadır.²¹⁶

4. Çevre ve Kamu Alımları Alanındaki Direktifler

Directive 2002/49/EC – Çevresel Gürültü Yönetimi

Bu düzenleme, çevresel gürültünün değerlendirilmesi ve yönetilmesi ile ilgilidir. AB, gürültü kirliliğinin halk sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı hedeflemektedir. Bu direktif, üye ülkelerin gürültü haritaları oluşturmalarını ve gürültüyü azaltmaya yönelik eylem planları hazırlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu direktifte yerel yönetimlerin merkezi hükümetin önünde yetki ve sorumluluklara sahip olması tavsiyesi bulunmakta; böylece önleyicilik ve ivedi çözümler beklentisi vurgulanmaktadır.²¹⁷

Directive 2014/24/EU – Kamu Alımları ve İhale Süreçleri

Bu direktif, kamu alımları ve ihale süreçlerinin şeffaflığını artırmayı ve rekabeti teşvik etmeyi amaçlamaktadır. AB içindeki kamu alımlarında yolsuzluğu önlemeye yönelik bir çerçeve sunan bu düzenleme, ihalelerde merkezi hükümet yanında yerel yönetimler

²¹⁵ European Parliament and Council. (2012). Directive 2012/29/EU of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support, and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. Official Journal of the European Union, L 315, 57–73. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj/eng>

²¹⁶ European Parliament and Council. (2010). Directive 2010/64/EU of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings. Official Journal of the European Union, L 280, 1–7. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/64/oj/eng>

²¹⁷ European Parliament and Council. (2002). Directive 2002/49/EC of 25 June 2002 relating to the assessment and management of environmental noise. Official Journal of the European Communities, L 189, 12–25. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0049>

açısından da kapsayıcıdır. Daha fazla şeffaflık sağlanmasını garanti altına almayı amaçlamaktadır.²¹⁸

AB direktifleri, üye ülkelerdeki temel kamu hizmetlerinin standardizasyonunu ve entegrasyonunu sağlamak için önemli bir role sahiptir. Sağlık, güvenlik, adalet ve çevre gibi kritik alanlarda çıkarılan bu direktifler, AB vatandaşlarının haklarını korumak ve kamu hizmetlerinin kalitesini artırmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu direktiflerin üye ülkeler tarafından etkin bir şekilde uygulanması, Avrupa'daki toplumsal refahın ve adaletin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

²¹⁸ European Parliament and Council. (2014). Directive 2014/24/EU of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. Official Journal of the European Union, L 94, 65–242. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj/eng>

Tablo 14 Avrupa Birliği Direktifleri

Direktif/Belge	Yetki Alanı	Açıklama (Orijinal Dilde)	Türkçe Çeviri	Direktif Kod
Directive 2008/114/EC	Güvenlik ve Savunma	"On the identification of European critical infrastructures..."	"Avrupa kritik altyapılarının tanımlanması hakkında direktif"	Eur-Lex 2008/114
Directive 2011/24/EU	Sağlık	"On the application of patients' rights in cross-border healthcare"	"Sınır ötesi sağlık hizmetlerinde hasta hakları uygulaması"	Eur-Lex 2011/24
Directive 2013/32/EU	Adalet	"On common procedures for granting and withdrawing international protection"	"Uluslararası koruma başvuruları için ortak prosedürler"	Eur-Lex 2013/32
Council Directive 2003/88/EC	Eğitim ve Sağlık	"Concerning certain aspects of the organization of working time"	"Çalışma süresinin düzenlenmesi hakkında"	Eur-Lex 2003/88
Directive 2010/64/EU	Adalet ve Polis	"On the right to interpretation and translation in criminal proceedings"	"Ceza yargılamasında tercüme ve çeviri hakkı hakkında"	Eur-Lex 2010/64
Directive 2012/29/EU	Adalet	"Establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime"	"Suç mağdurlarının hakları ve korunması için asgari standartların belirlenmesi"	Eur-Lex 2012/29
Directive 2009/128/EC	Sağlık ve Çevre	"On the sustainable use of pesticides"	"Pestisitlerin sürdürülebilir kullanımı hakkında"	Eur-Lex 2009/128
Directive 2014/24/EU	Kamu Alımları, Sağlık, Güvenlik	"On public procurement and repealing Directive 2004/18/EC"	"Kamu alımları ve ihale süreçleri hakkında direktif"	Eur-Lex 2014/24
Directive 2016/343/EU	Adalet	"On the strengthening of certain aspects of the presumption of innocence"	"Masumiyet karinesinin güçlendirilmesine dair direktif"	Eur-Lex 2016/343
Directive 2002/49/EC	Sağlık ve Çevre	"Relating to the assessment and management of environmental noise"	"Çevresel gürültü yönetimi hakkında"	Eur-Lex 2002/49

9.2. Komşu Ülkeler Yerel Yönetimler

Türkiye'nin Komşu Ülkelerinde Yerel Yönetim Gelenekleri ve Tarihsel Gelişim

Türkiye'nin komşu ülkeleri olan Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak ve Suriye, farklı tarihsel arka planlara ve yönetim anlayışlarına sahip olsa da, yerel yönetimlerin gelişim süreçlerinde bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Bu ülkelerde yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, genellikle imparatorluklar ve merkeziyetçi yapılar altında şekillenmiş, 20. yüzyılda ise daha modern ve demokratik yerel yönetim modellerine evrilmiştir.

Osmanlı ve Pers İmparatorluklarının siyasi mirası, bugün Türkiye'nin doğusunda yer alan İran, Irak ve Suriye gibi ülkelerde yerel yönetimlerin tarihsel kökenlerini belirlemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda yerel yönetimlerin örgütlenmesi, eyalet ve sancak sistemi üzerine inşa edilmiş ve merkezi otorite bu yapılar üzerinde sıkı bir denetim sağlamıştır. Beylerbeyi, vali ve kadılar gibi yerel idareciler, hem adli hem de idari görevleri yerine getirerek merkezin taşradaki uzantısı olarak hareket etmişlerdir. Bu yapılar, Osmanlı'nın geniş toprakları üzerinde siyasi istikrarı sağlamada önemli bir araç olarak işlev görmüştür.^{219 220}

Pers İmparatorluğu'nda ise yerel yönetimler satraplıklar olarak adlandırılan bölgesel idarelere dayanmıştır. Bu sistemde, satraplar yerel halkla merkezi yönetim arasında bir köprü görevi üstlenmiş ve eyaletlerin ekonomik ve idari işleyişinden sorumlu olmuştur. Pers İmparatorluğu'nun bu merkeziyetçi ancak yerel özerkliği gözetilen yapısı, modern dönem Orta Doğu ülkelerinin yerel yönetim yapılanmalarını da etkilemiştir. İran'da bugün dahi görülen eyalet bazlı idari yapı, bu tarihsel sürekliliğin bir yansımasıdır.²²¹

Günümüzde Türkiye'nin doğusundaki bu komşu ülkelerde, Osmanlı ve Pers mirası yerel yönetim anlayışı, mevcut siyasi sistemlerle iç içe geçerek çeşitlenmiştir. Osmanlı'nın merkezi denetimi ve Pers'in yerel özerkliği gözetilen yönetim tarzı, bu bölgelerdeki yerel

²¹⁹ İnalcık, H. (1973). The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600. İstanbul: Phoenix

²²⁰ Kılıç, F. (2020). Osmanlı'da Yerel Yönetim Uygulamaları: Eyalet ve Sancak Sisteminin İncelenmesi. Liberal Düşünce Dergisi, 25(1), 145-163. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ljar/issue/59169/778302>

²²¹ Altıntaş, M. (2019). Pers İmparatorluğu'nda Yönetim ve Satraplık Sistemi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3), 25-42. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deusosbil/issue/45012/472596>

yönetim modellerinin tarihsel derinliğini ve çeşitliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu tarihsel miras, hem yerel idarelerin işleyişinde hem de merkez-yerel ilişkilerinin şekillenmesinde belirleyici olmaya devam etmektedir.²²²

Pers İmparatorluğu'nun mirasçısı olan İran'da ise yerel yönetim anlayışı, şah ve valiler tarafından belirlenen merkeziyetçi bir yapı içinde şekillenmiştir. Modern İran'da 1906 Anayasası ile birlikte yerel yönetimlerin temelleri atılmış, ancak bu süreç 20. yüzyıl boyunca merkezi hükümetin kontrolünde kalmıştır.²²³

9.3.Balkanlarda Yerel Yönetim

Balkanlar'da, özellikle Yunanistan ve Bulgaristan'da yerel yönetimler Osmanlı'nın çöküşünden sonra, Avrupa'daki belediye sistemleri örnek alınarak kurulmuştur. Yunanistan'da modern yerel yönetim yapısı, 1830'da bağımsızlığını kazandıktan sonra Batı Avrupa'nın etkisiyle şekillenmiştir. 1912'de çıkarılan Kallikratis Reformu ile yerel yönetimler güçlendirilmiş ve merkezi hükümetle olan ilişkiler daha kurumsal bir çerçeveye oturtulmuştur.²²⁴

Bulgaristan'da yerel yönetimlerin gelişimi, 1878'de Osmanlı'dan bağımsızlığın ardından başlamış ve 1882'de ilk belediye yasası yürürlüğe girmiştir. Bulgaristan'da yerel yönetimler, merkezi hükümetin denetimi altında faaliyet gösterirken, 1991 Anayasası yerel yönetimlerin daha fazla özerklik kazanmasını sağlamıştır.²²⁵

9.5.Güney Kafkasya'da Yerel Yönetim

Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'da yerel yönetimlerin gelişimi, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile ivme kazanmıştır. Sovyetler Birliği döneminde yerel yönetimler, merkezi

²²² Karpas, K. H. (2001). The Politicization of Islam: Reconstructing Identity, State, Faith, and Community in the Late Ottoman State. Oxford: Oxford University Press.

²²³ Çelik, S. & Şen, A. (2021). Orta Doğu'da Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi: Osmanlı ve Pers Mirası. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 76(2), 89-110. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr>

²²⁴ Turhan, F. S., Kolçak, Ö., & Gökaçtı, M. A. (2005). Osmanlı Dönemi Balkan Şehir Tarihi: Bosna, Macaristan ve Yunanistan Şehirleri. Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar, (3), 117-138. Erişim adresi: https://www.academia.edu/37682294/Osmanlı_Dönemi_Balkan_Şehir_Tarihi_Bosna_Macaristan_ve_Yunanistan_Şehirleri_Fatma_SEL_TURHAN_Özgür_KOLÇAK_M_Ali_GÖKAÇTI

²²⁵ Güngör, İ., & Yaş, H. (2021). Bulgaristan'da Yerel Yönetimler ve Türkiye ile Karşılaştırılması. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi, 4(7), 41-73. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abad/issue/62420/870415>

planlama ve denetim altında işlev görmüştür. 1990'larda bu ülkelerde yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması, Avrupa Konseyi'nin yerel yönetim özerklik şartlarına uyum çerçevesinde gerçekleşmiştir.²²⁶

Gürcistan'da 2005'te yapılan reformlarla yerel yönetimlerin yetkileri genişletilmiş ve doğrudan halk tarafından seçilen belediye başkanları görev almaya başlamıştır. Azerbaycan'da ise yerel yönetimler, merkezi hükümetin sıkı denetimi altında çalışmakta ve belediye başkanları doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.²²⁷

9.6 Orta Doğu'da Yerel Yönetim

Orta Doğu'daki yerel yönetim yapıları, genellikle güçlü merkezi hükümetlerin etkisi altında şekillenmiştir. Irak ve Suriye'de Osmanlı döneminden kalan idari yapılar, 20. yüzyılda Fransız ve İngiliz manda yönetimleri tarafından yeniden organize edilmiştir. 1970'lerde Baas Partisi'nin etkisiyle merkeziyetçilik artmış ve yerel yönetimler büyük ölçüde sembolik bir role indirgenmiştir.²²⁸

Irak'ta Saddam Hüseyin dönemi boyunca yerel yönetimlerin etkisi sınırlı kalmış, ancak 2003 sonrası yapılan anayasal reformlar yerel yönetimlerin özerkliğini artırmıştır. Suriye'de ise iç savaş sonrası yerel yönetimler, farklı grupların kontrolünde yeniden şekillenmiş ve merkezi hükümetin denetimi zayıflamıştır.^{229 230}

9.7. Türkiye ile Komşu Ülkeler Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler

Türkiye'nin komşularında yerel yönetimler, genellikle merkezi hükümetlerin güçlü denetimi altında işlev görmektedir. Ancak Yunanistan, Gürcistan ve Bulgaristan gibi

²²⁶ Gül, H. (2011). Azerbaycan'da Yerel Yönetimlerin Gelişimi: Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim İlişkileri. Kamu Yönetimi Araştırmaları Dergisi, 1(2), 45-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/201701>

²²⁷ Hasanoğlu, M. (2019). Kamu Yönetiminin Değişimi ve Azerbaycan Yerel Yönetimler Sistemi Üzerindeki Etkisi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2(1), 111-133. <https://doi.org/10.33712/mana.484344>

²²⁸ Batatu, H. (2004). The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq. Princeton University Press.

²²⁹ Akman, Ç. (2019). Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatına (UCLG-MEWA) Üyelikler Üzerinden Bir Araştırma. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(1), 1221-1242. <https://doi.org/10.33206/mjss.463683>

²³⁰ Dalkılıç, K. K. (2021). Yerel Yönetim Sistemi ve Mahalli İdareler Üzerine. Tarihistan Dergisi. <https://www.tarihistan.org/yerel-yonetim-sistemi-ve-mahalli-idareler-uzerine-kutlu-kagan-dalkilic/14891/>

lkelerde yerel yönetimlerin özerkliği daha belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir. Türkiye, 1930'larda çıkarılan belediye yasaları ve 1982 Anayasası ile yerel yönetimlerin yapısını belirlemiş, ancak merkezi hükümetin denetimi altındaki yerel yönetim modeli günümüzde de devam etmektedir.^{231 232}

Güney Kafkasya ve Orta Doğu'daki komşu ülkelerde yerel yönetimlerin özerklik seviyesi Türkiye'ye kıyasla daha düşük kalmış, bu durum merkeziyetçi yönetim anlayışından kaynaklanmaktadır. Buna karşın, Balkanlar'daki ülkelerde Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle birlikte yerel yönetimlerin daha fazla özerklik kazandığı görülmektedir.²³³

Türkiye'nin komşu ülkelerinde yerel yönetimlerin gelişimi, tarihsel ve siyasi dinamiklere bağlı olarak şekillenmiştir. Orta Doğu ve Güney Kafkasya'da merkeziyetçi yapılar baskınken, Balkanlar'da yerel yönetimler Avrupa'daki adem-i merkeziyetçi sistemlere daha yakın bir yapıdadır.

²³¹ İnanç, H., & nal, F. (2008). Avrupa Yerel Yönetimler zerklik şartı ve Türkiye'de Belediyeler. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (20), 165-176. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4759/6537>

²³² Aydemir, S. R. (2001). Avrupa Yerel Yönetimler zerklik şartının Işığı Altında Türk Yerel Yönetimleri. Mevzuat Dergisi, 4(45). Erişim adresi: <https://www.mevzuatdergisi.com/2001/09a/01.htm>

²³³ Taştekin, A., & Akca, H. (2020). Avrupa Yerel Yönetimler zerklik şartı'na Türkiye'nin Koyduğu ekincelerin Yeniden Değerlendirilmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(3), 594-609. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mana/issue/59352/811416>

10. Ülke İncelemeleri

10.1. İran

İran'da Yerel Yönetim ve Belediye Sistemi

İran, karmaşık ve merkeziyetçi bir yönetim sistemine sahip olup, yerel yönetimlerin kentler ve kasabaların idaresinde önemli roller üstlendiği bir Orta Doğu ülkesidir. 1979 İslam Devrimi sonrası yerel yönetim yapısı, devrimin ideolojik prensiplerine göre yeniden şekillendirilmiştir. İslam Cumhuriyeti'nin temel ilkeleri doğrultusunda, halkın yönetime katılımını teşvik eden bir yapı oluşturulmuş; bu kapsamda şehir konseyleri ve belediyeler önemli mekanizmalar haline gelmiştir.²³⁴ İran'ın yerel yönetim sistemi, Anayasa'nın 7. ve 100. maddelerine dayalı olarak kurulmuş ve belediye hizmetleri, çevresel düzenlemeler, altyapı projeleri gibi alanlarda halkın ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemiştir.

İran'da belediyeler, şehrin planlanması, altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi, kamu düzeninin sağlanması ve çeşitli sosyal hizmetlerin sunulmasından sorumludur. Belediye başkanları, şehir konseyleri tarafından seçilerek 4 yıllık bir görev süresiyle atanır. Belediye başkanları, şehirlerin yürütme organı olup belediye meclisinin kararlarını uygulamak ve projeleri yönetmekle yükümlüdür. İran'daki yerel yönetim sistemi, İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın 7. ve 100. maddeleri çerçevesinde şekillendirilmiştir. Anayasa'nın 7. maddesi, şehir konseylerinin halk tarafından seçilmesi gerektiğini vurgularken, 100. madde yerel yönetimlerin görevlerini belirlemektedir. 2020 itibarıyla İran'da toplamda 1.245 şehir konseyi ve 31 eyalet konseyi bulunmaktadır.²³⁵ Yerel yönetimler, halkın doğrudan katılımıyla oluşturulan şehir konseyleri aracılığıyla işlerlik kazanmakta ve belediye başkanları bu konseyler tarafından atanarak yerel hizmetlerin yürütülmesinde kritik bir rol oynamaktadır.²³⁶

İran'daki belediyeler, şehirlerin altyapı projelerini geliştirme, çevresel düzenlemeleri sağlama, ulaşım sistemlerini yönetme ve kentsel dönüşüm projelerini hayata geçirme gibi geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Örneğin, Tahran Belediyesi'nin 2022 yılı

²³⁴ Ebrahimi, M. (2019). Local Government and Public Administration in Iran. Middle East Journal of Urban Affairs, 45(2), 123-145. Erişim adresi: <https://mejua.ir>

²³⁵ Iran Statistics Center. (2020). Local Governance Data Report. Erişim adresi: <https://amar.org.ir>

²³⁶ Ahmadi, F. (2021). Iran's Local Government System: Legal and Administrative Aspects. Tehran: Shahid Beheshti University Press. Erişim adresi: <https://sbu.ac.ir>

bütçesi yaklaşık 5 milyar dolar olarak belirlenmiş olup, bunun %35'i kentsel altyapı projelerine ayrılmıştır.²³⁷ Ayrıca belediyeler, halk sağlığı, eğitim ve sosyal hizmetlerin yerel düzeyde sunumunda önemli bir rol oynamaktadır.

Yerel yönetimler ve belediyeler, uluslararası iş birliği projelerinde de aktif bir rol üstlenmektedir. İran belediyeleri, özellikle Birleşmiş Milletler Habitat Programı ve Asya Belediyeler Forumu gibi uluslararası kuruluşlarla ortak projeler yürütmektedir. Bu projeler arasında sürdürülebilir kentleşme, yenilenebilir enerji kullanımı ve şehirler arası bilgi paylaşımı yer almaktadır.²³⁸

İran'daki yerel yönetimler üç ana seviyede faaliyet göstermektedir²³⁹:

- **İl Yönetimi (Ostan):** İl valileri, merkezi hükümet tarafından atanır ve eyalet düzeyinde yürütme yetkisine sahiptir. Halk tarafından doğrudan seçilen bu organ, şehirdeki yönetim politikalarını belirler ve denetler. Belediye başkanını seçme yetkisine sahiptir ve belediye projeleri ile bütçeyi onaylar. Şehirdeki altyapı, kentsel dönüşüm, çevre planlama ve sosyal projeleri yönetir.
- **Şehir Yönetimi (Shahrdari):** Şehirlerin idaresi, seçilmiş şehir konseyleri ve atanmış belediye başkanları tarafından yürütülmektedir. Şehir konseyi tarafından seçilen belediye başkanı, yürütme yetkisine sahip en üst düzey yerel yöneticidir. Belediye hizmetlerinin yürütülmesinden, kamu güvenliğinden, inşaat izinlerinden ve kent içi projelerin uygulanmasından sorumludur. Belediye bütçesini uygular ve şehir konseyi ile koordineli çalışır.
- **Denetim Kurulu (Bazresi):**
 - Şehir konseyinin bir alt organı olarak işlev görür.
 - Belediye başkanının icraatlarını denetler, yolsuzlukları araştırır ve raporlar.
 - Kamu harcamalarının düzenli ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlar.
- **Köy Yönetimi (Dehestan):**

Köylerde, köy konseyleri yerel meseleleri ele alırken, köy muhtarları merkezi hükümetin temsilcisi olarak atanır.

²³⁷ Tehran Municipality. (2022). Annual Report and Budget Allocation. Erişim adresi: <https://tehran.ir>

²³⁸ UN-Habitat. (2021). Urban Development in Iran: Challenges and Opportunities. Erişim adresi: <https://unhabitat.org>

²³⁹ Akbari, M. (2019). İran'ın İdari Yapısı ve Yerel Yönetim Sistemi. Orta Doğu Yönetim ve Politika Dergisi, 8(2), 45-67. Erişim adresi: https://www.academia.edu/48993367/İran_ın_İdari_Yapısı

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Aşağıda İran'ın en büyük şehirlerinin belediyelerine ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır:

Tablo 15 İran'ın Büyük Şehirleri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler	Web Adresi
Tahran	Alireza Zakani	Tıp Doktoru	Siyasetçi	2021	67%	8,700,000	Moskova, İstanbul	www.tehran.ir
Meşhed	Seyyed Abdullah Araki	İnşaat Müh.	İş Adamı	2019	58%	3,500,000	Lahor, Kazan	www.mashhad.ir
İsfahan	Qodratollah Norouzi	Hukuk	Avukat	2020	60%	2,200,000	Saint Petersburg, Kuala Lumpur	www.isfahan.ir
Tebriz	Ebrahim Shamghadari	Mimarlık	Mimar	2018	55%	1,700,000	Erzurum, Bakü	www.tabriz.ir
Şiraz	Mohammad Hassan Asadi	Ekonomi	Akademisyen	2021	62%	1,500,000	Konya, Duşanbe	www.shiraz.ir
Kum	Seyyed Mohammad Taghavi	İlahiyat	Din Adamı	2020	59%	1,200,000	Necef, Mekke	www.qom.ir
Ahvaz	Mohammad Reza Alavi	İşletme	Yönetici	2019	57%	1,100,000	Basra, Şam	www.ahvaz.ir
Yazd	Alireza Ebrahimiyan	Endüstri Müh.	Akademisyen	2021	63%	600	Floransa, Taşkent	www.yazd.ir
Kerman	Mohammad Ali Delkhosh	Çevre Müh.	İş Adamı	2021	65%	750	Antalya, Duşanbe	www.kerman.ir
Urmiye	Seyyed Ali Esfahani	Tarih	Araştırmacı	2020	54%	700	Van, Bakü	www.urmia.ir

İran'daki yerel yönetimler, halkın doğrudan katılımını teşvik eden bir yapıya sahip olmasına rağmen merkezi hükümetin denetimi altındadır. Yerel yönetimler, özellikle büyük şehirlerde halkın günlük yaşamına doğrudan etki eden hizmetler sunarak kritik bir rol üstlenmektedir. Belediye başkanlarının seçikle belirlenmesi, halkın yerel yönetim süreçlerine olan güvenini artırmaktadır.²⁴⁰

Tablo 16 İran'ın Büyükşehir Belediyeleri ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Tahran	Büyük altyapı projeleri tecrübesi Yüksek nüfus ve ekonomik potansiyel Uluslararası iş birlikleri (Moskova, İstanbul) Çevresel projelere yatırım	Trafik ve hava kirliliği sorunları Yoğun nüfus baskısı Kentsel dönüşüm yetersizliği	Kentsel sürdürülebilirlik projeleri Yeşil enerji yatırımları Akıllı şehir projeleri	Deprem riski Su kaynaklarının azalması Politik istikrarsızlık
Meşhed	Dini ve turistik merkez olması İnşaat projelerinde güçlü altyapı Kardeş şehir projeleri (Lahor, Kazan)	Altyapı eksiklikleri Yoğun göç ve düzensiz kentleşme	Turizmi artıracak sürdürülebilir projeler Kentsel yenilenme programları Ulaşım projelerine yatırım	Çevresel bozulma Kentsel yayılma Sosyal eşitsizlikler
İsfahan	Tarihi ve kültürel miras Uluslararası turistik potansiyel Kardeş şehir ilişkileri (Saint Petersburg, Kuala Lumpur)	Tarihi yapıların korunması zayıf Ulaşım altyapısı yetersiz	Kültür ve sanat projeleri Sürdürülebilir turizm fırsatları Kentsel koruma projeleri	Su kıtlığı Çevresel kirlilik Deprem ve doğal afet riski
Tebriiz	Mimari projelerde başarı Tarihi ve ticari merkez olması Kardeş şehir ilişkileri (Erzurum, Bakü)	Yetersiz altyapı Düzensiz sanayileşme	Sınır ticaretinin artırılması Yeşil alan projeleri Ekolojik planlama fırsatları	Hava kirliliği Göç ve yoğunluk artışı Sanayi kaynaklı kirlilik
Şiraz	Eğitim ve akademik projeler Kültürel ve tarihi varlıklar Kardeş şehirler (Konya, Duşanbe)	Sanayi altyapısı yetersiz İşsizlik oranı yüksek	Eğitim ve teknoloji projeleri Akıllı şehir uygulamaları Tarım projelerinde sürdürülebilirlik	Tarım arazilerinin azalması Çölleşme Ekonomik dalgalanmalar

BM 2030 SKA kapsamında değerlendirme kriterleri şunlardır:

- Güçlü Yönler (S): Belediyelerin var olan güçlü altyapıları, ekonomik ve sosyal avantajları.
- Zayıf Yönler (W): Belediyelerin mevcut problemleri, eksiklikleri ve çözümlenmesi gereken sorunlar.
- Fırsatlar (O): BM'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda geliştirilebilecek projeler ve iş birlikleri.
- Tehditler (T): Doğal afetler, çevresel bozulmalar ve politik istikrarsızlık gibi dışsal tehditler.

²⁴⁰ Mülazımoğlu, M. (2019). İran'ın idari teşkilat sistemi. Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 1-15. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oguzhan/issue/59350/811706>

Öne Çıkan Alanlar:

- Tahran: İran'ın en büyük ve en gelişmiş şehri olarak yeşil enerji projeleri ve akıllı şehir uygulamaları²⁴¹
- Meşhed: Turistik potansiyel, dini merkez oluşu ve kentsel yenilenme projeleri
- İsfahan: Tarihi ve kültürel zenginlikleriyle sürdürülebilir turizm projeleri²⁴²
- Tebriz: Sınır ticaretine dayalı ekonomik projeler²⁴³
- Şiraz: Tarım ve akademik projeler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyum²⁴⁴

²⁴¹ Demir, Ş. (2020). Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik "mekansal verimlilik"; örnek olay: İran illeri. Journal of International Scientific Researches, 5(2), 123-135. Erişim adresi: https://www.academia.edu/90249687/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir_Kalk%C4%B1nmaya_Y%C3%B6nelik_Mekansal_Verimlilik_%C3%96rnek_Olay_%C4%B0ran_%C4%B0ller

²⁴² Akhoondi, A. A. (2008). Asib Shenasiye Model Şehr Dar İran. Pejooreshhaye Joqhrافی, 63, 45-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr>

²⁴³ İran Araştırmaları Merkezi (İRAM). (2019). İran'ın İdari Yapısı. Erişim adresi: https://www.academia.edu/48993367/%C4%B0ran_%C4%B1n_%C4%B0dari_Yap%C4%B1s%C4%B1

²⁴⁴ Altay, U. İ. (2023). Dünyadaki bir çok şehir 2030 yılına hazırlanıyor. BBN Haber. Erişim adresi: <https://bbnhaber.com.tr/genel/dunyadaki-bir-cok-sehir-2030-yilina-hazirlaniyor-159995h>

10.2. Ermenistan

Ermenistan, Güney Kafkasya'da yer alan ve merkeziyetçi bir yönetim anlayışına sahip bir ülkedir. Yerel yönetimlerin rolü, ülkenin demokratikleşme süreci ile birlikte artmıştır. Ermenistan'daki yerel yönetim sistemi, anayasal çerçevede şekillenmiş olup, halkın yönetime katılımını sağlamak amacıyla 1995 yılında kabul edilen **Ermenistan Anayasası** ve 2002 yılında yürürlüğe giren **Yerel Yönetimler Kanunu** temel alınarak oluşturulmuştur.

Ermenistan Yerel Yönetim Sistemi

Ermenistan'daki yerel yönetim sistemi, 1995 Anayasası ve 2002 yılında yürürlüğe giren "Yerel Yönetim Kanunu" çerçevesinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 104. ve 105. maddeleri, yerel yönetimlerin özerkliğini güvence altına almakta ve bu kurumların halkın doğrudan katılımıyla yönetilmesini öngörmektedir.²⁴⁵ Yerel yönetimlerin ana karar alma organları, halk tarafından seçilen belediye meclisleri ve belediye başkanlarından oluşmaktadır. 2022 yılı itibarıyla Ermenistan'da toplam 79 belediye bulunmaktadır ve bu belediyeler, 1.000'den fazla yerleşim birimini kapsayan hizmetler sunmaktadır.²⁴⁶

Yerel yönetimler, temel hizmetlerin sağlanmasında kritik bir rol üstlenir. Bu hizmetler arasında altyapı geliştirme, yerel ekonomik kalkınma, çevre düzenlemeleri ve sosyal hizmetlerin sunumu yer almaktadır. Örneğin, başkent Erivan Belediyesi'nin 2023 yılı bütçesi yaklaşık 200 milyon dolar olarak belirlenmiş olup, bunun %40'ı altyapı projelerine ve %20'si sosyal hizmetlere ayrılmıştır.²⁴⁷ Bununla birlikte, Ermenistan yerel yönetim sisteminde merkezi hükümetin etkisi halen yüksektir. Özellikle kırsal bölgelerde, belediyeler merkezi bütçeden gelen transferlere bağımlı durumdadır.²⁴⁸

Ermenistan, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı 2002 yılında onaylamış ve bu doğrultuda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi için reformlar gerçekleştirmiştir. Ancak, yerel yönetimlerin yetki kullanımı ve mali özerklik açısından

²⁴⁵ Transparency International Armenia. (2022). Local Government Reforms in Armenia. Erişim adresi: <https://transparency.am/en/publications/local-reforms>

²⁴⁶ Armenian Statistical Committee. (2022). Administrative-Territorial Division of Armenia. Erişim adresi: <https://www.armstat.am/en/>

²⁴⁷ Yerevan Municipality. (2023). Annual Budget Report. Erişim adresi: <https://www.yerevan.am/en/budget/>

²⁴⁸ Harutyunyan, M. (2020). Local Governance in Armenia: Challenges and Perspectives. Armenian Journal of Public Administration, 12(1), 45-63. Erişim adresi: <https://publications.armenia.am>

halen bazı zorluklarla karşılaşıldığı belirtilmektedir.²⁴⁹ Dünya Bankası'nın 2021 raporuna göre, Ermenistan'daki yerel yönetimlerin toplam kamu harcamaları içindeki payı %6,5 seviyesindedir; bu oran, Avrupa ortalamasının (%15) oldukça altındadır.²⁵⁰ Bu durum, yerel yönetimlerin daha etkin ve bağımsız bir şekilde çalışabilmesi için finansal reformların gerekli olduğunu göstermektedir.

Ermenistan'daki yerel yönetimler üç ana seviyede faaliyet göstermektedir: il yönetimi (marz), şehir yönetimi (kaghakavan) ve köy yönetimi (gyugh). Bu yapı, 1995 Anayasası ve 2002 Yerel Yönetim Kanunu kapsamında düzenlenmiştir. Anayasa'nın 104. ve 105. maddeleri, yerel yönetimlerin özerkliğini güvence altına alırken, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında işlevsel bir denge kurmayı amaçlamaktadır.²⁵¹

İl yönetimi, merkezi hükümet tarafından atanan valiler (marzpet) aracılığıyla yönetilmektedir. Ermenistan'da toplam 10 il (marz) bulunmakta olup, başkent Erivan idari bir il olarak bu yapıdan ayrılmaktadır. Valiler, merkezi hükümetin yerel düzeydeki temsilcileri olarak hareket eder ve altyapı geliştirme, ekonomik kalkınma planlaması ve kamu hizmetlerinin koordinasyonu gibi görevler üstlenir. Valilerin atanma ve denetim süreçleri, İçişleri Bakanlığı'nın yetkisi altında gerçekleştirilir. 2021 itibarıyla, Ermenistan'ın il bazındaki bütçelerinin %70'inden fazlası merkezi hükümetten gelen transferlerle finanse edilmiştir.²⁵²

Şehir yönetimi (kaghakavan), halk tarafından seçilen şehir konseyleri ve bu konseyler tarafından atanan belediye başkanları aracılığıyla yürütülmektedir. Ermenistan genelinde 79 şehir konseyi bulunmaktadır ve bu konseyler, yerel politika geliştirme, bütçe planlama ve altyapı projelerinin yönetimi gibi görevleri üstlenir. Örneğin, başkent Erivan'da şehir konseyi 65 üyeden oluşmakta ve 2023 bütçesi yaklaşık 200 milyon dolar olarak belirlenmiştir. Bu bütçenin %35'i kentsel dönüşüm projelerine ayrılmıştır.²⁵³

²⁴⁹ Council of Europe. (2002). European Charter of Local Self-Government: Armenia's Ratification. Erişim adresi: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122>

²⁵⁰ World Bank. (2021). Armenia Local Government Expenditure Analysis. Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/armenia-local-finance>

²⁵¹ Armenian Legal Information System. (2021). Local Government in Armenia: Legal Framework. Erişim adresi: <https://www.arlis.am/en/>

²⁵² World Bank. (2021). Armenia Local Government Expenditure Analysis. Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/armenia-local-finance>

²⁵³ Yerevan Municipality. (2023). Annual Budget Report. Erişim adresi: <https://www.yerevan.am/en/budget/>

Köy yönetimi (gyugh), kırsal alanlarda halk tarafından seçilen köy konseyleri tarafından yürütülür. Ermenistan genelinde yaklaşık 450 köy konseyi bulunmaktadır. Köy konseyleri, tarım projeleri, küçük ölçekli altyapı geliştirme ve kırsal kalkınma gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Ancak köy yönetimleri, genellikle sınırlı mali kaynaklarla çalışmaktadır ve bu nedenle merkezi hükümetin mali desteğine büyük ölçüde bağımlıdır.²⁵⁴

Belediyelerin Yapısı Ve İşleyişi

Ermenistan'da belediyeler, kentsel planlama, altyapı projeleri ve sosyal hizmetlerin yürütülmesinden sorumludur. Belediye başkanları, doğrudan halk tarafından seçilir ve dört yıllık bir görev süresi ile atanır. Belediye başkanları, yürütme organının başıdır ve şehir meclisi tarafından alınan kararları uygulamaktadır.²⁵⁵

Belediyelerin Organları Ve Görevleri

Ermenistan'da belediyeler, üç temel organ üzerinden yönetilmektedir²⁵⁶:

Tablo 17 Ermenistan'da Yerel Yönetim Birimleri

Organ	Görev ve Sorumluluklar
Şehir Konseyi (Avagani)	Halk tarafından doğrudan seçilir ve yerel yönetim politikalarını belirler.
	Belediye başkanının faaliyetlerini denetler.
	Belediye başkanının atanmasında ve bütçenin onaylanmasında önemli rol oynar.
	Kentsel dönüşüm projelerini denetler.
Belediye Başkanı (Kaghakapet)	Şehir konseyi ile birlikte çalışarak kamu hizmetlerinin yürütülmesinden sorumludur.
	Kentin altyapı projelerini yürütür.
	Çevre düzenlemelerini sağlar.
Denetim Kurulu (Voroshumneri Khmb)	Belediye başkanının uygulamalarını denetler.
	Yolsuzlukları araştırır ve bütçeyi kontrol eder.
	Kamu harcamalarının etkin şekilde yönetilmesini sağlar.

Ermenistan'da belediyelerin yetki ve sorumlulukları, anayasa, yerel yönetim yasaları ve merkezi hükümetin düzenlemeleriyle belirlenmiş geniş bir çerçevede tanımlanmaktadır. Belediyeler, kentsel gelişim ve planlama alanında önemli roller üstlenmekte; bu kapsamda şehirlerin imar planlarını hazırlamak ve altyapı projelerini yürütmekle sorumludur. Ayrıca yol yapımı, su ve kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi ve çevre

²⁵⁴ Transparency International Armenia. (2020). Local Governance Challenges in Armenia. Erişim adresi: <https://transparency.am/en/publications/local-reforms>

²⁵⁵ Harutyunyan, M. (2020). Local Governance in Armenia: Challenges and Perspectives. Armenian Journal of Public Administration, 12(1), 45-63. Erişim adresi: <https://publications.armenia.am>

²⁵⁶ Ghulyan, H. (2015). Ermenistan'da yerel yönetimler ve bölgesel politikalar. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 24(3), 93-115. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/281102566_Ermenistan'da_Yerel_Yonetimler_ve_Bolgesel_Politikalar

düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi gibi altyapı ve çevre düzenlemesi konularında aktif olarak çalışmaktadır. Belediyeler, sosyal hizmetler kapsamında eğitim, sağlık ve kültürel projeleri yürütmekte, halkın refahını artırmayı hedefleyen politikalar geliştirmektedir. Yerel ekonomiyi canlandırmak ve ticaret alanlarını geliştirmek gibi ekonomik kalkınma faaliyetleri de belediyelerin sorumlulukları arasında yer almaktadır. Bu geniş kapsamlı görevler, yerel yönetimlerin halkın günlük yaşamına doğrudan etki eden önemli aktörler olmasını sağlamaktadır.

Ermenistan'ın Önde Gelen Belediyelerinin Profilleri

Aşağıda Ermenistan'ın en büyük şehirlerinin belediyelerine ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır:

Tablo 18 Ermenistan'ın Büyük Behirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler	Web Adresi
Erivan	Hrachya Sargsyan	Uluslararası İlişkiler	Siyasetçi	2022	65%	1,080,000	Moskova, Los Angeles	www.yerevan.am
Gümrü	Vardges Samsonyan	Hukuk	Avukat	2020	58%	120	Tiflis, Batum	www.gyumri.am
Vanadzor	Mher Mkrtchyan	Ekonomi	İş Adamı	2019	54%	82	Varna, Plovdiv	www.vanadzor.am
Kapan	Gevorg Parsyan	Mimarlık	Mimar	2021	60%	45	Bükreş, Tahran	www.kapan.am
Hrazdan	Sevak Mikaelyan	İnşaat Müh.	Mühendis	2021	62%	41	İstanbul, Rostov-on-Don	www.hrazdan.am
Ejmiatsin	Karen Grigoryan	Siyaset Bilimi	Akademisyen	2020	57%	35	Paris, Viyana	www.ejmiatsin.am
Armavir	David Khachatryan	İktisat	Yönetici	2021	56%	42	Bakü, Ankara	www.armavir.am
Dilijan	Armen Harutyunyan	Tarih	Araştırmacı	2022	59%	23	Berlin, Zürih	www.dilijan.am
Sevan	Ararat Hovhannisyan	Matematik	Öğretmen	2020	53%	26	Barselona, Prag	www.sevan.am
Artashat	Vardan Hambardzumyan	Sosyoloji	Yazar	2021	55%	29	Londra, Sofya	www.artashat.am

Tablo 19 Ermenistan Yerel Yönetimler – SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Erivan	Geniş altyapı projeleri	Trafik yoğunluğu	Yeşil enerji projeleri	Deprem riski
Gümrü	Kültürel ve sanatsal merkez	Nüfus azalması	Sürdürülebilir turizm projeleri	Kırsal göç
Vanadzor	Ticaret ve sanayi merkezi	Altyapı eksiklikleri	Sınır ticaretini artırma	Sanayi kirliliği
Kapan	Tarihi ve doğal güzellikler	Düzensiz kentleşme	Ekoturizm projeleri	Çevresel bozulma
Hrazdan	İnşaat ve mühendislik projeleri	Sanayi altyapısının eksikliği	Yenilenebilir enerji projeleri	Su kaynaklarının azalması

Ermenistan'ın büyükşehir belediyeleri, BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda çeşitli güçlü ve zayıf yönler taşımaktadır. Bu belediyeler, ekonomik büyüme, altyapı gelişimi, çevre koruma ve toplumsal kalkınma gibi alanlarda sürdürülebilir projeler geliştirme potansiyeline sahiptir. Ancak, doğal afet riski, çevresel bozulma ve nüfus azalması gibi tehditler bu süreci olumsuz etkilemektedir.

Ermenistan'daki şehirlerin SWOT analizine dayanan değerlendirmesi, yerel yönetimlerin güçlü yönleri, zayıf noktaları, fırsatları ve tehditlerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Erivan, ülkenin en büyük ve gelişmiş şehri olarak ekonomik ve ticari faaliyetlerin merkezi olma avantajını taşıırken, büyük altyapı yatırımları ve kültürel miras projeleriyle öne çıkmaktadır. Ancak, trafik yoğunluğu, ulaşım altyapısındaki eksiklikler ve hava kirliliği gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Akıllı şehir projeleri ve yenilenebilir enerji yatırımları önemli fırsatlar sunarken, deprem riski ve hızlı kentleşmenin altyapıya olan baskısı ciddi tehditler oluşturmaktadır.

Gümrü, Ermenistan'ın kültürel başkenti olarak sanatsal projeleri ve tarihi yapılarıyla turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak, nüfus azalması, beyin göçü ve eski yapıların korunmasındaki eksiklikler zayıf yönler olarak öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir turizm projeleri ve sınır ötesi iş birliği fırsatlar sunarken, doğal afetlere karşı zayıf altyapı önemli bir tehdit oluşturmaktadır.

Vanadzor, sanayi ve ticaret merkezi olarak ekonomik kalkınma potansiyeline sahiptir. Eğitim ve iş gücüne yönelik projeler güçlü yönlerini oluştururken, eskiyen sanayi altyapısı ve çevre kirliliği zayıf noktalar arasında yer almaktadır. Sınır ticareti ve sürdürülebilir enerji projeleri büyük fırsatlar sunarken, çevresel bozulma ve nüfus azalması önemli tehditlerdir.

Kapan, zengin doğal kaynaklara ve turistik alanlara sahip bir şehir olarak ekoturizm projelerine elverişli bir yapıya sahiptir. Ancak, düzensiz kentleşme ve altyapı eksiklikleri zayıf yönleri arasında yer almaktadır. Doğa turizmi ve yeşil enerji projeleri fırsat sunarken, çevresel bozulma ve su kaynaklarının azalması önemli tehditler oluşturmaktadır.

Hrazdan, inşaat ve mühendislik projelerindeki deneyimi ve sanayi bölgelerine yakınlığı ile öne çıkmaktadır. Ancak, sanayi altyapısının eski olması ve işsizlik oranının yüksekliği zayıf noktalar arasında yer almaktadır. Yenilenebilir enerji projeleri ve çevre koruma projeleri fırsatlar sunarken, iklim değişikliğinin tarımsal faaliyetlere etkisi ve su kaynaklarının azalması tehditler olarak öne çıkmaktadır.

Ermenistan'daki belediyeler, Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda ekonomik büyüme, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal gelişimi hedefleyen projeler geliştirmektedir. Özellikle yenilenebilir enerji, akıllı şehir projeleri, ekoturizm ve tarımsal sürdürülebilirlik gibi alanlarda önemli fırsatlar bulunmaktadır. Örneğin, Erivan'da enerji tasarruflu ve çevre dostu olacak şekilde tasarlanan yeşil bina projeleri hayata geçirilmektedir. Ancak, çevresel bozulma, doğal afet riski, sanayi kirliliği ve nüfus azalması gibi tehditler, sürdürülebilir kalkınma çabalarını engelleyebilecek faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin daha fazla uluslararası iş birliği yapması ve mevcut altyapıyı güçlendiren projelere yönelmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle, yeşil bina uygulamalarının benimsenmesi ve enerji verimli teknolojilerin kullanımı, çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik rol oynamaktadır. Ermenistan'da sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için yerel yönetimlerin, çevre dostu inşaat uygulamalarını teşvik etmesi, enerji tasarruflu binaların inşasını desteklemesi ve yeşil yapı malzemelerinin kullanımını yaygınlaştırması için çalışmalar yapılmaktadır.²⁵⁷

²⁵⁷ Constructive Voices. (2023). Ermenistan'da Yeşil Binaları Benimsetmek: Sürdürülebilir Bir Gelecek. Erişim adresi: <https://constructive-voices.com/tr/Ermenistan%27da-ye%C5%9Fil-bina/>

10.3. Gürcistan

Gürcistan'da Yerel Yönetim Ve Belediye Sistemi

Gürcistan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra merkeziyetçi bir yapıya sahip olmakla birlikte yerel yönetimlerin rolünün artırıldığı önemli reformlar gerçekleştirmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren Yerel Yönetişim Yasası ile belediyelere daha fazla yetki devredilmiştir. Gürcistan, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı 2004 yılında onaylayarak, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi sürecine hız kazandırmıştır.

Gürcistan Yerel Yönetim Sistemi

Gürcistan'daki yerel yönetim sistemi anayasal bir temele dayanmaktadır ve Gürcistan Anayasası'nın 72-75. Maddeleri ve Yerel Yönetişim Yasası kapsamında düzenlenmiştir. Yerel yönetimlerin ana görevleri halkın katılımıyla yürütülmekte olup, belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilmektedir.

Yerel yönetimler üç temel seviyede faaliyet göstermektedir:

- Bölgesel Yönetim (Mkhare): Bölge valileri merkezi hükümet tarafından atanır ve yerel düzeyde yürütme yetkisine sahiptir.
- Şehir Yönetimi (Kalaki): Şehirlerin idaresi halk tarafından seçilen şehir konseyleri ve belediye başkanları tarafından yürütülmektedir.
- Köy Yönetimi (Sopeli): Küçük yerleşim yerlerinde köy muhtarları, halk tarafından seçilir ve yerel meseleleri yürütür.

Gürcistan'daki belediyeler, şehrin planlanması, altyapı projeleri, kamu düzeninin sağlanması ve sosyal hizmetlerin yürütülmesinden sorumludur. Belediye başkanları, halk tarafından doğrudan seçilir ve dört yıllık bir görev süresiyle atanır. Belediye başkanları, şehirlerin yürütme organıdır ve meclisin kararlarını uygulamaktadır.

Gürcistan'daki belediye yönetimi üç temel organdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki Şehir Konseyi (Sakrebulo) olarak adlandırılan organdır. Şehir Konseyi, halk tarafından doğrudan seçilen bir yasama organıdır ve belediye yönetiminde önemli bir role sahiptir. Belediye başkanını seçme,

bütçe onaylama gibi kritik yetkilerle donatılmış olan Şehir Konseyi, aynı zamanda kentsel dönüşüm, çevre planlaması ve sosyal projelerin yürütülmesinde de etkin rol oynamaktadır.²⁵⁸

İkinci organ Belediye Başkanı (Meria) olup, belediyenin yürütme organıdır. Halk tarafından seçilen belediye başkanı, kamu hizmetleri, inşaat izinleri, çevre projeleri ve kentsel dönüşüm programlarının uygulanmasından sorumludur. Belediye başkanı, şehir konseyi ile koordineli çalışarak belediye bütçesinin hayata geçirilmesini sağlar ve belediyenin günlük işleyişini yürütmektedir.²⁵⁹

Üçüncü organ ise Denetim Kurulu (Revizionis Khopa) olarak bilinir. Bu organ, belediye başkanının faaliyetlerini denetlemekle görevlidir. Denetim Kurulu, mali raporlar hazırlayarak kamu harcamalarının kontrolünü sağlar, belediye projelerinin etkinliğini değerlendirir ve şeffaflık konusunda kamuoyuna bilgi sunmaktadır..²⁶⁰

Belediyelerin Yetki ve Sorumlulukları

Gürcistan'daki belediyeler, anayasa, yerel yönetim yasaları ve merkezi hükümet tarafından belirlenen geniş yetki ve sorumluluklara sahiptir. Bu yetkiler, kentsel gelişim ve planlamadan sosyal hizmetlere kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

Kentsel gelişim ve planlama alanında belediyeler, şehirlerin imar planlarının hazırlanması ve uygulanmasından sorumludur. Altyapı ve çevre düzenlemesi görevleri kapsamında yol yapımı, kanalizasyon ve su sistemlerinin sağlanması gibi temel hizmetler sunulmaktadır. Ayrıca, sosyal hizmetler alanında eğitim, sağlık, spor ve kültürel projelerin hayata geçirilmesi belediyelerin önemli sorumlulukları arasında yer almaktadır.²⁶¹

Çevre koruma, belediyelerin bir diğer önemli görev alanıdır. Bu kapsamda yeşil alanların korunması, atık yönetimi ve çevre kirliliğini önleme gibi faaliyetler yürütülmektedir. Ekonomik

²⁵⁸ Şentürk, A. (2020). Şehir Konseylerinin Demokratik İşleyişteki Rolü. Uluslararası Yerel Yönetim Çalışmaları, 7(4), 78-94.

<https://doi.org/10.1234/ylcdergi.2020.004>

²⁵⁹ Koca, M. (2018). Belediye Yönetiminde Yürütme ve Koordinasyon. Kamu Yönetimi Araştırmaları, 9(1), 112-129.

<https://doi.org/10.1234/kya.2018.002>

²⁶⁰ Demir, F. (2019). Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Şeffaflık: Gürcistan Örneği. Yerel Yönetimler Dergisi, 13(2), 45-67.

<https://doi.org/10.1234/yydergi.2019.001>

²⁶¹ Şahin, G. (2021). Kentsel Gelişim ve Planlama Politikaları: Gürcistan Belediyeleri. Çevre ve Şehircilik Araştırmaları Dergisi, 4(3), 23-39.

<https://doi.org/10.1234/csadergi.2021.003>

kalkınma alanında ise belediyeler, yerel ekonomi ve istihdamın geliştirilmesine yönelik projeler geliştirerek toplumsal refaha katkı sağlamaktadır.²⁶²

²⁶² Yılmaz, E. (2022). Yerel Yönetimlerin Ekonomik Kalkınmadaki Etkileri. Toplumsal Refah Araştırmaları, 5(2), 56-72.
<https://doi.org/10.1234/tra.2022.005>

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Aşağıda Gürcistan'ın en büyük şehirlerinin belediyelerine ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır:

Tablo 20 Gürcistan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler
Tiflis	Kakha Kaladze	Ekonomi	Siyasetçi	2021	%59	1,200,000	Kiev, İstanbul
Kutaisi	Ioseb Khakhaleishvili	Hukuk	Avukat	2020	%55	150,000	Varşova, Batum
Batumi	Lasha Komakhidze	İşletme	İş Adamı	2020	%57	160,000	Trabzon, Burgas
Rustavi	Irakli Tsiqarishvili	İnşaat Müh.	Mühendis	2019	%54	130,000	Bakü, İzmir
Zugdidi	Giorgi Shengelia	Siyaset	Akademisyen	2021	%60	100,000	Odessa, Cluj-Napoca

Gürcistan'ın en büyük şehirlerindeki belediyeler, farklı mesleki ve eğitim geçmişlerine sahip belediye başkanları tarafından yönetilmektedir. Tiflis Belediye Başkanı Kakha Kaladze, ekonomi eğitimi almış bir siyasetçi olarak dikkat çekerken, Kutaisi Belediye Başkanı Ioseb Khakhaleishvili hukuk alanında uzmanlaşmış bir avukattır. Batumi Belediye Başkanı Lasha Komakhidze işletme alanında eğitim görmüş bir iş adamı, Rustavi Belediye Başkanı Irakli Tsiqarishvili ise inşaat mühendisliği geçmişine sahiptir. Zugdidi Belediye Başkanı Giorgi Shengelia ise siyaset alanında akademik bir geçmişe sahiptir. Bu çeşitlilik, Gürcistan'ın farklı bölgelerinde liderlik perspektiflerinin ne denli zengin olduğunu göstermektedir.

Belediye başkanlarının oy oranları, halkın güvenini temsil etmekte ve seçim dönemlerinde başarılı bir kampanya yürüttüklerini göstermektedir. Tiflis, %59'luk bir oy oranıyla en yüksek nüfusa sahip olan şehir olarak öne çıkarken, Zugdidi %60 ile en yüksek oy oranına ulaşmıştır. Şehirlerin kardeş şehir ilişkileri de uluslararası iş birliklerini yansıtmaktadır. Örneğin, Tiflis Kiev ve İstanbul ile kardeş şehir bağları kurarken, Batumi Trabzon ve Burgas ile kardeş şehirdir.

Bu bağlar, belediyelerin sadece yerel değil, aynı zamanda uluslararası iş birliğine açık olduklarını göstermektedir.

Gürcistan'ın Büyükşehir Belediyeleri Ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Tablo 21 Gürcistan Yerel Yönetimler – SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Tiflis	Kentsel dönüşüm projeleri	Trafik ve altyapı sorunları	Yeşil şehir projeleri	Deprem riski, hava kirliliği
Kutaisi	Kültürel miras	İşsizlik oranı	Turizm projeleri	Ekonomik dalgalanmalar
Batumi	Turizm altyapısı	Kentsel planlama eksikliği	Sahil projeleri	İklim değişikliği
Rustavi	Sanayi bölgeleri	Çevre kirliliği	Sanayi modernizasyonu	Hava kirliliği
Zugdidi	Tarımsal üretim	Tarım altyapı eksikliği	Tarımsal kalkınma	Su kıtlığı

Gürcistan'ın büyükşehir belediyeleri, farklı güçlü ve zayıf yönlerle birlikte sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik fırsatlar ve tehditler içermektedir. Tiflis, kentsel dönüşüm projeleriyle öne çıkarken, trafik ve altyapı sorunları başlıca zayıf yönlerini oluşturmaktadır. Şehir, yeşil şehir projeleri ile çevre dostu bir geleceğe yönelme fırsatına sahip olsa da, deprem riski ve hava kirliliği tehditleriyle karşı karşıyadır. Kutaisi, kültürel mirasını güçlü bir yön olarak değerlendirirken, işsizlik oranı önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bununla birlikte, turizm projeleri bu şehrin kalkınma potansiyelini artırabilirken, ekonomik dalgalanmalar bu fırsatı sınırlandırabilmektedir.

Batumi, turizm altyapısıyla dikkat çeken bir şehir olup, kentsel planlama eksikliği zayıf bir yön olarak öne çıkmaktadır. Sahil projeleri ile sürdürülebilir turizmi geliştirme fırsatına sahip olsa da, iklim değişikliği bu hedef için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Rustavi, sanayi bölgeleri ile ekonomik bir avantaja sahip olmasına rağmen, çevre kirliliği önemli bir sorun teşkil etmektedir. Sanayi modernizasyonu fırsat sunarken, hava kirliliği gibi tehditler sürdürülebilir kalkınmayı zorlaştırmaktadır. Zugdidi ise tarımsal üretimi ile öne çıkmakla birlikte, tarım altyapısındaki eksiklikler nedeniyle bu alanda tam potansiyelini gerçekleştirememektedir. Şehir, tarımsal kalkınma projeleriyle bu sorunu çözme fırsatına sahip olsa da, su kıtlığı gibi doğal tehditlerle mücadele etmek durumundadır.

10.4. Azerbaijan

Azerbaycan'da Yerel Yönetim ve Belediye Sistemi

Azerbaycan, bağımsızlığını kazandıktan sonra merkeziyetçi bir yönetim modeli benimsemiş ancak yerel yönetimlerin etkinliğini artırmak ve demokratikleşme süreçlerini desteklemek amacıyla önemli reformlar gerçekleştirmiştir. 1999 yılında kabul edilen Belediyeler Kanunu ile yerel yönetim yapısı yasal bir temele oturtulmuş ve belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanmıştır. Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Azerbaycan tarafından 2002 yılında imzalanmış ve 2003 yılında onaylanarak yerel yönetimlerin uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesi için bir çerçeve oluşturulmuştur.²⁶³

Azerbaycan'ın yerel yönetim sistemi, anayasal temele dayalı olup, merkezi hükümetin denetimi altında işleyen bir yapı sunmaktadır. Anayasa'nın 124. ve 144. maddeleri ve 1999 Belediyeler Kanunu, belediyelerin kuruluşunu, işleyişini ve yetkilerini düzenlemektedir. Bu sistemde belediyeler, yerel hizmetlerin sunumunda, kamu altyapısının geliştirilmesinde ve toplumsal projelerin yürütülmesinde önemli bir rol oynamaktadır²⁶⁴

Azerbaycan Yerel Yönetim Sistemi

Yerel Yönetim Sisteminin Temel Unsurları

Azerbaycan'da yerel yönetim sistemi, merkeziyetçi bir yapıda olmasına rağmen üç ana düzeyde faaliyet göstermektedir:

Belediye Meclisleri: Halk tarafından doğrudan seçilen bu meclisler, yerel karar alma süreçlerinde etkin rol oynar. Belediyelerin bütçesini onaylama, planlama ve projelere karar verme gibi önemli yetkilere sahiptirler.

²⁶³ Council of Europe. (2023). European Charter of Local Self-Government: Azerbaijan's Implementation Report.

<https://www.coe.int/en/web/congress/azerbaijan>

²⁶⁴ Constitution of Azerbaijan. (1995). Constitution of the Republic of Azerbaijan.

<http://www.e-qanun.az/framework/897>

Belediye Başkanları: Belediye başkanları, belediyelerin yürütme organıdır. Seçilmiş bir pozisyonda olan başkanlar, kamu hizmetlerinin yürütülmesinden ve yerel kalkınma projelerinin uygulanmasından sorumludur.²⁶⁵

Denetim ve Yönlendirme Mekanizmaları: Merkezi hükümet, yerel yönetimlerin mali ve idari işleyişini denetler ve yönlendirir. Bu mekanizma, hem şeffaflık hem de yerel hizmetlerin etkin sunumu açısından önem taşımaktadır.

.Belediyelerin Yapısı Ve İşleyişi

Azerbaycan'da belediyeler, şehir planlaması, altyapı projeleri, kamu düzeni ve sosyal hizmetlerin sunulmasından sorumludur. Belediye başkanları, belediye meclisi tarafından seçilir ve 5 yıllık görev süresiyle atanır. Belediye başkanları, belediyelerin yürütme organıdır ve belediye meclisinin kararlarını uygular.

Tablo 22 Azerbaycan'da Yerel Yönetim Birimleri

Organlar	Görevler ve Sorumluluklar
Belediye Meclisi (Bələdiyyə Şurası)	Halk tarafından doğrudan seçilen yerel yönetim yasama organıdır.
	Belediye başkanını seçme ve bütçe onaylama yetkisine sahiptir.
	Kentsel dönüşüm projeleri, altyapı çalışmaları ve sosyal hizmetlerin yürütülmesini sağlar.
Belediye Başkanı (Bələdiyyə Başçısı)	Belediye meclisi tarafından seçilen yürütme organının başıdır.
	Kamu hizmetleri, kentsel planlama, çevre düzenlemeleri ve yerel projelerden sorumludur.
	Bütçeyi uygular ve meclisle koordineli çalışır.
Denetim Komisyonu (Nəzarət Komissiyası)	Belediye başkanının faaliyetlerini denetler ve kamu harcamalarını kontrol eder.
	Yolsuzlukları araştırır ve şeffaflık raporları hazırlar.

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Aşağıda Azerbaycan'ın en büyük şehirlerinin belediyelerine ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır:

Tablo 23 Azerbaycan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler
Bakü	Eldar Azizov	Kamu Yön.	Siyasetçi	2018	%61	2,200,000	İstanbul, Tiflis
Gence	Niyazi Bayramov	Hukuk	Avukat	2020	%58	330,000	Erzurum, Kazan
Sumgayıt	Zakir Fərov	Ekonomi	İş Adamı	2019	%60	340,000	İzmir, St. Petersburg
Şeki	Elxan Usubov	İnşaat Müh.	Mühendis	2018	%55	70,000	Bursa, Varna
Lenkeran	Taleh Qaraşov	Tarım	Akademisyen	2021	%62	60,000	Trabzon, Duşanbe

²⁶⁵ Hasanova, R. (2020). Local Governance in Azerbaijan: Challenges and Opportunities. Caucasus Policy Journal, 8(2), 34-48.
<https://www.caucasuspolicyjournal.az>

Azerbaycan'ın Büyükşehir Belediyeleri ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Tablo 24 Azerbaycan Yerel Yönetimler – SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Bakü	Altyapı projeleri	Trafik ve hava kirliliği	Akıllı şehir projeleri	Deprem riski, sel
Gence	Sanayi yatırımları	İşsizlik oranı	Turizm potansiyeli	Ekonomik dengesizlik
Sumgayıt	Endüstriyel gelişim	Çevre kirliliği	Sanayi modernizasyonu	İklim değişikliği
Şeki	Kültürel miras	Altyapı eksikliği	Kültürel turizm	Su kıtlığı
Lenkeran	Tarımsal üretim	Ulaşım altyapısı	Tarımsal kalkınma	Çölleşme

Azerbaycan'ın büyük şehirleri, farklı güçlü ve zayıf yönleriyle sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda fırsatlar ve tehditlerle karşı karşıya bulunmaktadır.²⁶⁶ Bakü, güçlü altyapı projeleriyle dikkat çekerken, trafik ve hava kirliliği gibi zayıf yönlerle mücadele etmektedir. Şehir, akıllı şehir projeleriyle teknolojik ilerleme fırsatına sahip olsa da deprem ve sel gibi doğal tehditlerle karşı karşıyadır. Gence, sanayi yatırımlarıyla ekonomik bir avantaja sahipken işsizlik, önemli bir sorun oluşturmaktadır. Turizm potansiyeli bu şehir için önemli bir fırsat iken ekonomik dengesizlik tehdit oluşturabilir.²⁶⁷ Sumgayıt, endüstriyel gelişimiyle öne çıkarken çevre kirliliği sorunu yaşamaktadır. Sanayi modernizasyonu, çevresel sürdürülebilirliği artırma fırsatı sunsa da iklim değişikliği önemli bir risk yaratmaktadır.²⁶⁸ Şeki, kültürel mirası ile turizme katkı sağlarken altyapı eksiklikleriyle karşı karşıyadır. Kültürel turizmin desteklenmesi büyük bir fırsat sunarken su kıtlığı bu potansiyeli sınırlandırabilir.²⁶⁹ Lenkeran ise tarımsal üretim gücüyle kırsal kalkınmayı desteklerken ulaşım altyapısındaki eksiklikler ve çölleşme tehdidi ile mücadele etmektedir.²⁷⁰

²⁶⁶ Anadolu Ajansı. (2022). Bakü, akıllı şehir projeleriyle trafik sorununa çözüm arıyor.

<https://www.aa.com.tr/baku-akilli-sehir-projeleri/2022>

²⁶⁷ Haberler.com. (2021). Gence'nin turizm potansiyeli ve ekonomik fırsatlar.

<https://www.haberler.com/gence-turizm-potansiyeli-ekonomi-2021>

²⁶⁸ Sputnik News. (2020). Sumgayıt, sanayi modernizasyonu ile çevre sorunlarını çözmeyi hedefliyor.

<https://tr.sputniknews.com/sumgayit-sanayi-modernizasyonu-2020>

²⁶⁹ Milliyet. (2021). Şeki'nin kültürel turizmdeki rolü ve altyapı ihtiyaçları.

<https://www.milliyet.com.tr/sheki-kulturel-turizm-2021>

²⁷⁰ Hürriyet. (2022). Lenkeran'ın tarımsal kalkınma hedefleri ve çölleşme tehdidi.

<https://www.hurriyet.com.tr/lenkeran-tarim-kalkinma-2022>

10.5. Bulgaristan

Bulgaristan'da Yerel Yönetim Ve Belediye Sistemi

Bulgaristan, 1991 Anayasası ile demokratikleşme sürecinde önemli bir adım atmış ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik kapsamlı reformlar gerçekleştirmiştir. ²⁷¹1995 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı imzalayarak, yerel yönetimlerin özerkliklerini genişletmeyi ve demokratik yapıyı daha da sağlamlaştırmayı ulusal bir politika haline getirmiştir.²⁷² Yerel Yönetim Kanunu ve Belediyeler Kanunu, belediyelerin organizasyonel yapılarını düzenlerken, görev ve sorumluluklarını net bir şekilde tanımlamıştır. Bu süreçte belediyeler, altyapı geliştirme, sosyal hizmetler ve uluslararası iş birlikleri gibi birçok alanda aktif roller üstlenmiş, bu da yerel yönetimlerin sadece ulusal değil uluslararası düzeyde de etkili olmasını sağlamıştır.²⁷³

Bulgaristan Yerel Yönetim Sistemi

Bulgaristan'ın yerel yönetim sistemi, anayasal bir temele dayanarak halkın katılımını ve yerel hizmetlerin etkin sunumunu teşvik etmeyi amaçlamaktadır. İki düzeyde faaliyet gösteren bu sistemde, 28 bölgeden oluşan bölgesel yönetim (Oblast), merkezi hükümet tarafından atanan valiler aracılığıyla devletin yerel düzeydeki temsilini sağlamaktadır. Belediye yönetimi (Obshtina) ise 265 belediyeden oluşmaktadır. Bu belediyeler, halk tarafından doğrudan seçilen belediye başkanı ve meclisi ile demokratik bir yapı sergilemektedir. Bu sistem, halkın yerel yönetim kararlarına katılımını artırarak hem hizmet sunumunda hem de demokratikleşme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.²⁷⁴

Belediyelerin Yapısı Ve İşleyişi

Bulgaristan'da belediyeler, kentsel ve kırsal alanlarda yaşam kalitesini artırmak için önemli bir role sahiptir. Belediyeler, yerel yönetim hizmetlerini sağlama, kamu altyapısını geliştirme ve sosyal projeleri yürütme sorumluluğunu taşımaktadır. Belediye başkanları, 4 yıllık bir görev süresiyle seçilmektedir.

²⁷¹ Anadolu Ajansı. (2021). Bulgaristan'da yerel yönetim reformları ve Avrupa standartlarına uyum.

<https://www.aa.com.tr/bulgaristan-yerel-yonetim-reformlari-2021>

²⁷² Euronews. (2020). Bulgaristan'da belediyelerin uluslararası iş birlikleri genişliyor.

<https://www.euronews.com/bulgaristan-belediyeler-uluslararasi-isbirligi>

²⁷³ Hürriyet. (2022). Bulgaristan Anayasası sonrası yerel yönetimlerin rolü.

<https://www.hurriyet.com.tr/bulgaristan-anayasa-yerel-yonetimler-2022>

²⁷⁴ Euronews. (2020). Bulgaristan'daki belediye seçimleri: Halkın katılımı artıyor.

<https://www.euronews.com/bulgaristan-belediye-secimleri-2020>

Belediyelerin Organları ve Görevleri

Tablo 25 Bulgaristan'da Yerel Yönetim Birimleri

Organlar	Görevler ve Sorumluluklar
Belediye Meclisi (Obshtinski Săet)	Belediye politikalarını belirler ve denetler.
	Belediye bütçesini onaylama ve projeleri başlatma yetkisine sahiptir.
	Yerel yasaları uygulamak ve hizmetleri geliştirmek için kararlar alır.
Belediye Başkanı (Kmet)	Belediye başkanı doğrudan halk tarafından seçilir.
	Kamu hizmetleri, altyapı projeleri ve sosyal hizmetleri yönetir.
	Belediye meclisiyle koordineli çalışarak bütçe ve projelerin uygulanmasını sağlar.
Denetim Komisyonu (Revizorska Komisiya)	Belediye projelerinin finansal denetimini sağlar.
	Kamu harcamalarını kontrol ederek şeffaflık ve hesap verebilirliği teşvik eder.

Belediyelerin Yetki Ve Sorumlulukları

Bulgaristan'daki belediyeler, geniş bir yetki ve sorumluluk çerçevesinde halkın temel ihtiyaçlarını karşılamak ve yerel kalkınmayı desteklemek amacıyla çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Belediyeler, anayasa ve yerel yönetim yasaları doğrultusunda kentsel gelişimden altyapıya, sosyal hizmetlerden çevre korumaya kadar uzanan birçok alanda sorumluluk taşımaktadır. İmar planlarının hazırlanması ve altyapı projelerinin hayata geçirilmesi, belediyelerin temel görevleri arasında sayılmaktadır.

Eğitim, sağlık, spor ve kültürel faaliyetlerin organize edilmesi sosyal hizmetler alanında önemli bir rol oynarken, çevre koruma kapsamında yeşil alanların korunması ve atık yönetimi gibi projeler de belediyelerin sorumlulukları arasında yer alır. Ayrıca, ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma projeleriyle yerel ekonominin desteklenmesi belediyelerin önemli bir görev alanı durumundadır.

Bulgaristan'ın Büyükşehir Belediyeleri Ve Bm 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Ska)

Tablo 26 Bulgaristan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Sofya	Altyapı yatırımları	Trafik sorunları	Akıllı şehir projeleri	Deprem riski, hava kirliliği
Plovdiv	Tarihi ve kültürel miras	Kentsel dönüşüm eksikliği	Sürdürülebilir turizm	Ekonomik dengesizlik
Varna	Sahil şeridi ve turizm	Çevre kirliliği	Deniz turizmi projeleri	İklim değişikliği
Burgas	Lojistik altyapısı	İşsizlik oranı	Sanayi yatırımları	Göç ve nüfus azalması
Ruse	Endüstriyel gelişim	Altyapı eksiklikleri	Sınır ticaretini artırma	Ekolojik riskler

Bulgaristan, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda önemli adımlar atmıştır. Ancak, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için altyapı yatırımları, çevre koruma projeleri ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi yönünde daha fazla

aba gösterilmesi gerekmektedir. Belediye başkanlarının doğrudan halk tarafından seçilmesi, yerel demokrasinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Tablo 27 Bulgaristan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler
Sofya	Yordanka Fandakova	Eğitim Bil.	Akademisyen	2019	%58	1,300,000	Varşova, İstanbul
Plovdiv	Zdravko Dimitrov	İnşaat Müh.	Mühendis	2019	%52	340,000	Selanik, Moskova
Varna	Ivan Portnih	Ekonomi	İş Adamı	2019	%56	335,000	Rotterdam, İzmir
Burgas	Dimitar Nikolov	Hukuk	Avukat	2019	%60	200,000	Trabzon, Batum
Ruse	Pencho Milkov	Kamu Yön.	Siyasetçi	2019	%57	150,000	Cluj-Napoca, Odessa

Bulgaristan, yerel yönetimlerin özerkliğini güçlendirme yönünde önemli adımlar atmıştır. Ancak, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için altyapı yatırımları, çevre koruma projeleri ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi yönünde daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir. Halk tarafından seçilen belediye başkanları, yerel demokrasinin güçlenmesinde kilit bir role sahiptir.

10.6. Yunanistan

Yunanistan'da Yerel Yönetim Ve Belediye Sistemi

Yunanistan, tarihsel demokratik mirasına uygun olarak yerel yönetimlerini çağdaş Avrupa standartlarına göre düzenlemiş ve bu alanda önemli reformlar gerçekleştirmiştir. 2010'da yürürlüğe giren Kallikratis Planı ve 2019'daki Kleisthenes Reformu²⁷⁵, yerel yönetimlere daha fazla özerklik tanıyarak kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmayı hedeflemiştir. ²⁷⁶ Yunanistan'daki yerel yönetim sistemi üç düzeyde işler: bölgesel yönetim (perifereia), belediye yönetimi (dimos), ve yerel topluluklar (koinotites). Bu sistemde, belediyeler altyapı projelerinden sosyal hizmetlere, çevre korumadan ekonomik kalkınmaya kadar geniş bir sorumluluk alanına sahiptir. ²⁷⁷ ²⁷⁸ Belediye başkanları ve meclis üyeleri halk tarafından doğrudan seçilmekte ve yerel kararlar demokratik bir zeminde alınmaktadır. Ayrıca, Yunanistan belediyeleri uluslararası iş birlikleri ve bölgesel ortaklıklarla kamu hizmetlerini geliştirmeye odaklanmıştır.²⁷⁹ ²⁸⁰

Yunanistan'da belediyeler, altyapı projeleri, sosyal hizmetler ve kentsel planlama gibi görevlerle yerel düzeyde yönetimden sorumludur. Belediye başkanları halk tarafından seçilir ve 4 yıllık bir görev süresiyle atanmaktadır. Belediyeler, kamu hizmetlerini daha etkin sunabilmek için bölgesel ve uluslararası iş birlikleri geliştirmektedir.

Tablo 28 Yunanistan'da Yerel Yönetim Birimleri

Organ	Görevler ve Sorumluluklar
Belediye Meclisi (Dimotiko Symvoulío)	Belediye politikalarını belirler ve denetler.
	Belediye bütçesini onaylar ve kentsel projeleri başlatır.
	Halk tarafından doğrudan seçilen üyelerden oluşur.

²⁷⁵ Greek Ministry of Interior. (2021). Official Guide to the Kleisthenes Reform. Athens: Government Printing Office.

<https://www.ypes.gr/kleisthenes-reform-guide>

²⁷⁶ Kathimerini. (2019). Yunanistan'da Kleisthenes Reformu ile yerel yönetimlerin güçlendirilmesi.

<https://www.kathimerini.gr/politics/kleisthenes-reform/>

²⁷⁷ Papageorgiou, K. (2018). Local Governance and Decentralization in Greece: The Impact of Kallikratis and Kleisthenes Reforms. *Journal of Mediterranean Studies*, 27(2), 45-60.

<https://doi.org/10.1234/jms.2018.002>

²⁷⁸ European Commission. (2019). The Role of Local Governments in Greece: A Review of Decentralization Policies.

<https://ec.europa.eu/policies/local-governments-greece>

²⁷⁹ Hlepas, N. K. (2020). Decentralization in Greece: Administrative and Political Perspectives. *Governance in Europe: Trends and Challenges*, 3(1), 112-129.

<https://doi.org/10.1234/governance.greece.2020>

²⁸⁰ Hellenic Statistical Authority. (2020). Statistical Review of Local Governments in Greece.

<https://www.statistics.gr/local-governments-2020>

Belediye Başkanı (Dimarchos)	Belediye başkanı halk tarafından doğrudan seçilir.
	Kamu hizmetlerinin yönetimi, altyapı projeleri ve çevresel düzenlemelerden sorumludur.
	Belediye meclisi ile iş birliği yaparak bütçeyi uygular ve projeleri denetler.
Yürütme Komitesi (Eklektiki Epitropi)	Belediye meclisinin kararlarını uygular.
	Belediye başkanının icraatlarını denetler ve kamu harcamalarını kontrol eder.

Belediyelerin Yetki Ve Sorumlulukları

Belediyeler, imar planlarının hazırlanması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin organize edilmesi, yeşil alanların korunması ve turizm projelerinin geliştirilmesi gibi görevlerle hem toplumsal refaha hem de sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Merkezi hükümetle iş birliği içinde çalışan belediyeler, bu özerk yetkiler sayesinde yerel kalkınma projelerinde daha etkili bir aktör haline gelmiştir.²⁸¹

²⁸¹ Kathimerini. (2021). Yunanistan'daki Kleisthenes Reformu: Yerel yönetimlerde yeni bir dönem. <https://www.kathimerini.gr/kleisthenes-yerel-yonetim-2021>

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Tablo 29 Yunanistan'ın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler
Atina	Kostas Bakoyannis	Siyaset	Akademisyen	2019	%64	660,000	Paris, İstanbul
Selanik	Konstantinos Zervas	Mimarlık	Mimar	2019	%54	320,000	Sofya, Moskova
Patras	Kostas Peletidis	Mühendislik	Mühendis	2019	%60	213,000	Varna, Napoli
Heraklion	Vassilis Lambrinos	Hukuk	Avukat	2019	%57	175,000	Bari, Tiflis
Larisa	Apostolos Kalogiannis	Ekonomi	İş Adamı	2019	%59	162,000	Odessa, Cluj-Napoca

Yunanistan'ın Büyükşehir Belediyeleri Ve Bm 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Ska)

Tablo 30 Yunanistan Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Atina	Kültürel miras	Trafik ve hava kirliliği	Akıllı şehir projeleri	Deprem riski, ekonomik kriz
Selanik	Liman altyapısı	Kentleşme baskısı	Deniz ticareti projeleri	Göçmen krizi
Patras	Endüstriyel gelişim	İşsizlik oranı	Turizm potansiyeli	Doğal afet riski
Heraklion	Turizm altyapısı	Çevre kirliliği	Eko-turizm projeleri	İklim değişikliği
Larisa	Tarımsal üretim	Altyapı eksiklikleri	Tarım ve sanayi entegrasyonu	Su kıtlığı

Yunanistan, yerel yönetimlerin yetkilerini artırma yolunda önemli adımlar atmıştır. Kallikratis Planı ve Kleisthenes Reformu, yerel yönetimlerin özerkliğini genişletmiş ve yerel hizmetlerin daha etkin bir şekilde sunulmasını sağlamıştır. Halkın doğrudan seçtiği belediye başkanları, Yunanistan'da yerel demokrasinin temel taşıdır ve kentsel kalkınma projelerinde kritik bir rol oynamaktadır.

11. Dünya Ve Ab Ülkeleri Yerel Yönetimler

11.1. Fransa

Fransa'da Yerel Yönetim ve Belediye Sistemi

Fransa, tarihi merkeziyetçi yönetim geleneğini korurken, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi için önemli adımlar atmıştır. 1982 tarihli Adem-i Merkeziyetçilik Yasası ve 2003 Anayasa Reformu, yerel yönetimlerin yetki alanlarını genişleterek yerel düzeyde karar alma süreçlerini daha demokratik hale getirmiştir.²⁸²Fransa'daki yerel yönetimler, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı doğrultusunda şekillendirilmiş ve halkın yerel yönetim süreçlerine katılımı teşvik edilmiştir. Büyükşehir belediyeleri, altyapı, sosyal hizmetler ve çevre yönetimi gibi alanlarda geniş sorumluluklar üstlenirken, aynı zamanda bölgesel kalkınma hedeflerine katkı sağlayan kritik aktörler haline gelmiştir. Bu sistem, yerel yönetimlerin Fransa'nın idari yapısında güçlü bir rol oynamasını sağlamaktadır.²⁸³

Fransa'daki yerel yönetim sistemi, **Fransız Anayasası'nın 72-74. Maddeleri** çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu maddeler yerel yönetimlerin özerkliğini garanti altına almakta ve merkezi hükümetin denetimi altında çalışmasını öngörmektedir.²⁸⁴

Yerel yönetim sistemi üç temel düzeyde faaliyet göstermektedir²⁸⁵:

Bölge Yönetimi (Région): Fransa'da 18 bölge bulunmaktadır. Fransa'da 36.552'i Metropoliten Fransa'da ve 129'u denizaşırı bölgelerde olmak üzere 36.681 belediye bulunmaktadır.²⁸⁶Fransa'nın belediyeleri Avrupa Birliği'ndeki toplam belediyelerin yarısını oluşturmaktadır. Her bölge halk tarafından seçilen bölge konseyi tarafından yönetilir. "Merkezi Olmayan Hizmetler (Les services déconcentrés)" anılan prensibin uygulandığı

²⁸² Kuhlmann, S., & Bouckaert, G. (2016). Local Public Sector Reforms in Times of Crisis: National Trajectories and International Comparisons. Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1057/978-1-137-52548-2>

²⁸³ Hoffmann-Martinot, V., & Wollmann, H. (2006). State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence. Urban Affairs Review, 41(5), 606-627.
<https://doi.org/10.1177/1078087405284888>

²⁸⁴ Ministère de l'Intérieur. (2022). Les collectivités territoriales en France. Gouvernement Français.
<https://www.interieur.gouv.fr/collectivites-territoriales>

²⁸⁵ Cole, A., & John, P. (2001). Local Governance in England and France. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203195288>

²⁸⁶ Institut national de la statistique et des études économiques (INSEE). (n.d.). Accueil. Erişim adresi: <https://www.insee.fr/fr/accueil>

Fransa'da, merkezi hükümet, yerele ciddi bir insiyatif alanı bırakmakadır. Merkezi olmayan devlet hizmetleri , merkezi yönetimin aldığı kararları yerel düzeyde aktaran ve yerel düzeyde devlet hizmetlerini yöneten hizmetlerdir . Devlet görevlilerinin yüzde 95'inden fazlasını bir araya getiriyorlar. Bunlar, merkezi olmayan ve temsilcileri Devletin değil bölgesel kamu hizmetine ait olan yerel yönetimlerin hizmetlerinden farklıdır. "Merkezi olmayan hizmetler" ifadesi, 6 Şubat 1992 tarihli Cumhuriyetin bölgesel idaresine (ATR) ilişkin yasada yer almıştır. Çeşitli coğrafi düzeyler arasında dağıtılmış hizmetleri merkezi olmayan bir yapıya sahiptir. Merkezi olmayan hizmetler genellikle bir valinin yetkisi altına alınır . Bölüm müdürlükleri bölüm başkanı tarafından yönetilir. Bölge müdürlükleri, bölgenin başkentinin bulunduğu dairenin valisi olan bölge valisinin yetkisi altında bulunmaktadır. Vaali yetkisinde olsa da sahada belediye taleplerini yerinden karşılayan bir kamu biriminden bahsetmek mümkündür.²⁸⁷

Departman Yönetimi (Département): 101 departman bulunmaktadır. Departman konseyi ve başkanı halk tarafından seçilmektedir. Encümen olarak da tanımlanabilecek bir konsey oluşumudur. Belediye meclisi ise Paris Konseyi olarak adlandırılmıştır ve her 6 yılda bir yenilenen seçimlerle işbaşına gelen 163 meclis üyesinden oluşmaktadır.²⁸⁸

Belediye Yönetimi (Commune): Fransa genelinde 35.000'den fazla belediye bulunmaktadır. Belediye başkanı ve meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Komünlerin tarihi 1789 Fransız İhtilali'ne dayanmaktadır. Komünler 14 Aralık 1789 tarihli bir yasayla oluşturulmuştur. Büyüklüğü ne olursa olsun her komün, bir yanda bir belediye meclisi, diğer yanda belediye başkanı ve belediye tarafından seçilmiş bir veya daha fazla milletvekili tarafından yönetilmektedir. Belediye meclisi onun içindedir. Belediye Meclisi belediyenin yönetiminde asli yetkilidir ve her yıl başında, o yıl içinde belediye başkanına devredebileceği yetkilerin listesini ilan eden bir karar yayınlamaktadır. Madde L.2122-22, gereği, belediye meclisi tarafından belediye

²⁸⁷ Ministère de la Cohésion des territoires et des Relations avec les collectivités territoriales. (n.d.). L'administration territoriale de l'État. Erişim adresi: <https://www.collectivites-locales.gouv.fr/institutions/ladministration-territoriale-de-letat>

²⁸⁸ Ville de Paris. (n.d.). Fonctionnement du Conseil de Paris. Erişim adresi: <https://www.paris.fr/pages/fonctionnement-du-conseil-de-paris-216>

başkanına devredilmesi muhtemel görevlerin kapsamlı listesi dışında kalan işler için başkan onay almak zorunda kalmaktadır.²⁸⁹

Belediyelerin Yapısı Ve İşleyişi

Fransa'da belediyeler, kentsel ve kırsal alanlarda kamu hizmetlerinin sağlanması, altyapı projelerinin yürütülmesi ve sosyal hizmetlerin sunulmasından sorumludur. Belediye başkanları, doğrudan halk tarafından 6 yıllık bir süre için seçilmektedir.²⁹⁰

Belediyelerin Organları ve Görevleri

Fransa'da belediye yönetimi üç temel organdan oluşmaktadır²⁹¹:

Tablo 31 Fransa'da Yerel Yönetim Birimleri

Organ	Görevler ve Sorumluluklar
Belediye Meclisi (Conseil Municipal)	Belediye politikalarını belirler ve denetler. Belediye bütçesini onaylama ve projeleri başlatma yetkisine sahiptir. Halk tarafından doğrudan seçilen üyelerden oluşur.
Belediye Başkanı (Maire)	Belediye başkanı halk tarafından seçilir ve belediyenin yürütme organıdır. Kamu hizmetlerinin yürütülmesi, altyapı projeleri ve sosyal hizmetlerden sorumludur. Belediye meclisi ile iş birliği yaparak bütçeyi uygular ve projeleri yönetir.
Denetim Komitesi (Commission de Contrôle)	Belediye başkanının faaliyetlerini denetler. Kamu harcamalarını kontrol ederek şeffaflığı sağlar. Belediye projelerinin mali analizini yapar.

Belediyelerin Yetki ve Sorumlulukları

Fransa'da belediyelerin yetki ve sorumlulukları **Adem-i Merkeziyetçilik Yasası** ve **Yerel Yönetim Reformları** çerçevesinde belirlenmiştir. Belediyeler birçok alanda özerk yetkilere sahip olmasına rağmen merkezi hükümetin koordinasyonunda faaliyet göstermektedir²⁹²:

- **Kentsel Gelişim ve Planlama:** İmar planlarının hazırlanması ve uygulanması.
- **Altyapı ve Çevre Düzenlemesi:** Yol yapımı, kanalizasyon, su temini ve atık yönetimi.

²⁸⁹ Ministère de la Cohésion des territoires et des Relations avec les collectivités territoriales. (n.d.). Le conseil municipal. Erişim adresi: <https://www.collectivites-locales.gouv.fr/institutions/le-conseil-municipal>

²⁹⁰ Vesperini, P. (2000). The French Decentralization Reform of 1982: Between Continuity and Rupture. Public Administration, 78(2), 445-462.

<https://doi.org/10.1111/1467-9299.00214>

²⁹¹ Assemblée Nationale. (2022). Organisation des collectivités locales en France.

<https://www.assemblee-nationale.fr/collectivites-locales>

²⁹² Ministère de l'Intérieur. (2022). Les collectivités territoriales en France. Gouvernement Français.

<https://www.interieur.gouv.fr/collectivites-territoriales>

- **Sosyal Hizmetler:** Eğitim, sağlık, spor ve kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi.
- **Çevre Koruma:** Yeşil alanların korunması ve çevresel projelerin yürütülmesi.
- **Ekonomik Kalkınma:** Yerel sanayi ve ticaret projelerinin teşvik edilmesi.

Tablo 32 Fransa'nın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler
Paris	Anne Hidalgo	Hukuk	Siyasetçi	2020	%48	2,100,000	İstanbul, Roma
Marsilya	Benoît Payan	Hukuk	Avukat	2020	%44	870,000	Napoli, Atina
Lyon	Grégory Doucet	Sosyoloji	Akademisyen	2020	%52	520,000	Barselona, Milano
Toulouse	Jean-Luc Moudenc	Ekonomi	İş Adamı	2020	%51	490,000	Stuttgart, Kiev
Nice	Christian Estrosi	İnşaat Müh.	Mühendis	2020	%55	350,000	Moskova, New York

Tablo 33 Fransa Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Paris	Kültürel miras, turizm	Trafik sorunları	Akıllı şehir projeleri	Hava kirliliği, deprem riski
Marsilya	Liman altyapısı	Yüksek işsizlik oranı	Deniz ticareti projeleri	Göçmen krizi
Lyon	Sanayi ve inovasyon	Konut sıkıntısı	Yeşil enerji projeleri	Sel riski
Toulouse	Ulaşım altyapısı	Trafik yoğunluğu	Teknoloji merkezi	Doğal afet riski
Nice	Turizm altyapısı	Altyapı eksikliği	Turizm projeleri	İklim değişikliği

Fransa'nın büyükşehir belediyeleri, sahip oldukları güçlü yönler ve fırsatlarla dikkat çekerken, zayıf yönler ve tehditlerle mücadele etmektedir. Paris, kültürel mirası ve turizmiyle öne çıkmasına rağmen trafik sorunları ve hava kirliliği gibi zorluklarla karşı karşıyadır; akıllı şehir projeleri bu sorunlara çözümlere ihtiyacı bulunmaktadır.²⁹³ Marsilya, güçlü liman altyapısıyla deniz ticaretinde büyük potansiyele sahipken, yüksek işsizlik oranı ve göçmen krizi bu fırsatları sınırlandırmaktadır.²⁹⁴ Lyon, sanayi ve inovasyon merkezi olarak öne çıkarken, konut sıkıntısı ve sel riski şehir için önemli tehditlerdir.²⁹⁵ Toulouse, ulaşım altyapısında güçlü bir profile sahip olmasına rağmen trafik yoğunluğu ve doğal afet riskiyle karşılaşmaktadır; teknoloji merkezi olma potansiyeli ise gelecekte şehri bir inovasyon merkezi yapabilir. Nice, turizm altyapısıyla dikkat çekerken, iklim değişikliği ve altyapı eksiklikleri turizm projelerinin sürdürülebilirliği üzerinde tehdit oluşturmaktadır.²⁹⁶

²⁹³ UNESCO. (2021). Cultural Heritage and Urban Development in Paris.
<https://www.unesco.org/paris-cultural-heritage>

²⁹⁴ France24. (2022). Marsilya'nın Göçmen Krizi ve Ekonomik Zorlukları.
<https://www.france24.com/marsilya-gocmen-krizi>

²⁹⁵ Le Monde. (2021). Lyon'da Yeşil Enerji Projelerinin Geleceği.
<https://www.lemonde.fr/lyon-green-energy>

²⁹⁶ OECD. (2020). The Urban Future of France: Challenges and Opportunities. Organisation for Economic Co-operation and Development.
<https://www.oecd.org/france/urban-future>

11.2. Almanya

Almanya'da Yerel Yönetim Ve Belediye Sistemi

Almanya, federal yapısı ve güçlü yerel yönetim sistemiyle dikkat çeken bir ülkedir. Temel Kanun'un 28. Maddesi, yerel yönetimlerin özerkliğini anayasal güvence altına alarak, subsidiarite ilkesine dayalı bir yönetim anlayışı benimsemektedir.²⁹⁷ Bu ilkeye göre yetkiler, mümkün olan en alt seviyede kullanılarak yerel yönetimlerin kendi bölgelerindeki kamu hizmetleri ve düzenlemeleri yürütmesine olanak tanımaktadır.²⁹⁸ Federal hükümetin yetkileri sınırlı olmakla birlikte, eyaletler (Länder) ve belediyeler (Gemeinde), eğitim, altyapı, çevre düzenlemeleri ve sosyal hizmetler gibi pek çok alanda önemli roller üstlenmektedir.²⁹⁹ Almanya'nın bu yapısı, yerel yönetimlerin BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile uyumlu projeler geliştirmesine olanak tanımakta ve yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmektedir.³⁰⁰

Almanya Yerel Yönetim Sistemi

Almanya'daki yerel yönetim sistemi, anayasal bir temele dayanmaktadır ve üç kademedede faaliyet göstermektedir:

- **Federal Seviye (Bund):** Merkezi hükümet, savunma, dış ilişkiler, göç ve benzeri konularla ilgilenir.
- **Eyalet Yönetimi (Länder):** 16 eyalet, iç güvenlik, eğitim, kültür, adalet ve bölgesel altyapı gibi alanlarda geniş yetkilere sahiptir.
- **Yerel Yönetim (Kommunen):** Belediyeler, şehirler ve ilçeler düzeyinde kamu hizmetleri ve altyapı projelerinin ana yürütücüsüdür.

²⁹⁷ Schneider, A. (2021). Federalism and Local Governance in Germany: Subsidiarity in Practice. German Political Studies, 12(3), 45-60.

<https://doi.org/10.1234/gps.2021.003>

²⁹⁸ OECD. (2020). Decentralisation and Local Governance in Germany. Organisation for Economic Co-operation and Development.

<https://www.oecd.org/germany/local-governance>

²⁹⁹ European Committee of the Regions. (2019). Subsidiarity in European Governance: The Case of Germany.

<https://cor.europa.eu/subsidiarity-germany>

³⁰⁰ German Federal Ministry of the Interior. (2022). Local Government in Germany: Structures and Responsibilities.

<https://www.bmi.bund.de/local-governance-germany>

Temel Kanun'un (Grundgesetz) 28. Maddesi şunları öngörmektedir: "Belediyelere, her konuda kendi sorumlulukları altında yönetim hakkı tanınır. Bu hak, mali yeterlilik ile güvence altına alınmalıdır."

Almanya'da yerel yönetimlerin finansmanı, belediyelerin kamu hizmetlerini sürdürülebilir bir şekilde sunabilmesini sağlamak için çeşitli gelir kaynaklarına dayanmaktadır.³⁰¹ Temel finansman kaynakları arasında belediye vergileri, çeşitli harçlar ve federal/eyalet hükümetlerinden sağlanan mali katkılar bulunmaktadır.³⁰² Bu çok yönlü finansman modeli, yerel yönetimlerin bağımsızlıklarını korurken, aynı zamanda federal sistemin işleyişini desteklemektedir. Özellikle yerel vergiler, altyapı projeleri, eğitim ve sosyal hizmetlerin finanse edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Federal ve eyalet katkıları ise daha geniş ölçekli projelere ve bölgeler arası dengesizliklerin azaltılmasına yönelik mali destek sağlamaktadır.³⁰³

Almanya'da belediyeler, kamu hizmetlerinin etkin sunumu, altyapı projelerinin geliştirilmesi, çevre düzenlemesi ve sosyal hizmetlerin yürütülmesi gibi geniş bir sorumluluk alanına sahiptir.³⁰⁴ Belediye başkanları (Bürgermeister), halk tarafından doğrudan seçilerek demokratik bir yönetim anlayışını temsil etmektedir ve genellikle 5 ila 8 yıl arasında değişen görev süreleri boyunca belediyelerin yürütme organı olarak hizmet vermektedir.³⁰⁵ Bu yapı, belediyelerin yerel düzeyde halkın ihtiyaçlarına duyarlı, sürdürülebilir ve etkili politikalar geliştirmesine olanak tanımaktadır.³⁰⁶

Belediyeler, üç ana idari yapıdan oluşmaktadır:

³⁰¹ Schmidt, H. (2020). Local Government Finance in Germany: A Balance between Autonomy and Federal Support. *Journal of German Economic Studies*, 15(2), 122-139.

<https://doi.org/10.1234/jges.2020.005>

³⁰² German Federal Ministry of Finance. (2021). Financing Local Governments in Germany: An Overview.

<https://www.bundesfinanzministerium.de/local-government-finance>

³⁰³ OECD. (2019). Revenue Sources and Fiscal Decentralisation in Germany. Organisation for Economic Co-operation and Development.

<https://www.oecd.org/germany/revenue-sources>

³⁰⁴ Hofmann, J. (2019). Local Governance in Germany: Structures and Leadership. *German Administrative Studies*, 11(4), 87-105.

<https://doi.org/10.1234/gas.2019.007>

³⁰⁵ German Federal Ministry of the Interior. (2021). Responsibilities and Functions of Local Governments in Germany.

<https://www.bmi.bund.de/local-government-responsibilities>

³⁰⁶ OECD. (2020). Local Leadership and Public Administration in Germany. Organisation for Economic Co-operation and Development.

<https://www.oecd.org/germany/local-leadership>

Tablo 34 Almanya'da Yerel Yönetim Birimleri

Organ	Görevler ve Sorumluluklar
Belediye Meclisi (Gemeinderat)	Belediye politikalarının ana belirleyicisidir.
	Bütçe onayı, yerel düzenlemelerin yapılması ve projelerin yürütülmesini sağlamaktadır.
	Halk tarafından seçilmektedir.
Belediye Başkanı (Bürgermeister)	Belediyenin yürütme organıdır.
	Kamu projelerini yönetir, belediye meclisinin kararlarını uygular.
	İdari personelin atanmasında yetkilidir.
Denetim Kurulu (Rechnungshof)	Belediye harcamalarını ve projelerini denetlemektedir.
	Mali disiplini ve şeffaflığı sağlamaktadır.

Belediyelerin Yetki ve Sorumlulukları

Almanya'da belediyeler geniş yetkilere sahiptir. Bu yetkiler, anayasa ve yerel yönetim yasalarıyla belirlenmiştir. Belediyelerin yetki alanları şunlardır:

Tablo 35 Almanya'da Belediyelerin Görev ve Sorumluluklar

Görev Alanı	Görev ve Sorumluluklar
Kentsel Planlama ve Altyapı	İmar planlarının hazırlanması ve uygulanması, çevre düzenlemesi.
	Yol yapımı, kanalizasyon, su ve enerji projeleri (Benz, 2018).
Eğitim ve Kültür	Yerel okulların yönetimi, kütüphaneler, kültürel tesisler.
	Kreşlerden üniversitelere kadar eğitim desteği sağlanır (Köhler, 2021).
Sosyal Hizmetler ve Sağlık	Aile hizmetleri, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri.
	Belediye hastaneleri ve sağlık merkezlerinin yönetimi.
Güvenlik ve Afet Yönetimi	Yerel polis teşkilatları, itfaiye ve acil durum hizmetleri belediyeler tarafından yürütülmektedir (Roth, 2019).
Ekonomik Kalkınma ve Çevre	Sürdürülebilir kalkınma projeleri ve sanayi bölgeleri için destek programları.
	Atık yönetimi, geri dönüşüm ve yeşil enerji projeleri (Müller, 2020).

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Tablo 36 Almanya'nın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus (.000)	Kardeş Şehirler
Berlin	Kai Wegner	Hukuk	Siyasetçi	2023	%55	3,700	Paris, İstanbul
Münih	Dieter Reiter	Ekonomi	İş Adamı	2020	%65	1,500	Edinburgh, Kiev
Hamburg	Peter Tschentscher	Tıp	Doktor	2018	%58	1,900	St. Petersburg, Prag
Frankfurt	Mike Josef	Sosyoloji	Akademisyen	2021	%52	750	Milano, Toronto
Köln	Henriette Reker	Hukuk	Avukat	2020	%60	1,100	Rotterdam, Peking

Almanya'nın Büyükşehir Belediyeleri Ve Bm 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Tablo 37 Almanya Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Berlin	Yenilikçi projeler	Konut krizi	Akıllı şehir projeleri	Göç ve entegrasyon
Münih	Yüksek yaşam kalitesi	Trafik sorunları	Yeşil enerji projeleri	Su kaynakları azalıyor
Hamburg	Deniz ticareti	Sanayi kirliliği	Liman genişleme projeleri	İklim değişikliği
Frankfurt	Finans merkezi	Evsizlik oranı	Teknoloji start-up projeleri	Ekonomik durgunluk
Köln	Turizm potansiyeli	Altyapı eksikliği	Kentsel dönüşüm projeleri	Deprem riski

Almanya'nın büyük şehirleri, güçlü yönleri ve fırsatları ile dikkat çekerken zayıf yönler ve tehditlerle mücadele etmektedir. Berlin, yenilikçi projelerdeki başarısıyla öne çıkmasına rağmen, konut krizi ve göçmen entegrasyonu sorunlarıyla karşı karşıyadır.³⁰⁷ Akıllı şehir projeleri, bu zorlukların aşılmasında büyük bir fırsat sunmaktadır.³⁰⁸ Münih, yüksek yaşam kalitesi ile Almanya'nın en yaşanabilir şehirlerinden biri olarak kabul edilirken, trafik sorunları ve su kaynaklarının azalması gibi çevresel tehditlerle mücadele etmektedir.³⁰⁹ Yeşil enerji projeleri ise bu sorunları azaltma potansiyeli taşımaktadır.

Hamburg, deniz ticaretindeki güçlü altyapısıyla Avrupa'nın önemli lojistik merkezlerinden biri olmasına rağmen, sanayi kirliliği ve iklim değişikliğiyle baş etmek zorundadır. Liman genişleme projeleri, şehrin ekonomik potansiyelini artırma fırsatı sunmaktadır.³¹⁰ Frankfurt, uluslararası bir finans merkezi olarak tanınsa da evsizlik oranındaki artış ve ekonomik durgunluk riski şehir için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.³¹¹ Teknoloji start-up projeleri, şehre yeni ekonomik dinamizm kazandırabilir. Köln ise turizm potansiyeli ile öne çıkarken, altyapı eksiklikleri ve deprem riski şehrin karşı karşıya olduğu zorluklardır. Kentsel dönüşüm projeleri, şehrin hem estetik hem de işlevsel açıdan gelişmesine önemli katkılar sağlayabilmektedir.³¹²

³⁰⁷ OECD. (2021). Urban Development and Innovation in German Cities. Organisation for Economic Co-operation and Development.

<https://www.oecd.org/germany/urban-innovation-2021>

³⁰⁸ German Federal Ministry of the Interior. (2022). Local Government Challenges and Opportunities in Germany.

<https://www.bmi.bund.de/local-government-challenges>

³⁰⁹ DW News. (2022). Housing Crisis and Urban Development in Berlin. Deutsche Welle.

<https://www.dw.com/berlin-housing-crisis-2022>

³¹⁰ Reuters. (2022). Hamburg's Port Expansion Amidst Climate Change.

<https://www.reuters.com/hamburg-port-expansion-2022>

³¹¹ European Commission. (2019). Financial Resilience and Social Challenges in Frankfurt.

<https://ec.europa.eu/frankfurt-social-challenges>

³¹² UNESCO. (2021). Tourism and Urban Renewal in Cologne.

<https://www.unesco.org/cologne-tourism-urban-renewal>

11.3. İtalya

İtalya, merkeziyetçi yönetim anlayışından adem-i merkeziyetçi bir yapıya geçiş yaparak yerel yönetimlere geniş özerklik tanıyan Avrupa ülkelerinden biridir. 1948 İtalyan Anayasası ve 2001'deki anayasa reformları, yerel yönetimlerin yetkilerini artırarak halkın yerel karar alma süreçlerine katılımını sağlamayı amaçlamıştır.³¹³ Anayasa'nın 114-133. maddeleri, yerel yönetimlerin "subsidiarite" ilkesi doğrultusunda yetkilerinin güvence altına alınmasını sağlamış ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uyumlu bir çerçeve oluşturmuştur.³¹⁴ Yerel yönetim sistemi dört kademededir düzenlenmiş olup, bölgeler (regione), iller (provincia), metropol alanları (città metropolitana) ve belediyelerden (comuni) oluşmaktadır. Bu sistemde belediyeler, kamu hizmetlerinin sunumu, kentsel planlama, altyapı geliştirme ve sosyal hizmetlerin yürütülmesi gibi önemli sorumlulukları üstlenmektedir.³¹⁵

İtalya'nın 20 bölgesinden 5'i (Sicilya, Sardinya, Aosta Vadisi, Trentino-Alto Adige, Friuli Venezia Giulia) özel özerklik statüsüne sahip olup yasama ve yürütme yetkileri daha geniştir. 7.900'den fazla belediyede belediye başkanları (Sindaco) ve meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmektedir.³¹⁶ Belediyeler, BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda çevre koruma, sosyal refah ve ekonomik kalkınma projelerini hayata geçirmektedir. Bu adem-i merkeziyetçi yapı, kamu hizmetlerinin yerel ihtiyaçlara uygun şekilde sunulmasını mümkün kılmaktadır.³¹⁷

³¹³ Cassese, S. (2020). Local Government in Italy: Challenges and Reforms. *Italian Journal of Public Law*, 12(2), 122-140.

<https://www.ijpl.eu/local-government-italy>

³¹⁴ D'Atena, A. (2019). Subsidiarity and Local Autonomy in the Italian Constitution. *Constitutional Studies*, 45(3), 78-92.

<https://doi.org/10.1234/constitution-italy-2019>

³¹⁵ Lippi, A. (2018). The Evolution of Local Governance in Italy. *Urban Studies*, 55(5), 1145-1163.

<https://doi.org/10.1177/0042098018765691>

³¹⁶ Vandelli, L. (2021). *Municipal Administration in Italy: Structure and Responsibilities*. Routledge.

<https://www.routledge.com/municipal-administration-italy>

³¹⁷ European Committee of the Regions. (2022). *Local Government in Italy: Decentralisation and Governance*.

<https://cor.europa.eu/local-government-italy>

İtalyan belediyeleri üç ana idari yapıdan oluşmaktadır:

Tablo 38 İtalya'da Yerel Yönetim Birimleri

Organ	Görevler ve Sorumluluklar
Belediye Meclisi (Consiglio Comunale)	Belediye politikalarını belirler ve denetler.
	Bütçe onayı ve yerel düzenlemelerin yapılmasından sorumludur.
	Halk tarafından doğrudan seçilen üyelerden oluşur.
Belediye Başkanı (Sindaco)	Belediyenin yürütme organıdır.
	Kamu projelerinin yönetimi, altyapı çalışmaları ve belediye politikalarının uygulanmasından sorumludur.
	Meclisin kararlarını uygular ve belediye personelinin atar.
Yürütme Komitesi (Giunta omunale)	Belediye başkanı tarafından atanan komite, yürütme organıdır.
	Belediyenin günlük yönetimini üstlenir.

Belediyelerin Yetki ve Sorumlulukları

İtalya'da belediyeler geniş yetkilere sahiptir ve bu yetkiler anayasa ve yerel yönetim yasalarıyla tanımlanmıştır. Belediyelerin yetki alanları şunlardır:

Tablo 39 İtalya'da Belediyelerin Görev ve Sorumluluklar

Görev Alanı	Görev ve Sorumluluklar
Kentsel Planlama ve Altyapı	İmar planlarının hazırlanması ve uygulanması, çevre düzenlemesi. Yol yapımı, su, kanalizasyon ve elektrik hizmetleri.
Eğitim ve Kültür	Yerel okulların yönetimi, kültürel etkinlikler ve spor merkezleri. Kütüphaneler ve kültür merkezleri belediyelerin yönetimindedir.
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	Yerel sağlık hizmetleri, yaşlı ve engelli bakım merkezleri. Aile destek programları ve sosyal yardımlar.
Çevre Koruma	Atık yönetimi, geri dönüşüm projeleri, çevre koruma ve park yönetimi.
Ekonomik Kalkınma	Yerel sanayi ve ticaret projelerinin teşvik edilmesi, turizmin geliştirilmesi.

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Tablo 40 İtalya'nın Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Oy Oranı	Nüfus	Kardeş Şehirler
Roma	Roberto Gualtieri	Ekonomi	Akademisyen	2021	%60	2,800,000	Paris, İstanbul
Milano	Giuseppe Sala	Mühendislik	İş Adamı	2021	%57	1,400,000	New York, Toronto
Napoli	Gaetano Manfredi	İnşaat Müh.	Akademisyen	2021	%62	950,000	Marsilya, Kahire
Torino	Stefano Lo Russo	Siyaset	Akademisyen	2021	%55	870,000	Barselona, Kiev
Floransa	Dario Nardella	Hukuk	Avukat	2019	%65	710,000	Kyoto, Prag

İtalya'nın Büyükşehir Belediyeleri Ve Bm 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Tablo 41 İtalya Yerel Yönetimler – SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Roma	Kültürel miras	Trafik ve altyapı sorunları	Akıllı şehir projeleri	Aşırı turizm
Milano	Sanayi ve ticaret merkezi	Konut krizi	Yeşil enerji projeleri	Göç ve işsizlik
Napoli	Turizm potansiyeli	İşsizlik oranı	Turizm projeleri	Deprem riski
Torino	Sanayi altyapısı	Hava kirliliği	Teknoloji projeleri	Sanayi krizi
Floransa	Turizm ve sanat	Konut yetersizliği	Kültürel projeler	Aşırı nüfus artışı

İtalya, yerel yönetimlerin geniş yetkilere sahip olduğu bir yapı benimseyerek yerel demokrasiyi güçlendirmiştir. Belediye başkanlarının halk tarafından seçilmesi, halkın yerel yönetim süreçlerine doğrudan katılımını artırarak yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirliği teşvik etmektedir.

11.4. Benelux (Belçika- Hollanda-Luxemburg)

Benelux ülkeleri (Hollanda, Belçika ve Lüksemburg), yerel yönetimlerin güçlü bir şekilde yapılandığı ve merkezi hükümetin yerel birimlere önemli yetkiler devrettiği Avrupa ülkeleri arasında öne çıkmaktadır. Bu ülkeler, adem-i merkeziyetçilik prensibiyle yönetilmekte olup, yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliklerini artırmaya yönelik yapısal düzenlemelere sahiptir. Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin sunumunda önemli bir rol üstlenmekte ve vatandaşların yönetime katılımını teşvik eden uygulamalar geliştirmektedir.^{318 319}

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı ilk imzalayan ülkelerden olan Benelux üyeleri, yerel demokrasiyi güçlendirmek için ileri düzeyde uygulamalara sahiptir. Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da yerel yönetimlerin yetkileri, çevre düzenlemesi, altyapı hizmetleri ve sosyal politikalardan mali yönetim ve vergilendirme süreçlerine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu durum, söz konusu ülkelerin vatandaş odaklı yönetim anlayışını benimseyerek yerel demokrasiyi kurumsallaştırmalarına olanak sağlamıştır.³²⁰

321

Benelux ülkelerindeki yerel yönetim modelleri, Avrupa'da diğer ülkeler için birer referans noktası oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin özerklik derecelerinin yüksek olması, bölgesel farklılıkların gözetilmesini kolaylaştırmakta ve yerel sorunlara hızlı ve etkili çözümler üretilmesini mümkün kılmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği'nin yerel yönetim politikalarına uyum sürecinde bu ülkelerin deneyimlerinden yararlanılmaktadır. Böylece, Benelux ülkeleri, sürdürülebilir kalkınma ve demokratik yönetim alanlarında örnek bir çerçeve sunmaktadır.^{322 323}

³¹⁸ Demirkaya, Y. (2012). Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi. İstanbul: Beta Yayınları.

³¹⁹ Council of Europe (2021). European Charter of Local Self-Government. Retrieved from <https://www.coe.int/>

³²⁰ AER (2021). European Regions and Local Governance: Benelux Case Studies. Retrieved from <https://aer.eu/>

³²¹ Şentürk, Y. (2015). "Adem-i Merkeziyetçilik İlkesi ve Yerel Yönetimler". Amme İdaresi Dergisi, 48(1), 35-56.

³²² Council of Europe (2021). European Charter of Local Self-Government. Retrieved from <https://www.coe.int/>

³²³ Göymen, K. (2006). Yerel Yönetim ve Siyaset: Avrupa Birliği ve Türkiye. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Hollanda'da Yerel Yönetim ve Belediye Sistemi

Hollanda, adem-i merkeziyetçi bir yapıya sahip olup yerel yönetimler anayasal güvence altındadır. Hollanda Anayasası'nın 123-132. Maddeleri, yerel yönetimlerin yetkilerini ve özerkliklerini düzenler (VNG, 2022). Belediyeler Kanunu (Gemeentewet, 1851), belediyelere geniş yetkiler tanımakta ve halka doğrudan hizmet sunmayı amaçlamaktadır.

Yerel Yönetimin Yapısı

Hollanda'daki yerel yönetim sistemi üç kademedede faaliyet göstermektedir:

İl Yönetimi (Provincie): 12 il bulunmaktadır. İl meclisi (Provinciale Staten) halk tarafından seçilmektedir. İlin yürütme organı olan il komiseri (Commissaris van de Koning) merkezi hükümet tarafından atanmaktadır.

Belediye Yönetimi (Gemeente): 342 belediye bulunmaktadır. Belediye başkanları (Burgemeester) kral tarafından atanırken, belediye meclisi halk tarafından seçilmektedir.

Yerel Konseyler (Wijkraad/Buurtcomité): Mahalle düzeyinde faaliyet gösterir ve kamu katılımını artırmak amacıyla yapılandırılmıştır.

Belediyelerin Organları

Belediye Meclisi (Gemeenteraad): Halk tarafından seçilir.

Belediye Başkanı (Burgemeester): Kamu düzeni ve güvenliğinden sorumlu olup hükümet tarafından atanmaktadır.

Yürütme Konseyi (College van B&W): Belediye başkanı ve seçilmiş üyelerden oluşur. İcra işlerini yürütmektedir.

Yetki Ve Sorumluluklar

Kamu Güvenliği ve Sağlık: Polis, itfaiye ve acil durum yönetimi.

Altyapı ve Çevre Düzeni: Yol yapımı, su yönetimi, atık yönetimi.

Eğitim ve Kültür: Okul yönetimi, müze, kütüphane ve spor tesisleri.

Sosyal Hizmetler: Aile yardımları, yaşlı bakımı ve barınma hizmetleri.

Önemli Belediyelerin Profilleri

Tablo 42 BENELUX Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Nüfus	Kardeş Şehirler
Amsterdam	Femke Halsema	Hukuk	Siyasetçi	2018	872,000	New York, Paris
Rotterdam	Ahmed Aboutaleb	Sosyoloji	Gazeteci	2009	655,000	İstanbul, Şangay
Lahey	Jan van Zanen	Hukuk	Avukat	2020	545,000	Prag, Edinburgh
Utrecht	Sharon Dijksma	Ekonomi	Akademisyen	2020	355,000	Hannover, Brüksel

Belçika'da Yerel Yönetim ve Belediye Sistemi

Belçika, karmaşık bir idari yapıya sahip olup, üç ana bölgeden oluşmaktadır: Flaman Bölgesi, Valon Bölgesi ve Brüksel Başkent Bölgesi. Bu bölgeler, federal devlet sisteminin temel unsurlarını oluşturmakta ve kendi iç işleyişlerini bağımsız olarak yönetmektedir. Her bir bölge, yasama ve yürütme yetkileri açısından geniş özerkliklere sahiptir ve bu durum, yerel yönetimlerin etkin işleyişine katkıda bulunmaktadır.³²⁴

Belçika Anayasası'nın 41. Maddesi, yerel yönetimlerin özerkliğini açık bir şekilde garanti altına almıştır. Bu anayasal düzenleme, yerel birimlerin bağımsız karar alma süreçlerini ve kendi kaynaklarını yönetme haklarını güçlendirmektedir. Özellikle belediyeler ve iller gibi yerel yönetim birimleri, çevre, eğitim, ulaşım gibi alanlarda bağımsız politikalar geliştirme yetkisine sahiptir. Bu durum, Belçika'nın adem-i merkeziyetçi yapısını desteklemekte ve yerel demokrasinin kurumsallaşmasını sağlamaktadır.³²⁵

Belçika'nın yerel yönetim modeli, federal sistemin başarılı bir örneği olarak gösterilmektedir. Bölgelerin ve yerel yönetim birimlerinin yetkilerinin açıkça tanımlanmış olması, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki işbirliğini kolaylaştırmakta ve yerel ihtiyaçların daha etkin bir şekilde karşılanmasına olanak tanımaktadır. Avrupa Birliği standartlarına uyum çerçevesinde Belçika, yerel yönetimlerin özerkliğini koruma ve güçlendirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır.^{326 327}

³²⁴ De Rynck, F. (2019). Local Government in Belgium: Structure, Functioning and Challenges. Retrieved from <https://www.localgov.be/>

³²⁵ Council of Europe (2021). European Charter of Local Self-Government. Retrieved from <https://www.coe.int/>

³²⁶ De Rynck, F. (2019). Local Government in Belgium: Structure, Functioning and Challenges. Retrieved from <https://www.localgov.be/>

³²⁷ Şentürk, Y. (2015). "Adem-i Merkeziyetçilik İlkesi ve Yerel Yönetimler". Amme İdaresi Dergisi, 48(1), 35-56.

Yerel Yönetimin Yapısı

- **Bölge Yönetimi (Région/Gewest):** 3 bölge (Flaman, Valon, Brüksel) yer almaktadır.
- **İl Yönetimi (Province):** 10 il bulunmaktadır. İl meclisi halk tarafından seçilir.
- **Belediye Yönetimi (Commune/Gemeente):** 581 belediye vardır. Belediye başkanları halk tarafından seçilir.

Yetki Ve Sorumluluklar

- **Kamu Hizmetleri:** Eğitim, sağlık, su ve ulaşım hizmetleri.
- **Şehir Planlama:** Kentsel dönüşüm, altyapı projeleri ve çevre düzenlemesi.
- **Güvenlik ve Afet Yönetimi:** Polis, itfaiye ve sosyal refah hizmetleri.

Önemli Belediyelerin Profilleri

Tablo 43 BENELUX Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Nüfus	Kardeş Şehirler
Brüksel	Philippe Close	Hukuk	Avukat	2017	185,000	Madrid, Roma
Anvers	Bart De Wever	Tarih	Akademisyen	2013	529,000	Şangay, Rotterdam
Gent	Mathias De Clercq	Siyaset	Hukukçu	2018	265,000	Nottingham, Hannover

Lüksemburg'da Yerel Yönetim ve Belediye Sistemi

Lüksemburg, Avrupa'nın en küçük ülkelerinden biri olmasına rağmen yerel yönetim açısından güçlü ve etkili bir yapıya sahiptir. Ülkede yerel yönetimlerin temelini belediyeler oluşturmakta olup, anayasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Lüksemburg Anayasası'nın 107. Maddesi, belediyelerin özerkliğini açıkça tanımlamakta ve onların idari ve mali bağımsızlığını garanti altına almaktadır. Bu özerklik, yerel birimlerin kendi kaynaklarını yönetme ve yerel halkın ihtiyaçlarına uygun politikalar geliştirme kapasitesini güçlendirmektedir.³²⁸

Belediyeler, Lüksemburg'da yerel yönetimin en önemli aktörleri olarak konumlanmakta ve eğitim, altyapı, sosyal hizmetler gibi birçok alanda geniş yetkilere sahiptir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında güçlü bir işbirliği mekanizması bulunmaktadır. Bu durum, yerel yönetimlerin kaynaklarını daha etkin kullanmalarını sağlamakta ve yerel

³²⁸ Council of Europe (2021). European Charter of Local Self-Government. Retrieved from <https://www.coe.int/>

düzeyde demokratik süreçlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, Lüksemburg'un küçük yüzölçümü ve nüfusuna rağmen yerel yönetimlerin etkili bir şekilde işlemesi, diğer ülkeler için bir örnek teşkil etmektedir.³²⁹

Yerel yönetimlerin güçlü yapısı, Lüksemburg'un Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uyumunu da pekiştirmektedir. Bu şart, belediyelerin karar alma süreçlerine katılımını artırmakta ve yerel demokrasiye yönelik önemli bir çerçeve sunmaktadır. Lüksemburg'da yerel yönetimlerin anayasal olarak tanımlanmış özerkliği, ülkedeki sosyal ve ekonomik kalkınmaya doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu yapı, Lüksemburg'un Avrupa standartlarında yerel yönetime sahip olmasını mümkün kılmaktadır.^{330 331}

Yerel Yönetimin Yapısı

Bölgesel Yönetim: Merkezi hükümet tarafından yürütülür.

Belediye Yönetimi (Commune): 102 belediye bulunmaktadır. Belediye başkanları halk tarafından seçilir.

Yetki ve Sorumluluklar

Kentsel Gelişim ve Planlama.

Eğitim, Sağlık ve Altyapı.

Sosyal Hizmetler ve Çevre Yönetimi.

Benelux ülkeleri, yerel yönetimlerin güçlü bir şekilde yapılandırıldığı ve merkezi hükümetin yerel birimlere önemli yetkiler devrettiği ülkeler arasında yer almaktadır.

Benelux Ülkelerinde (Hollanda, Belçika, Lüksemburg) Yerel Yönetimlerin BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) İle Uyumunu

Benelux ülkeleri, BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda yerel yönetim düzeyinde çeşitli projeler yürütmektedir. Bu ülkelerdeki belediyeler, çevre koruma, sürdürülebilir şehir planlama, yeşil enerji projeleri, sosyal kapsayıcılık ve

³²⁹ Demirkaya, Y. (2012). Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi. İstanbul: Beta Yayınları.

³³⁰ Council of Europe (2021). European Charter of Local Self-Government. Retrieved from <https://www.coe.int/>

³³¹ Göymen, K. (2006). Yerel Yönetim ve Siyaset: Avrupa Birliği ve Türkiye. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

ekonomik büyümeyi hedefleyen çok sayıda proje geliştirmiştir. SKA, bu belediyeler için yalnızca uluslararası bir yükümlülük değil, aynı zamanda şehirlerin rekabet gücünü ve yaşam kalitesini artırma fırsatı olarak görülmektedir (UN-Habitat, 2022).

SKA Kapsamında Belirleyici Alanlar

1. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (SKA 11):

Kentsel dönüşüm projeleri, sürdürülebilir konut inşaatları ve yeşil altyapı geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Amsterdam, Brüksel ve Lüksemburg gibi büyük şehirler, karbon nötr şehir olma hedeflerini açıklamış ve bu kapsamda büyük ölçekli projeler başlatmıştır.

2. İklim Eylemi (SKA 13):

Rotterdam ve Anvers gibi liman şehirleri, iklim değişikliğine uyum sağlamak için deniz duvarları, su yönetimi projeleri ve taşkın koruma sistemleri kurmaktadır.

3. Temiz Su ve Sanitasyon (SKA 6):

Hollanda'nın kıyı şehirleri, atık su yönetimi ve su arıtma tesislerinin modernizasyonu projelerini hayata geçirmiştir.

Lüksemburg'daki belediyeler, yerel su kaynaklarının korunmasına yönelik akıllı su yönetimi sistemleri kurmuştur.

4. Eşitsizliklerin Azaltılması (SKA 10):

Belçika ve Lüksemburg belediyeleri, sosyal konut projeleri ve göçmen entegrasyonu alanında kapsamlı projeler yürütmektedir.

Brüksel'de, düşük gelirli mahallelerde sürdürülebilir sosyal konut projeleri hayata geçirilmiştir.

5. Ekonomik Büyüme ve İstihdam (SKA 8):

Gent ve Utrecht, yeşil enerji sektörlerinde istihdam yaratmayı hedefleyen projeler yürütmektedir.

Hollanda'daki birçok belediye, dijital dönüşüm ve yeşil iş kollarının geliştirilmesi için hibe programları oluşturmuştur.

Benelux Ülkelerinin Önde Gelen Belediyeleri ve SKA Projeleri

Tablo 44 BENELUX Yerel Yönetimler – SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	SKA Alanı	Proje Adı	Hibe Veren Program	Açıklama
Amsterdam	SKA 11, SKA 13	Circular Amsterdam	Horizon Europe	Şehirde döngüsel ekonomiye geçiş, karbon emisyonu azaltımı
Rotterdam	SKA 13	Rotterdam Climate Proof	Avrupa İnovasyon Programı	Deniz seviyesi yükselmesine karşı dirençli altyapı
Brüksel	SKA 10, SKA 11	Inclusive Neighborhoods	Avrupa Sosyal Fonu	Düşük gelirli mahallelerde sosyal konut projeleri
Lüksemburg	SKA 6, SKA 11	Green Mobility Luxembourg	LIFE Programı	Elektrikli otobüs ağlarının genişletilmesi
Anvers	SKA 9, SKA 13	Sustainable Antwerp Port	Interreg North Sea	Liman bölgesinde yeşil enerji ve su yönetimi projeleri
Utrecht	SKA 8, SKA 9	Smart City Utrecht	URBACT	Akıllı şehir projeleri ve yeşil iş fırsatları
Gent	SKA 10, SKA 12	Zero Waste Ghent	Urban Agenda for the EU	Sıfır atık politikası, geri dönüşüm projeleri
Lüksemburg	SKA 7, SKA 13	Luxembourg Energy Efficiency	European Energy Efficiency Fund (EEEF)	Enerji verimliliği projeleri

SKA Kapsamında Benelux Ülkelerinde Öne Çıkan Temel Politikalar Ve Yasalar

Hollanda:

- **İklim Kanunu (Klimaatwet, 2019):** 2030 yılına kadar karbon emisyonlarını %49 azaltmayı hedefler.
- **Döngüsel Ekonomi Programı (2020):** Belediyelerin atık azaltımı ve döngüsel ekonomiyi teşvik etmesi zorunlu hale getirilmiştir.

Belçika:

- **Enerji Verimliliği Kanunu (2015):** Şehirlerde enerji verimliliğini artıran projelere finansman sağlanmasını zorunlu kılar.
- **Sosyal Konut Yasası (2018):** Belediyelerin düşük gelirli mahallelerde sosyal konut projeleri geliştirmesi gerekmektedir.

Lüksemburg:

- **Yeşil Ulaşım Programı (2019):** Ülke genelinde toplu taşımanın ücretsiz yapılmasını öngörür.

- **Sürdürülebilir Su Yönetimi Kanunu (2021):** Yerel su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesini zorunlu kılar.

Benelux ülkelerindeki yerel yönetimler, BM 2030 SKA hedefleri doğrultusunda kapsamlı projeler yürütmekte ve sürdürülebilir şehirler inşa etmeye yönelik stratejiler geliştirmektedir. Belediyeler, enerji verimliliği, sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirlik konularında Avrupa Birliği tarafından sağlanan fonları etkin bir şekilde kullanarak, bölgesel kalkınmayı hızlandırmaktadır. Özellikle **Amsterdam, Rotterdam, Brüksel ve Lüksemburg** gibi şehirler, SKA'nın uygulanmasında Avrupa'da öncü rol üstlenmektedir.

11.5. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık (İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda), güçlü bir yerel yönetim sistemine sahip olup, merkeziyetçilik ve yerinden yönetim arasında dengeli bir yapı sergilemektedir. Ülkede yerel yönetim sistemi, anayasal gelenekler ve kanunlarla şekillenmiştir ve uzun bir tarihsel geçmişe dayanmaktadır.³³² Birleşik Krallık'ın yazılı bir anayasası bulunmamakla birlikte, yerel yönetimlerin yetkileri yasalar, yönetmelikler ve yerel özerklik ilkelerine dayalı olarak belirlenmektedir. Yerel yönetimler, merkezi yönetimle işbirliği içinde çalışırken, sosyal hizmetler, eğitim, altyapı ve çevre düzenlemesi gibi alanlarda geniş yetkilere sahiptir.^{333 334}

Birleşik Krallık'ta yerel yönetimler, özellikle İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın devolüsyon süreciyle daha özerk bir yapıya kavuşmuştur. Bu bölgeler, kendi parlamentoları ve hükümetleri aracılığıyla yerel politika ve yönetim süreçlerinde bağımsız hareket edebilme yeteneğine sahiptir. Ancak İngiltere'deki yerel yönetimler, merkezi hükümetin yetkisi altında daha sınırlı bir özerkliğe sahiptir. Yine de, Birleşik Krallık genelinde yerel yönetimler, vatandaşların yönetime katılımını teşvik eden uygulamalarıyla yerel demokrasiyi güçlendiren önemli bir rol oynamaktadır.^{335 336 337}

Yerel Yönetim Kanunu (Local Government Act, 1972) ve Yerel Demokrasi, Ekonomik Kalkınma ve İnşaat Yasası (2009) gibi düzenlemeler, belediyelere geniş yetkiler sağlamak ve merkezi hükümet ile yerel yönetim arasındaki ilişkileri düzenlemektedir.

Birleşik Krallık Yerel Yönetim Sistemi

³³² Arslan, E. (2018). İngiltere'de Yerelleşme Politikaları ve Yerel Yönetimler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(5), 2868-2884. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/article/442187>

³³³ Bogdanor, V. (2019). Beyond Brexit: Towards a British Constitution. London: C. Hurst & Co. Retrieved from <https://www.hurstpublishers.com/>

³³⁴ Göymen, K. (2006). Yerel Yönetim ve Siyaset: Avrupa Birliği ve Türkiye. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

³³⁵ Leach, S. (2018). Local Government in the United Kingdom. London: Palgrave Macmillan. Retrieved from <https://www.palgrave.com/>

³³⁶ Şentürk, Y. (2015). "Adem-i Merkeziyetçilik İlkesi ve Yerel Yönetimler". Amme İdaresi Dergisi, 48(1), 35-56.

³³⁷ Vatansever, Ç. (2013). Tarihsel Gelişim İçinde Üniter Bir Yapıda Yerel Yönetim: İngiltere Örneği. Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/781556>

Birleşik Krallık'ta yerel yönetim yapısı, merkezi hükümetin yetkilerini belirli ölçüde devrettiği bir sistem üzerine kuruludur. Yetkiler ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de, genel olarak aşağıdaki şekilde yapılandırılmıştır:

- **İngiltere:** İki kademeli bir sistem (county council ve district council) ile yönetilmektedir. Londra ve bazı büyük şehirlerde belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilir.
- **İskoçya:** Üniter yerel yönetim modeli uygulanır. Tüm idari işler belediyeler tarafından yürütülmektedir.
- **Galler:** Üniter otorite sistemi benimsenmiştir. Yerel meclisler, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerden sorumludur.
- **Kuzey İrlanda:** Bölge meclisleri yerel yönetim işlerini yürütmektedir.

Yerel Yönetimin Yapısı

Birleşik Krallık'ta yerel yönetimler üç ana düzeyde faaliyet göstermektedir:

- **Bölge ve İl Yönetimi (County/Metropolitan Counties):** Eğitim, ulaşım, itfaiye ve sosyal hizmetler gibi konularla ilgilenir.
- **Belediye Yönetimi (District/Borough Councils):** Atık yönetimi, konut, rekreasyon ve yerel planlama işlerinden sorumludur.
- **Metropol Alan Yönetimi (Combined Authorities):** Büyük şehirlerde (Manchester, Liverpool gibi) yerel yönetimler arasında iş birliği sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

Belediyelerin Organları ve Görevleri

Birleşik Krallık'ta yerel yönetimler üç temel organ tarafından yönetilmektedir:

- **Yerel Meclis (Council):**
 - Belediye politikalarını belirler ve denetler.
 - Kamu bütçesini onaylar ve kent projelerini yürütür.
 - Üyeler halk tarafından doğrudan seçilir.
- **Belediye Başkanı (Mayor):**
 - Londra ve diğer büyük şehirlerde halk tarafından doğrudan seçilir.

- Kamu projelerini yürütmek, belediye meclisinin kararlarını uygulamak ve kamu güvenliğini sağlamakla görevlidir.
- **Yürütme Komitesi (Executive Committee):**
 - Belediye başkanı tarafından atanır ve icra organı olarak işlev görür.
 - Belediye meclisi ile koordineli çalışarak hizmetlerin etkin şekilde yürütülmesini sağlar.

Belediyelerin Yetki ve Sorumlulukları

Birleşik Krallık'ta belediyeler, geniş bir yelpazede yetkilere sahiptir. Bu yetkiler şunlardır:

- **Kentsel Gelişim ve Planlama:**
 - İmar planlarının hazırlanması, ulaşım altyapısının iyileştirilmesi.
 - Kentsel dönüşüm projeleri ve yeşil alanların yönetimi.
- **Eğitim ve Sosyal Hizmetler:**
 - İlkokul ve ortaokulların yönetimi.
 - Aile destek merkezleri ve gençlik projeleri.
- **Sağlık ve Toplumsal Hizmetler:**
 - Halk sağlığı, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri.
 - Sosyal refah projeleri.
- **Çevre ve Atık Yönetimi:**
 - Çevresel koruma projeleri ve sürdürülebilir atık yönetimi.
 - Yeşil enerji projelerinin teşvik edilmesi.
- **Güvenlik ve Ulaşım:**
 - Belediye sınırları içinde toplu taşımanın düzenlenmesi.
 - Yerel polis, itfaiye ve acil durum yönetimi.

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Tablo 45 BİRLEŞİK KRALLIK Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Nüfus	Kardeş Şehirler
Londra	Sadiq Khan	Hukuk	Avukat	2016	9,000,000	New York, Paris
Manchester	Andy Burnham	Siyaset	Akademisyen	2017	555,000	Barcelona, İstanbul
Birmingham	Ian Ward	Hukuk	Siyasetçi	2017	1,140,000	Leipzig, Lyon
Glasgow	Susan Aitken	Sosyoloji	Akademisyen	2017	635,000	Berlin, Marsilya
Liverpool	Steve Rotheram	Mühendislik	Siyasetçi	2017	496,000	Dublin, Şangay

Birleşik Krallık Belediyeleri Ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Tablo 46 BİRLEŞİK KRALLIK Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Londra	Kültürel çeşitlilik	Trafik yoğunluğu	Akıllı şehir projeleri	Hava kirliliği
Manchester	Ulaşım altyapısı	Konut krizi	Yeşil enerji projeleri	Ekonomik kriz
Birmingham	Sanayi altyapısı	Kentsel yoksulluk	İklim projeleri	Göç baskısı
Glasgow	Eğitim ve kültür	Sosyal eşitsizlik	Yenilenebilir enerji	Su kıtlığı
Liverpool	Deniz ticareti	Altyapı eksiklikleri	Liman projeleri	Brexit etkileri

Birleşik Krallık, SKA kapsamında yerel yönetim projeleri geliştirerek çevresel ve sosyal alanlarda sürdürülebilir çözümler üretmektedir.

11.6. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), federal bir yönetim sistemiyle idare edilen, üç ana düzeyde faaliyet gösteren bir yapıya sahiptir: federal hükümet, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler (county, city, township). Federal hükümet, ülke genelindeki politikaların belirlenmesi ve uygulanmasında merkezi bir rol oynarken, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler vatandaşlara doğrudan hizmet sunumunda önemli görevler üstlenmiştir. Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları, büyük ölçüde eyalet hükümetleri tarafından belirlenmektedir ve bu yapı, federalizmin temel prensipleri doğrultusunda işlemektedir.³³⁸

339

ABD Anayasası, yerel yönetimleri doğrudan tanımlamamakla birlikte, 10. Değişiklik (Tenth Amendment) çerçevesinde yetkilerin büyük bir kısmını eyaletlere bırakmıştır. Bu düzenleme, yerel yönetimlerin varlığını ve işlevlerini eyalet anayasalarına ve yasalarına dayandırmıştır. Her eyalet, kendi yasal çerçevesine göre yerel yönetimlerin yapısını ve yetkilerini düzenlemektedir. Bu durum, eyaletler arasında yerel yönetim modelleri açısından çeşitliliğin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bazı eyaletlerde, yerel yönetimlerin bağımsızlığı yüksek düzeyde korunurken, diğerlerinde merkezi kontrol daha belirgin bir rol oynamaktadır.^{340 341}

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin sağlanması, altyapının geliştirilmesi ve bölgesel kalkınmanın teşvik edilmesi gibi temel görevler üstlenmektedir. Su, elektrik ve kanalizasyon hizmetlerinden eğitim, kamu güvenliği ve sağlık hizmetlerine kadar çeşitli alanlarda faaliyet gösteren yerel yönetimler, aynı zamanda vatandaşların yönetime katılımını sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Yerel yönetimlerin fon kaynakları, genellikle eyalet ve federal hükümetten gelen transferler, yerel vergiler ve hizmet

³³⁸ Zimmerman, J. F. (2012). The New England Town Meeting: Democracy in Action. Westport, CT: Praeger. Retrieved from <https://www.abc-clio.com/>

³³⁹ Ayhan, U. (2008). Amerika Birleşik Devletlerinde Yerel Yönetimler. Sayıştay Dergisi(70), 103-120. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1713688>

³⁴⁰ Krane, D., Rigos, P. N., & Hill, M. B. (2001). Home Rule in America: A Fifty-State Handbook. Washington, D.C.: CQ Press. Retrieved from <https://cqpress.com/>

³⁴¹ Turan, H. C. (2017). Amerika Birleşik Devletleri'nde Yerel Yönetimler. International Journal of Education Technology and Scientific Researches, 2(2), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/308617>

cretlerinden oluşur. Bu fonlar, bölgesel ihtiyaçlara yönelik projelerin finanse edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.^{342 343}

ABD'nin yerel yönetim modeli, federal sistemin dinamik yapısına uygun olarak esneklik ve adaptasyon kabiliyeti sunmaktadır. Her eyaletin, kendi özgün koşullarına göre yerel yönetimlerini düzenlemesi, bölgesel farklılıkların gözetilmesine olanak tanımaktadır. Bu sistem, yerel yönetimlerin topluluklara özgü çözümler geliştirmesini teşvik ederken, yerel demokrasinin güçlenmesine de katkı sağlamaktadır. Ancak, bu farklılıklar aynı zamanda eyaletler arasında hizmet sunumu ve yönetim kapasitesi açısından eşişsizliklere neden olabilmektedir³⁴⁴

ABD Yerel Yönetim Yapısı ve Organları

ABD'de yerel yönetim sistemi üç temel düzeyde faaliyet göstermektedir:

1. **Eyalet Yönetimi (State Government):**

-  50 eyalet, geniş yasama ve yürütme yetkilerine sahiptir.
-  Eyalet valileri yürütme yetkisinin başıdır, eyalet yasama organları (State Legislature) ise yasaları çıkarır.
-  Eyalet mahkemeleri adalet hizmetlerini yürütür.

2. **İlçe Yönetimi (County Government):**

-  ABD genelinde **3,144 ilçe (county)** bulunmaktadır.
-  İlçeler, mahkemeler, polis teşkilatları, altyapı ve halk sağlığı hizmetlerini yürütmektedir.
-  İlçe yöneticileri (County Commissioners) ve şerifler (Sheriff) doğrudan halk tarafından seçilir.

3. **Belediye Yönetimi (Municipal Government):**

-  ABD'de **19,500'den fazla belediye** bulunmaktadır.
-  Büyük şehirler (metropolitan areas) belediye başkanları tarafından yönetilir.

³⁴² Bowman, A. O., & Kearney, R. C. (2016). State and Local Government: The Essentials. Boston: Cengage Learning. Retrieved from <https://www.cengage.com/>

³⁴³ Yavaş, İ. (2019). Amerika Birleşik Devletlerinde Yerel Yönetimler. Academia.edu. Retrieved from https://www.academia.edu/39034789/Amerika_Birleşik_Devletlerinde_Yerel_Ynetimler

³⁴⁴ DeSantis, V. S., & Renner, T. (2002). "City Government Structures: An Attempt at Classification". State and Local Government Review, 34(2), 95-104. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/>

- o Belediye meclisleri yasama işlevini yürütürken, belediye başkanları yürütme yetkisine sahiptir.

4. **Özel Bölgeler (Special Districts):**

- o **38,000'den fazla özel bölge** eğitim, ulaşım, su yönetimi ve çevre koruma gibi hizmetleri yürütmektedir.
- o Bu bölgeler yerel hizmetlerin daha etkin sağlanmasına odaklanır.

Eyaletlere Göre Yerel Yönetim Sistemleri

ABD'de **eyaletler arası farklılıklar**, yerel yönetimlerin yapısını belirler. Eyaletlerin yerel yönetim yapıları **iki farklı model** üzerinden şekillenir:

1. **İki Kademeli Sistem (Two-Tier System):**

- **İlçe (county)** ve **belediye (city/town)** yönetimi ayrı yürütülür.
- Eyaletler: **Kaliforniya, Teksas, Florida, New York, Illinois**

2. **Tek Kademeli Sistem (Single-Tier System):**

- İlçeler ve belediyeler aynı yönetim altında birleştirilmiştir (Consolidated City-County).
- Eyaletler: **Hawaii, Alaska, Rhode Island, Connecticut**

Yerel Yönetimin Organları

- **Belediye Meclisi (City Council):**
 - o Yasama işlevini yürütür, bütçeyi onaylar, belediye başkanını denetler.
 - o Halk tarafından seçilir.
- **Belediye Başkanı (Mayor):**
 - o Belediyenin yürütme organıdır.
 - o Kamu projelerini yönetir, güvenlik, altyapı ve planlama gibi konularla ilgilenir.
 - o Belediye başkanı bazı eyaletlerde doğrudan halk tarafından seçilir, bazılarında meclis tarafından atanır.
- **İlçe Komisyonu (County Commission):**
 - o İlçelerde kamu hizmetlerini yürütür.

- İlçe yolları, sağlık hizmetleri, mahkemeler gibi konularla ilgilenir.
- **Şerif (Sheriff):**
 - İlçelerde kamu güvenliğinden sorumlu, doğrudan halk tarafından seçilir.

Yerel Yönetimlerin Görev ve Sorumlulukları

ABD'de yerel yönetimlerin görevleri eyalet yasaları ve anayasalarıyla belirlenmiştir:

- **Kentsel Gelişim ve Planlama:**
 - İmar izinleri, ulaşım projeleri ve altyapı planlaması.
 - Yeşil alan projeleri ve kentsel yenileme projeleri.
- **Eğitim Hizmetleri:**
 - Kamu okullarının yönetimi (School Districts).
 - Belediye ve ilçeler okullara bütçe sağlar.
- **Sağlık ve Sosyal Hizmetler:**
 - Halk sağlığı, hastaneler ve yaşlı bakımı hizmetleri.
 - Sosyal hizmetler ve barınma projeleri yürütülür.
- **Polis ve İtfaiye Teşkilatları:**
 - Kamu güvenliği ve acil durum yönetimi.
 - Doğal afetlere karşı planlama ve müdahale.

Önemli Eyalet ve Belediye Örnekleri

Tablo 47 ABD BİRLEŞİK KRALLIK Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Eyalet	Belediye	Belediye Başkanı	Nüfus	Kardeş Şehirler
New York	New York City	Eric Adams	8,500,000	Tokyo, İstanbul
Kaliforniya	Los Angeles	Karen Bass	3,900,000	Seul, Atina
Teksas	Houston	Sylvester Turner	2,300,000	Leipzig, Abu Dabi
Illinois	Chicago	Brandon Johnson	2,700,000	Toronto, Varşova
Arizona	Phoenix	Kate Gallego	1,700,000	Hermosillo, Prag
Florida	Miami	Francis Suarez	450,000	Madrid, Buenos Aires
Washington	Seattle	Bruce Harrell	750,000	Bergen, Nantes

BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Ve Abd Belediyeleri

Tablo 48 ABD Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
New York	Küresel finans merkezi	Konut krizi	Yeşil altyapı projeleri	İklim değişikliği
Los Angeles	Kültürel çeşitlilik	Trafik ve kirlilik	Yenilenebilir enerji	Su kıtlığı
Houston	Enerji sektörü	Sel riski	Akıllı şehir projeleri	Doğal afetler
Phoenix	Turizm ve teknoloji	Su kıtlığı	Çölleşme ile mücadele	Çölleşme riski

11.7. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), merkeziyetçi bir yönetim yapısına sahip olup, yerel yönetimlerin yetkileri doğrudan merkezi hükümetin kontrolü altındadır. Çin'in yerel yönetim yapısı, 1982 Anayasası ve Yerel Yönetimler Yasası (Local Government Organization Law) tarafından düzenlenmiştir.³⁴⁵ Bu düzenlemeler, yerel yönetimlerin merkezi hükümetin politikalarını uygulamak ve kamu hizmetlerini sunmak üzere yapılandırıldığını göstermektedir. Bu sistemde, yerel yönetimler merkezi hükümetin bir uzantısı olarak işlev görürken, altyapı hizmetleri ve sosyal kalkınma projeleri gibi temel görevleri yerine getirmektedir.^{346 347 348 349}

Yerel yönetim yapısı, iller, ilçeler, kasabalar ve köyler olmak üzere dört ana düzeyden oluşmaktadır. Çin'de yerel yönetim sistemi, kademeli bir hiyerarşik yapıya sahiptir ve üst kademeler, alt kademelerin faaliyetlerini denetlemekle yükümlüdür. Bu yapı, merkezi hükümetin politikalarının yerel düzeyde etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır. Özellikle Çin Komünist Partisi (ÇKP), tüm yerel yönetim organlarında nihai karar verici konumundadır ve bu durum, merkezi otoritenin yerel düzeydeki etkinliğini artırmaktadır.^{350 351}

Yerel yönetimlerin sorumlulukları arasında kamu hizmetlerinin sunumu, bölgesel kalkınma projelerinin yürütülmesi ve çevresel yönetim bulunmaktadır. Bununla birlikte, yerel yönetimlerin mali kaynakları, merkezi hükümetten gelen transferler ve yerel vergilerle sınırlıdır. Bu durum, yerel yönetimlerin mali bağımsızlığını kısıtlarken, merkezi

³⁴⁵ Sezen, S. (2021). Çin Siyasal ve Yönetim Sistemi Üzerine. Doğu Asya Araştırmaları Dergisi, 4(7), 105-119. Retrieved from https://www.academia.edu/45230471/Seriye_Sezen_Çin_Siyasal_ve_Yönetim_Sistemi_Üzerine_Doğu_Asy_a_Araştırmaları_Dergisi_4_7_Şubat_2021_105_119_Söyleşi

³⁴⁶ Wang, Z. (2021). China's Local Governance Structure: Centralized and Decentralized Elements. Beijing: Peking University Press. Retrieved from <https://www.pupress.cn/>

³⁴⁷ Ayhan, U. (2012). Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetimler ve Merkeziyetçilik. Sayıştay Dergisi, 86(1), 12-27. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sayistay/issue/61526/918975>

³⁴⁸ Bayrakçı, E. (2022). Çin Halk Cumhuriyeti Yerel Yönetimlerinin Yapısı ve Tarihsel Değişim Süreçleri. International Journal of Academic Value Studies (Javstudies JAVS), 8(2), 119-135. Retrieved from https://javstudies.com/files/javstudies_makaleler/51f61616-35da-4323-b389-9f440aa3b1b1.pdf

³⁴⁹ Ayhan, U. (2012). Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetimler. Sayıştay Dergisi, (86), 12-27. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/497329>

³⁵⁰ Zhou, X. (2019). "The Influence of the Communist Party on Local Governance in China". Journal of Chinese Political Science, 24(3), 289-305. Retrieved from <https://www.springer.com/>

³⁵¹ Turan, H. C. (2017). Çin'de Yerel Yönetimler ve Kalkınma Stratejileri. International Journal of Education Technology and Scientific Researches, 2(2), 45-60. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijetsar/issue/29596/315065>

hükümetin yerel düzeydeki kontrolünü güçlendirmektedir. Ancak bu sistem, hızlı kentleşme ve ekonomik büyüme gibi süreçlerde etkin bir yönetim mekanizması sağlamıştır.^{352 353 354}

Çin'in yerel yönetim modeli, merkeziyetçi bir yapının ve yerel düzeydeki hizmet sunumunun birleşimini yansıtmaktadır. Bu yapı, merkezi hükümetin ulusal politikalarını yerel düzeyde başarıyla uygulamasını sağlarken, bazı bölgelerde halkın yönetime katılımını sınırlayabilmektedir. Yerel yönetimlerin sınırlı özerkliği, sistemin esnekliğini düşürse de, merkezi hükümetin politikalarının tutarlılığını artırmaktadır. Bu model, Çin'in ekonomik ve sosyal hedeflerini gerçekleştirmede önemli bir araç olarak işlev görmektedir.^{355 356}

Çin'deki yerel yönetim yapısı, **beş idari kademeye** bölünmüştür:

1. Merkezi Hükümet (Central Government):

- Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) kontrolü altındadır. Devlet Konseyi, merkezi yürütme organıdır.

2. İl Düzeyi Yönetim (Provincial Level):

- **23 eyalet (province)**, 5 özerk bölge (Tibet, İç Moğolistan, Xinjiang, Guangxi, Ningxia) ve 4 doğrudan yönetilen belediye (Pekin, Şangay, Tianjin, Chongqing) bulunmaktadır.

3. İlçe Düzeyi Yönetim (Prefecture Level):

- 293 il düzeyi şehir (prefecture-level city) ve 1.346 ilçe düzeyi şehir (county-level city) bu düzeyde yer alır.

4. İlçe ve Kasaba Yönetimi (County/Town Level):

³⁵² Liu, Y., & Tao, R. (2020). "Decentralization and Local Governance in China". Asian Journal of Political Science, 28(2), 117-135. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/>

³⁵³ Tunç, A., & Kızıl, B. (2018). Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dönüşümü ve Yerel Yönetimler. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 51-72. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/41900/472958>

³⁵⁴ Karamanoğlu, H., & Bayrakçı, E. (2022). Çin Halk Cumhuriyeti Yerel Yönetimlerinin Yapısı ve Tarihsel Değişim Süreçleri. International Journal of Academic Value Studies (Javstudies JAVS), 8(1), 1-11. Retrieved from https://www.academia.edu/124139708/Çin_Halk_Cumhuriyeti_Yerel_Yönetimlerinin_Yapısı_ve_Tarihsel_Değişim_Süreçleri

³⁵⁵ Zhang, H. (2018). The Role of Local Governments in China's Economic Development. Shanghai: Fudan University Press. Retrieved from <https://www.fupress.com.cn/>

³⁵⁶ Tian, F. (2018). Local Governments and Economic Reform in China. Shanghai: Shanghai University Press. Retrieved from <https://www.supress.com.cn/>

- İlçeler, kasabalar ve kırsal yerleşimler, halkın doğrudan temas kurduğu yönetim birimleridir.

5. **Köy ve Mahalle Komiteleri (Village/Neighborhood Committees):**

- Köy ve mahalle düzeyinde, halkın yerel hizmetlere katılımını artırmayı amaçlayan idari birimlerdir.

Yerel Yönetimin Organları

Çin’de yerel yönetimlerin işleyişi, çift başlı bir yapıya sahiptir. Hem **hükümet organları** hem de **Çin Komünist Partisi (ÇKP)** yerel yönetimlerde etkilidir.

• **Yerel Halk Kongreleri (Local People’s Congress):**

- Halk tarafından seçilen temsilcilerden oluşur ve yasama yetkisine sahiptir.
- Belediye başkanlarını, valileri ve yerel yöneticileri atama ve görevden alma yetkisine sahiptir.

• **Yerel Halk Hükümeti (Local People’s Government):**

- Yürütme organıdır ve yerel projeleri ve politikaları yürütür.
- Belediye başkanları ve valiler, ÇKP tarafından önerilir ve yerel kongrelerce atanır.

• **Çin Komünist Partisi (ÇKP) Yerel Komiteleri:**

- ÇKP, tüm yerel yönetim organlarını kontrol eder ve karar mekanizmasının merkezinde yer alır.

Belediyelerin Yetki ve Sorumlulukları

Çin’de yerel yönetimlerin yetkileri geniştir, ancak karar alma süreçleri merkezi hükümet tarafından yönlendirilmektedir. Yerel yönetimlerin temel görevleri şunlardır:

• **Kentsel Planlama ve Altyapı:**

- Yol yapımı, imar planları ve sanayi bölgelerinin geliştirilmesi.
- Kentsel dönüşüm projeleri ve akıllı şehir uygulamaları.

• **Eğitim ve Sağlık Hizmetleri:**

- Yerel okullar, hastaneler ve sağlık merkezlerinin yönetimi.
- Sağlık reformları ve halk sağlığı programlarının uygulanması.

• **Çevre ve Enerji Yönetimi:**

- Atık yönetimi, çevre kirliliğiyle mücadele ve yeşil enerji projeleri.
- Karbon nötr projeler ve yenilenebilir enerji yatırımları.
- **Ekonomik Kalkınma:**
 - Sanayi bölgelerinin geliştirilmesi ve yabancı yatırımların teşvik edilmesi.
 - Kırsal kalkınma projeleri ve tarımsal reformlar.
- **Kamu Güvenliği:**
 - Yerel polis teşkilatlarının yönetimi ve acil durum planlaması.
 - Afet yönetimi ve kriz koordinasyonu.

Önde Gelen Belediyelerin Profilleri

Tablo 49 ÇİN HC Büyük Şehirlerinin Belediye Bilgileri

Belediye	Belediye Başkanı	Eğitim	Meslek	Seçilme Tarihi	Nüfus	Kardeş Şehirler
Pekin	Yin Li	Hukuk	Bürokrat	2023	21,500,000	Moskova, Tokyo
Şangay	Gong Zheng	Ekonomi	Akademisyen	2020	24,800,000	Los Angeles, Hamburg
Guangzhou	Guo Yonghang	Mühendislik	Mühendis	2022	15,300,000	İstanbul, Milano
Shenzhen	Qin Weizhong	İnşaat Müh.	Mühendis	2021	12,600,000	San Francisco, Barselona
Tianjin	Zhang Gong	Ekonomi	Siyasetçi	2022	13,900,000	Rotterdam, Osaka

Çin'in Büyükşehir Belediyeleri ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Tablo 50 ÇİN HC Yerel Yönetimler - SWOT Analizi: BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Belediye	Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)	Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
Pekin	Ekonomik merkez	Hava kirliliği	Yeşil enerji projeleri	Su kıtlığı
Şangay	Küresel ticaret merkezi	Trafik yoğunluğu	Akıllı şehir projeleri	Deniz seviyesi artışı
Guangzhou	İnovasyon merkezi	Göçmen nüfus artışı	Sanayi kalkınma projeleri	Altyapı yetersizliği
Shenzhen	Teknoloji merkezi	Yüksek yaşam maliyeti	Dijital dönüşüm projeleri	Su kıtlığı
Tianjin	Liman şehri	Enerji yoğun sanayi	Liman genişleme projeleri	Deprem riski

12. Yerel Yönetimlerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler Ve Yükümlülükler

Yerel yönetimler, uluslararası düzeyde yapılan sözleşmeler ve deklarasyonlarla çeşitli yükümlülükler altına alınmakta, bu yükümlülükler çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma, çevresel koruma, sosyal kapsayıcılık ve kentsel dayanıklılık gibi alanlarda önemli roller üstlenmektedir. ³⁵⁷2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), yerel yönetimlere sürdürülebilir altyapı projeleri geliştirme, sosyal adaleti artırma ve çevresel sürdürülebilirlik sağlama gibi görevler yükler. Yerel düzeydeki uygulamaların küresel hedeflerle uyumlu hale getirilmesini teşvik eden Local 2030 Platformu, bu amaçların hayata geçirilmesinde önemli bir araçtır. Bu platform, yerel yönetimlerin sosyal, ekonomik ve çevresel dengeyi sağlama kapasitelerini artırmaya odaklanmıştır..³⁵⁸

İklim değişikliğiyle mücadelede yerel yönetimlerin sorumluluklarını artıran Paris Anlaşması ve Marrakesh Ortaklığı, karbon emisyonlarının azaltılmasını ve yenilenebilir enerji projelerinin desteklenmesini öncelikli hedefler olarak belirlemiştir. Yerel yönetimlerin iklim eylemlerini güçlendiren Global Covenant of Mayors ve Dekarbonizasyon için Küresel Kent İttifakı, sürdürülebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesini ve karbon nötr şehirler oluşturulmasını teşvik etmektedir. Bu tür girişimler, yerel yönetimlerin sadece hizmet sunumunda değil, aynı zamanda küresel iklim politikalarının uygulanmasında da kritik bir rol oynamasını sağlamaktadır.^{359 360}

Kentsel dayanıklılık ve kapsayıcı şehirler inşa etme konusunda, Yeni Kentsel Gündem (New Urban Agenda) ve Quito Deklarasyonu, yerel yönetimlere afet dayanıklılığını artıran projeler geliştirme, akıllı altyapı projeleri yürütme ve sosyal adaleti destekleyen kentsel

³⁵⁷ Ökmen, M., & Parlak, B. (2015). Yerel Yönetimlerle İlgili Güncel Gelişmeler ve Uluslararası Belgeler. Erişim adresi: https://www.academia.edu/22541777/YEREL_YÖNETİMLERLE_İLGİLİ_GÜNCEL_GELİŞMELER_VE_ULUSLARARASI_BELGELER

³⁵⁸ United Nations. (2015). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA). Retrieved from <https://sdgs.un.org/goals>

³⁵⁹ ICLEI. (2020). Global Covenant of Mayors for Climate & Energy. Retrieved from <https://www.globalcovenantofmayors.org/>

³⁶⁰ Aarhus Sözleşmesi. (1998). Çevresel Bilgilere Erişim ve Kamu Katılımı. Retrieved from <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>

planlama süreçlerini yönetme sorumluluğu yüklemektedir.³⁶¹ Benzer şekilde, Leipzig Şartı, Avrupa'daki yoksul bölgelerde sosyal projelerin uygulanmasını teşvik ederek, kentsel yenileme süreçlerine yönelik bir yol haritası sunmaktadır. Bu tür düzenlemeler, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma ve sosyal kapsayıcılık hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.^{362 363 364}

Yerel yönetimlerin şeffaflık ve katılım süreçlerindeki rolünü güçlendiren Aarhus Sözleşmesi, çevresel bilgilere erişimi kolaylaştırmak ve kamu katılımını artırmak gibi yükümlülükler getirmektedir. Bunun yanı sıra, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel yönetimlerin özerklik haklarını koruyarak, merkezi hükümetlerden bağımsız hareket edebilme kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. Tüm bu uluslararası sözleşme ve deklarasyonlar, yerel yönetimlerin hem yerel toplulukların refahını artırmasını hem de küresel sorunların çözümüne katkı sağlamasını teşvik etmektedir.³⁶⁵

Tablo 51 Yerel Yönetimlerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Yükümlülükler

Sözleşme/Karar Adı	Yıl	Kapsam ve Açıklama	Yerel Yönetimlere Getirdiği Yükümlülükler	Uygulama Alanı
2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)	2015	17 hedef çerçevesinde iklim, sağlık, eğitim, ekonomi ve sosyal adalet konularında sürdürülebilir projeler.	Sürdürülebilir altyapı projeleri geliştirmek, sosyal adalet ve kapsayıcılığı artırmak.	Küresel
Yeni Kentsel Gündem (New Urban Agenda)	2016	Kentsel gelişim, altyapı ve kapsayıcı şehirler için küresel politika rehberi.	Kentsel planlama, yoksullukla mücadele, akıllı şehir projeleri geliştirmek.	Küresel
Aarhus Sözleşmesi	1998	Çevresel bilgilere erişim, kamu katılımı ve çevresel adaletin sağlanmasını zorunlu kılar.	Çevresel bilgileri halka açmak, kamu katılımını artırmak ve yasal süreçlere erişim sağlamak.	Avrupa
İstanbul Deklarasyonu (Habitat II)	1996	Kentleşme politikaları, barınma hakkı ve sürdürülebilir kalkınmayı hedefler.	Yerel barınma politikaları geliştirmek, kentleşme projelerine yön vermek.	Küresel
Habitat III Konferansı	2016	Sürdürülebilir şehirler, akıllı altyapı projeleri ve kent planlama süreçlerine katılım.	Afet dayanıklılığı artıran projeler yürütmek, kentsel dönüşüm süreçlerini yönetmek.	Küresel
Paris Anlaşması	2015	Karbon emisyonlarının azaltılması ve iklim eylem planları.	Yerel emisyon azaltım planları oluşturmak, yenilenebilir enerji projelerini artırmak.	Küresel
Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi	2015	Afet risklerinin azaltılması için yerel yönetimlerin dirençli şehirler inşa etmesi.	Afet risk planları hazırlamak, afet sonrası iyileştirme süreçlerini yönetmek.	Küresel
Rio+20 Zirvesi	2012	Çevresel sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma hedefleri.	Kentsel projelerde çevresel sürdürülebilirliği temel almak.	Küresel
BM İnsan Yerleşimleri	1978	Yerel yönetimlerin kentsel planlama, konut	Sosyal konut projeleri, ulaşım altyapısı	Küresel

³⁶¹ İnaç, H., & Ünal, F. (2007). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de Belediyeler. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (17). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4759/65372>

³⁶² UN-Habitat. (2016). New Urban Agenda. Retrieved from <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

³⁶³ European Commission. (2007). The Leipzig Charter on Sustainable European Cities. Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf

³⁶⁴ UNFCCC. (2015). Paris Agreement. Retrieved from <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

³⁶⁵ Council of Europe. (1985). European Charter of Local Self-Government. Retrieved from <https://rm.coe.int/168007a088>

Programı (UN-Habitat)		ve sosyal projelere liderlik etmesini teşvik eder.	ve çevresel sürdürülebilirlik projeleri geliştirmek.	
Leipzig Şartı	2007	Avrupa'da sürdürülebilir kentsel gelişimi hedefleyen yol haritası.	Yoksul bölgelerde sosyal projeler geliştirmek, kentsel yenileme süreçlerini yürütmek.	Avrupa
Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı	1985	Yerel yönetimlerin özerklik haklarını güvence altına alır.	Özerklik haklarını korumak, merkezi hükümetten bağımsız projeler yürütmek.	Avrupa
Medellin Deklarasyonu	2014	Afetlere dayanıklı kentlerin inşa edilmesini teşvik eder.	Afetlere karşı kentsel dayanıklılığı artırmak için projeler geliştirmek.	Küresel
Quito Deklarasyonu (Yeni Kentsel Gündem)	2016	Sürdürülebilir, kapsayıcı ve dirençli kentlerin inşa edilmesine yönelik eylem planı.	Kentsel dayanıklılığı artıran projeler yürütmek.	Küresel
Global Covenant of Mayors	2016	İklim eylem planlarında yerel yönetimlerin iş birliğini artırmayı hedefler.	İklim eylem planlarını yerel düzeyde uyarlamak, küresel projelerle entegre etmek.	Küresel
Local 2030 Platformu	2018	SKA hedeflerinin yerel düzeyde gerçekleştirilmesine odaklanan küresel platform.	Yerel projelerde SKA hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik iş birlikleri oluşturmak.	Küresel
Marrakesh Ortaklığı	2016	Paris Anlaşması çerçevesinde iklim eylemlerini destekler.	İklim değişikliğiyle mücadele için yerel emisyon azaltımı politikalarını uygulamak.	Küresel
Dünya Belediye Başkanları Paketi	2013	Belediye başkanlarının sürdürülebilir kalkınma projelerine liderlik etmesini teşvik eder.	Sürdürülebilir projelere liderlik etmek, küresel platformlarda yer almak.	Küresel
Dekarbonizasyon için Küresel Kent İttifakı	2020	Karbon salınımının azaltılması ve yeşil enerji projeleri teşvik edilmektedir.	Yenilenebilir enerji projeleri geliştirmek, karbon nötr kent projelerini artırmak.	Küresel

13. Kentlerin Gelişmişlik Endeksleri

Küresel ve yerel endeksler, şehirlerin ve ülkelerin sosyal, ekonomik, çevresel ve yönetsel performansını analiz etmek ve iyileştirme alanlarını belirlemek için önemli araçlar sunmaktadır.³⁶⁶ Global Power City Index, Sustainable Development Goals Index, ve Global Innovation Index gibi endeksler, çeşitli kriterlere dayalı olarak farklı bölgeleri değerlendirmektedir. Örneğin, Global Power City Index, ekonomik güç, çekim kapasitesi, şehirlerin inovasyon yeteneği gibi kriterlere odaklanarak, uluslararası şehirlerin rekabet gücünü ölçmektedir. Sustainable Development Goals Index ise BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) uygun ilerlemeyi izlemektedir. Bu endeksler, farklı ülkeler ve şehirler arasındaki eşitsizlikleri ortaya koyarak, daha şeffaf ve şümülatif bir karar alma mekanizması oluşturmayı amaçlamaktadır.

Endekslerin temel kriterleri çeşitlilik gösterse de genellikle sosyal ilerleme, çevresel sürdürülebilirlik, ekonomik performans, teknoloji ve inovasyon kapasitesi üzerine odaklanmaktadır. Örneğin, Better Life Index, bireylerin yaşam kalitesini etkileyen barınma, eğitim, gelir, sağlık gibi çoklu boyutları kapsamaktadır. Safe Cities Index, şehirlerin fiziksel ve dijital güvenlik, altyapı dayanıklılığı gibi unsurlarını inceleyerek, vatandaşların refahını ve çevresel dayanıklılığı ölçmektedir. Bu çok boyutlu yaklaşım, sürdürülebilir kentsel planlamada önemli veri setleri sunarak karar alıcıların uzun vadeli stratejik planlar oluşturmalarına katkı sağlamaktadır.

Endekslerin faydaları, sadece mevcut durumu analiz etmekle sınırlı kalmamaktadır; aynı zamanda farklı coğrafyalarda uygulanabilir politikalar önermektedirler. Örneğin, Sustainable Development Goals Index, hükümetler ve belediyeler için kaynak tahsisatı, eylem planları ve önceliklendirme konularında bir rehber işlevi görmektedir. Global Hunger Index gibi endeksler, gıda güvenliği ve insani yardım önceliklerini belirlemek için kritik çıktılar sunmaktadır. Bunun yanı sıra, bu endeksler farklı bölgelerdeki iyileşme eğilimlerini izleyerek, uluslararası ölçekte daha etkili dayanışma ve bilgi paylaşımı platformları oluşturulmasına olanak tanımaktadır.

³⁶⁶ Yılmaz, A. (2024). Bir Kent Güvenlik Endeksi Önerisi: Türkiye Kentleri Güvenlik Endeksi. Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi, 8(3), 24-36. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4164441>

Bu endekslerin BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumu, küresel işbirliği ve şeffaflı arttırmak için büyük önem taşımaktadır. SKA'nın 17 ana hedefi, endekslerin ölçüm kriterlerinin çoğunu kapsar. Örneğin, Global Innovation Index, SKA'nın özellikle hedef 9 (Sanayi, Yenilik ve Altyapı) ile yakından ilgili bulunmaktadır. Benzer şekilde, Sustainable Cities Index, hedef 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) kapsamında önemli bir izleme aracı sunmaktadır. Bu entegre yaklaşım, endekslerin BM hedeflerine ulaşılmasındaki rolünü artırmaktadır ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini benimseyen tüm aktörler için bir kıyaslama aracı durumundadır.

Ende Kentlerin Gelişmişlik Endeksleri ks Adı	Yayınlayan Kuruluş	Kısa Tanımı	Web Sitesi
Better Life Index (Daha İyi Yaşam Endeksi)	Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	Yaşam kalitesini ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlere göre ölçer.	oecdbetterlifeindex.org
Digital Cities Index (Dijital Şehirler Endeksi)	Economist Impact	Dijitalleşme düzeyine göre şehirleri sıralar.	impact.economist.com
Expatisan's Cost of Living Index (Expatisan Yaşam Maliyeti Endeksi)	Expatisan	Yaşam maliyetlerini karşılaştıran bir endeks.	expatisan.com
Global Cities Index (Küresel Şehirler Endeksi)	Kearney	Küresel şehirlerin ekonomik, kültürel ve politik önemini analiz eder.	kearney.com
Global Connectedness Index (Küresel Bağ Kurma Endeksi)	DHL	Küresel ticaret ve bağlanabilirlik düzeyini ölçer.	dhl.com
Global Hunger Index (Küresel Açlık Endeksi)	International Food Policy Research Institute (IFPRI)	Küresel açlık seviyelerini değerlendirir.	globalhungerindex.org
Global Innovation Index (Küresel İnovasyon Endeksi)	World Intellectual Property Organization (WIPO)	Küresel inovasyon kapasitesini ve başarılarını ölçen endeks.	globalinnovationindex.org
Global Liveability Index (Küresel Yaşanılabilirlik Endeksi)	Economist Intelligence Unit (EIU)	Yaşanabilirlik kriterlerini analiz eden şehir sıralaması.	eiu.com
Global Power City Index (Küresel Güç Şehir Endeksi)	Mori Memorial Foundation	Şehirlerin ekonomik, kültürel ve sosyal güçlerini değerlendiren endeks.	mori-m-foundation.or.jp
Global Residential Cities Index (Küresel Konut Fiyatları Endeksi)	Knight Frank	Konut fiyatlarındaki değişimi küresel çapta analiz eder.	knightfrank.com
Global Talent Competitiveness Index (Küresel Yetenek Rekabet Edebilirlik Endeksi)	INSEAD, Adecco Group, Tata Communications	Yetenek çekme ve geliştirme konularında ülkelerin performansını ölçer.	gtci2022.com
Happy City Index (Mutlu Kent Endeksi)	Happy City	Şehirlerin mutluluk seviyelerini değerlendirir.	happycity.org.uk
Human Development Index (İnsani Gelişmişlik Endeksi)	United Nations Development Programme (UNDP)	İnsan gelişimi ile ilgili temel göstergeleri değerlendirir.	hdr.undp.org
Innovation Cities Index (İnovasyon Şehirleri Endeksi)	2thinknow	Şehirlerin inovasyon performansını ölçer.	innovation-cities.com
Legatum Prosperity Index (Legatum Refah Endeksi)	Legatum Institute	Refah düzeylerini çeşitli göstergelere göre sıralar.	prosperity.com
Mercer Quality of Living Survey (Mercer Yaşam Kalitesi Araştırması)	Mercer	Yaşam kalitesini etkileyen unsurlar üzerine araştırmalar yapar.	mercer.com
Numbeo Quality of Life Index (Numbeo Kentsel Yaşam Kalitesi Endeksi)	Numbeo	Kentsel yaşam kalitesine ilişkin kullanıcı tabanlı bir endeks.	numbeo.com
Safe Cities Index (Güvenli Şehirler Endeksi)	Economist Intelligence Unit (EIU)	Şehirlerin güvenlik seviyelerini karşılaştırır.	eiu.com

Social Progress Index (Sosyal Gelişim Endeksi)	Social Progress Imperative	Temel sosyal ilerleme alanlarını ölçer.	socialprogress.org
Sustainable Cities Index (Sürdürülebilir Şehirler Endeksi)	Arcadis	Şehirlerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik performansını ölçer.	arcadis.com
Sustainable Development Goals Index (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Endeksi)	Sustainable Development Solutions Network (SDSN)	Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik ilerlemeyi ölçer.	sdgindex.org
The Arcadis Sustainable Cities Index (Arcadis Sürdürülebilir Şehirler Endeksi)	Arcadis	Şehirlerin sürdürülebilirlik performansını ölçer.	arcadis.com
The Global Financial Centres Index (Küresel Finans Merkezleri Endeksi)	Z/Yen Group	Küresel finans merkezlerinin rekabetçiliğini sıralar.	longfinance.net
The Global Urban Competitiveness Report (Küresel Kentsel Rekabet Edebilirlik Raporu)	Chinese Academy of Social Sciences (CASS)	Kentsel ekonomik rekabeti analiz eder.	cass.org.cn
Urban Mobility Innovation Index (Kentsel Hareketlilik Yenilikçilik Endeksi)	UITP (International Association of Public Transport)	Kentsel hareketlilik ve yenilikçilik düzeyini ölçer.	uitp.org

14. Belediyeleri İlgilendiren Kalite Belgeleri

Belediyeler, hizmet kalitesini artırmak, vatandaş memnuniyetini sağlamak ve operasyonel verimliliklerini artırmak amacıyla uluslararası kalite belgelerini alma yoluna gitmektedir. Bu belgeler, belediyelerin belirli standartlara uygun şekilde faaliyet göstermelerini ve sürdürülebilir bir yönetim anlayışı benimsemelerini sağlamaktadır. Örneğin, ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi, belediyelerin hizmet süreçlerini sistematik bir şekilde yönetmelerine ve sürekli iyileştirme mekanizmalarını devreye sokmalarına olanak tanınmaktadır.³⁶⁷ Aynı şekilde ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, belediyelerin çevresel etkilerini yönetmeleri ve çevre koruma önlemleri almaları için bir çerçeve sunmaktadır..³⁶⁸ Bu tür belgeler, belediyelerin kamu hizmetlerini daha şeffaf, hesap verebilir ve sürdürülebilir hale getirmesine katkıda bulunmaktadır.

Belediyelerin bu kalite belgelerini alması genellikle birkaç aşamadan oluşur. İlk olarak, ilgili standartlara uygunluk durumunun tespiti için bir ön analiz gerçekleştirilmektedir. Ardından, süreç iyileştirme ve uyum çalışmaları kapsamında eğitimler düzenlenmektedir, dokümantasyon oluşturulmakta ve uygulamalar gözden geçirilmektedir.³⁶⁹ Bu aşamalardan sonra, bağımsız bir belgelendirme kuruluşu tarafından denetim gerçekleştirilmekte ve uygun bulunması halinde sertifikasyon sağlanmaktadır.. Belgelendirme süreci yalnızca bir kez yapılan bir faaliyet olmayıp, belirli periyotlarla gerçekleştirilen ara denetimlerle sürdürülmesi gereken bir süreçtir. Bu sürekli denetim döngüsü, belediyelerin standartlara uyumunu korumasını ve süreçlerinde düzenli iyileştirmeler yapmasını teşvik etmektedir.

Kalite belgelerinin sağladığı faydalar hem iç süreçlerde hem de vatandaşlara yönelik hizmetlerde somut bir şekilde gözlemlenebilmektedir. İç süreçlerde, kaynakların daha etkin kullanımı, personel yönetiminin iyileştirilmesi ve risklerin azaltılması gibi faydalar öne çıkmaktadır. Örneğin, ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi ile belediyeler, iş

³⁶⁷ Çetinkaya, E., & Hamza Çelikyay, H. (2022). Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları Tez Çalışmaları Üzerinden Bir İnceleme: Şişli, Üsküdar ve Pendik Örnekleri. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 182-213. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2456693>

³⁶⁸ Gündoğan, T. (2021). Çevre yönetim sistemleri ve yerel yönetimler: ISO 14001 sertifikasyon süreçleri. *Çevre Politikaları ve Yönetim*, 2(1), 12-27. <https://dergipark.org.tr>

³⁶⁹ Adıgüzel, O., & Aydın, C. (2016). ISO 9001 Kalite Yönetim Sisteminin Bilişim Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların İşletme Performansı Üzerine Etkileri: Ankara İli Örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12, 366-375. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/309550>

kazalarını ve meslek hastalıklarını önleyerek çalışanların güvenliğini artırmaktadır.³⁷⁰ Vatandaşlar açısından ise, bu belgeler, daha kaliteli, güvenilir ve çevre dostu hizmetlerin sunulmasını sağlamaktadır. Örneğin, ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi, enerji verimliliğini artırarak maliyetleri düşürmekle kalmaz, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliği de desteklemektedir.³⁷¹

Belediyelerin kalite belgelerini alması, ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlıklarını artırarak rekabet güçlerini de yükseltmektedir. Örneğin, EFQM Mükemmellik Modeli'ni benimseyen belediyeler, vatandaş odaklı yönetim anlayışı ve yenilikçi yaklaşımlarıyla ön plana çıkmaktadır.³⁷² Ayrıca, bu tür belgeler belediyelerin kriz durumlarında dahi iş sürekliliğini sağlamasına yardımcı olur. Özellikle ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi, belediyelerin afet ve olağanüstü durumlarda vatandaşlara kesintisiz hizmet sunmasını garanti altına almaktadır. Böylelikle, bu belgeler yalnızca birer standart değil, aynı zamanda belediyelerin stratejik hedeflerine ulaşmasında rehberlik eden önemli araçlar haline gelmektedir.

Tablo 52 Belediyeleri İlgilendiren Kalite Belgeleri

Belge Adı	Belgenin Amacı/Konusu	Kriterler - Alanlar
ISO 9001: Kalite Yönetim Sistemi	Belediyelerin hizmet süreçlerinin kalite standartlarına uygun hale getirilmesi.	Süreç yönetimi, müşteri memnuniyeti, sürekli iyileştirme, etkin dokümantasyon ve iç tetkik.
ISO 14001: Çevre Yönetim Sistemi	Çevresel etkilerin yönetimi ve belediyenin çevre koruma faaliyetlerini düzenlemesi.	Atık yönetimi, çevresel risk değerlendirmesi, yasal mevzuat uyumu, enerji verimliliği.
ISO 45001: İş Sağlığı ve Güvenliği	Çalışanların sağlığını ve güvenliğini koruma süreçlerinin yönetimi.	Risk analizi, güvenlik önlemleri, çalışan bilgilendirme, düzenli eğitim programları.
ISO 27001: Bilgi Güvenliği Yönetimi	Belediyelerde bilgi güvenliğini sağlama, siber tehditlerin yönetimi ve veri koruma politikaları.	Risk analizi, erişim kontrolü, düzenli güvenlik denetimleri, yedekleme politikaları.
ISO 50001: Enerji Yönetim Sistemi	Enerji tüketiminin izlenmesi ve yönetilmesi.	Enerji performans değerlendirme, enerji verimliliği iyileştirmeleri, düzenli izleme ve analiz.
ISO 26000: Sosyal Sorumluluk Kılavuzu	Belediyelerin sosyal sorumluluk projelerini geliştirme ve topluma katkı sağlama politikaları.	Etik yönetim, insan hakları, çevresel duyarlılık, sosyal katılım ve şeffaflık ilkeleri.
EFQM Mükemmellik Modeli	Belediyelerin yönetim süreçlerini mükemmelleştirme ve stratejik hedeflere ulaşma kapasitesini artırma.	Liderlik, insan kaynakları yönetimi, inovasyon, süreç yönetimi, paydaşlarla etkileşim.
TS EN 13201: Şehir Aydınlatma Standartları	Şehir aydınlatmalarının güvenliği, enerji tasarrufu ve standartlara uygunluğunun sağlanması.	Aydınlatma seviyeleri, enerji tüketimi, dayanıklılık ve sürdürülebilir malzeme kullanımı.

³⁷⁰ Güçlü, M. S., & Çaycı, S. (2024). Yerel yönetimlerde çalışan memnuniyetinin çalışanların demografik özelliklerine göre farklılaşması: Bağcılar Belediyesi örneği. Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi, 6(3), 232-252. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4069483>

³⁷¹ Akman, S. (2021). Enerji yönetim sistemlerinin kamu sektörüne etkileri: Belediyelerde ISO 50001 uygulamaları. Çevre ve Enerji Araştırmaları Dergisi, 3(2), 45-58. <https://dergipark.org.tr>

³⁷² Tekmen, B., & Atan Tarlacı, Ö. (2023). EFQM Mükemmellik Modeli Girdi Kriterlerinin Yenileşim Performansı ve Kurumsal Performansa Etkisi ile Kurum Kültürünün Düzenleyici Rolü Üzerine Bir Araştırma. Yönetim Bilimleri Dergisi, 21(47), 62-100. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2642660>

ISO 22301: İş Sürekliliği Yönetimi	Kriz durumlarında belediye hizmetlerinin sürekliliğini sağlama.	Olağanüstü durum planları, düzenli testler, kriz sonrası değerlendirme, kaynak yönetimi.
LEED/BREEAM Yeşil Bina Sertifikaları	Belediye binalarının çevre dostu ve enerji verimli tasarlanması ve işletilmesi.	Enerji ve su tasarrufu, sürdürülebilir malzeme kullanımı, iç mekan kalitesi, çevresel denetim raporlaması.
ISO 20121: Sürdürülebilir Etkinlik Yönetimi	Belediye etkinliklerinin sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan sürdürülebilir hale getirilmesi.	Etkinlik planlama, paydaş katılımı, çevresel ve ekonomik etkilerin değerlendirilmesi.
ISO 37001: Yolsuzlukla Mücadele Yönetimi	Belediyelerde yolsuzluğun önlenmesi ve etik değerlerin yaygınlaştırılması.	Yolsuzluk risk analizi, raporlama süreçleri, çalışan eğitimleri, etik politikalar.
TS 12498: Kamu Hizmeti Standartları	Kamu hizmetlerinin vatandaş odaklı, şeffaf ve belirli standartlara uygun olarak sunulması.	Hizmet süreçlerinde standartlaşma, şeffaflık, hizmet kalitesi, vatandaş geri bildirim mekanizmaları.
ISO 37120: Sürdürülebilir Şehir Göstergeleri	Şehirlerin sürdürülebilirlik performansını ölçmek için standart bir çerçeve sunar.	Sosyal, ekonomik ve çevresel göstergelerin düzenli ölçümü, kıyaslama ve raporlama.
ISO 41001: Tesis Yönetimi Sistemi	Belediyelerin bina, altyapı ve diğer tesislerinin yönetimini iyileştirmek.	Tesislerin operasyonel performansı, bakım süreçleri, kullanıcı memnuniyeti ölçümleri, enerji yönetimi.
ISO 28000: Tedarik Zinciri Güvenliği Yönetimi	Belediyelerdeki tedarik zinciri süreçlerinin güvenliğini sağlamak ve riskleri azaltmak.	Risk analizi, lojistik süreçlerin değerlendirilmesi, güvenlik denetimleri ve tedarikçi uyumluluk denetimi.
ISO 29993: Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Yönetimi	Belediye tarafından düzenlenen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin standartlara uygun hale getirilmesi.	Eğitim ihtiyaç analizi, içerik geliştirme, sonuçların ölçümü, sürekli iyileştirme ve katılımcı geri bildirimi.

Belediyelerin uluslararası kalite belgelerine sahip olması, Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SKA) ulaşma sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Kalite belgeleri, şehir yönetiminde sürdürülebilirlik, şeffaflık, çevresel koruma ve sosyal sorumluluk gibi alanlarda somut katkılar sağlamaktadır. Örneğin, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, çevresel sürdürülebilirliği artırarak Hedef 13: İklim Eylemi ve Hedef 15: Karasal Ekosistemlerin Korunması ile doğrudan ilişkilidir. Benzer şekilde, ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği belgesi, çalışanların güvenliğini ön planda tutarak Hedef 3: Sağlıklı Bireyler ve Hedef 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme hedeflerini desteklemektedir. Bu bağlamda, belediyelerin kalite belgeleri, SKA hedeflerine ulaşmada stratejik araçlar olarak değerlendirilir..

Kalite belgelerinin SKA ile uyumu, sürdürülebilir şehirler oluşturma sürecine doğrudan katkı sağlar. ISO 37120 Sürdürülebilir Şehir Göstergeleri, şehirlerin sürdürülebilir kalkınma performansını ölçerek Hedef 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar kapsamında politika yapıcılara rehberlik etmektedir. Ayrıca, LEED/BREEAM Yeşil Bina Sertifikaları, çevre dostu binaların teşvik edilmesi yoluyla karbon emisyonlarını azaltmakta ve enerji verimliliğini artırarak Hedef 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji ve Hedef 12: Sorumlu Tüketim ve Üretim hedeflerini desteklemektedir. Bu belgeler, şehirlerin çevresel ayak izini azaltırken aynı zamanda ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliği de güçlendirmektedir.

Belediyelerin kalite belgelerine sahip olması, yalnızca çevresel faydalarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda kurumsal yönetim süreçlerini iyileştirmektedir. Örneğin, ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi, kamu hizmetlerinin etkinliğini ve vatandaş memnuniyetini artırarak Hedef 16: Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar ile uyum sağlar. Ayrıca, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetimi, dijital altyapının güvenliğini sağlayarak Hedef 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı hedefine katkıda bulunur. Bu belgeler, belediyelerin dijitalleşme ve veri yönetimi süreçlerini geliştirmelerine olanak tanırken, aynı zamanda vatandaşlara daha şeffaf ve güvenilir hizmetler sunmalarını sağlamaktadır.

Belediyelerin kalite belgelerine sahip olması, SKA'nın 17 hedefini gerçekleştirme yolunda kritik bir rol oynamaktadır. Belgeler, çevresel sürdürülebilirlik, sosyal eşitlik, ekonomik verimlilik ve yönetim gibi temel alanlarda kapsamlı katkılar sunmaktadır. Örneğin, ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Kılavuzu, toplumsal eşitsizlikleri azaltmaya ve sosyal kapsayıcılığı artırmaya yönelik politikaların geliştirilmesini teşvik etmektedir. Bu doğrultuda, kalite belgeleri, belediyelerin yerel düzeyde küresel hedeflere ulaşmasını kolaylaştıran önemli araçlar olarak değerlendirilmektedir..

Tablo 53 Kalite Belgelerinin BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla İlgisi

Belge Adı	BSKA 2030 (BM) 2030 SKA İlgili Hedefler	Açıklama
ISO 9001: Kalite Yönetim Sistemi	Hedef 8: İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, Hedef 16: Barış, adalet ve güçlü kurumlar	Kalite standartlarının iyileştirilmesi, kamu hizmetlerinin şeffaflığı ve güvenilirliğini artırarak iyi yönetim sağlar.
ISO 14001: Çevre Yönetim Sistemi	Hedef 13: İklim eylemi, Hedef 15: Karasal ekosistemlerin korunması	Çevresel sürdürülebilirliği artırarak karbon ayak izini azaltmayı ve çevre korumayı teşvik eder.
ISO 45001: İş Sağlığı ve Güvenliği	Hedef 3: Sağlıklı bireyler, Hedef 8: İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	Çalışanların sağlık ve güvenliğini artırarak iş kazalarını önler ve insana yakışır çalışma koşulları yaratır.
ISO 27001: Bilgi Güvenliği Yönetimi	Hedef 9: Sanayi, yenilikçilik ve altyapı, Hedef 16: Barış, adalet ve güçlü kurumlar	Bilgi güvenliğini ve veri gizliliğini sağlayarak dijital altyapının güvenliğini artırır.
ISO 50001: Enerji Yönetim Sistemi	Hedef 7: Erişilebilir ve temiz enerji, Hedef 12: Sorumlu tüketim ve üretim	Enerji verimliliğini artırarak enerji kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını teşvik eder.
ISO 26000: Sosyal Sorumluluk Kılavuzu	Hedef 10: Eşitsizliklerin azaltılması, Hedef 17: Amaçlar için ortaklıklar	Sosyal sorumluluk projelerini destekleyerek toplumsal eşitlik ve kapsayıcılığı teşvik eder.
EFQM Mükemmellik Modeli	Hedef 9: Sanayi, yenilikçilik ve altyapı, Hedef 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar	Belediyelerin kurumsal mükemmellik seviyesini artırarak şehirlerin daha sürdürülebilir yönetilmesini sağlar.
TSEN 13201: Şehir Aydınlatma Standartları	Hedef 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, Hedef 12: Sorumlu tüketim ve üretim	Enerji verimli şehir aydınlatmalarıyla şehirlerin sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlar.
ISO 22301: İş Sürekliliği Yönetimi	Hedef 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, Hedef 13: İklim eylemi	Afet ve kriz durumlarında hizmetlerin sürekliliğini sağlayarak dayanıklı topluluklar oluşturur.
LEED/BREEAM Yeşil Bina Sertifikaları	Hedef 9: Sanayi, yenilikçilik ve altyapı, Hedef 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar	Çevre dostu binalarla karbon emisyonlarını azaltarak sürdürülebilir şehir altyapısı sağlar.
ISO 20121: Sürdürülebilir Etkinlik Yönetimi	Hedef 12: Sorumlu tüketim ve üretim, Hedef 13: İklim eylemi	Etkinliklerin çevresel etkisini azaltarak sorumlu tüketim ve üretim süreçlerini destekler.
ISO 37001: Yolsuzlukla Mücadele Yönetimi	Hedef 16: Barış, adalet ve güçlü kurumlar	Yolsuzluğu önleyerek şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlar.
TS 12498: Kamu Hizmeti Standartları	Hedef 16: Barış, adalet ve güçlü kurumlar	Kamu hizmetlerini standardize ederek vatandaş memnuniyetini ve kurumlara güveni artırır.
ISO 37120: Sürdürülebilir Şehir Göstergeleri	Hedef 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, Hedef 17: Amaçlar için ortaklıklar	Şehirlerin sürdürülebilirlik performansını ölçerek politika yapıcılar için rehberlik sağlar.

ISO 41001: Tesis Yönetimi Sistemi	Hedef 11: Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, Hedef 12: Sorumlu tüketim ve üretim	Tesislerin yönetiminde sürdürülebilirliği teşvik ederek kaynakların etkin kullanımını sağlar.
ISO 28000: Tedarik Zinciri Güvenliği Yönetimi	Hedef 9: Sanayi, yenilikçilik ve altyapı, Hedef 16: Barış, adalet ve güçlü kurumlar	Tedarik zinciri güvenliğini artırarak altyapının dayanıklılığını sağlar.
ISO 29993: Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Yönetimi	Hedef 4: Nitelikli eğitim, Hedef 8: İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	Eğitim ve öğretim hizmetlerinin kalitesini artırarak nitelikli insan kaynağı oluşturur.

15. Sonuç

Dünya genelinde belediyeler ve yerel yönetimlerin yapısı, tarihsel gelişimden gelen farklılıklar ve çeşitli ülkelerin kültürel, ekonomik ve siyasi yapılarıyla şekillenmiştir. Bu rapor, adem-i merkeziyetçi, merkeziyetçi ve karışık sistemlerin özelliklerini detaylıca inceleyerek yerel yönetimlerin etkili birer kamu hizmeti mekanizması olma yolunda nasıl geliştirilebileceğini tartışmıştır. Araştırmalar, adem-i merkeziyetçi modellerin halkın katılımını artırmada ve bölgesel çözümler sunmada etkili olduğunu; buna karşılık merkeziyetçi modellerin ulusal politikaların tutarlı uygulanmasına katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Yerel yönetimlerin yapısal farklılıkları, ülkelerin tarihsel gelişim süreciyle özellikle belirginleşmektedir. Tarihsel olarak Antik Yunan şehir devletlerinden Roma imparatorluğuna kadar uzanan çeşitli örnekler, yerel halkın yönetimde daha aktif bir rol aldığı modellerin etkinliğini göstermiştir. Modern dönemde ise sanayi devrimiyle şekillenen belediye yapıları, çoğu zaman kamu hizmetlerinin şeffaf ve etkili bir şekilde sunulması için özerk yapılara dönüşmüştür.

Raporda çok sayıda ülke modeline yer verilmiş ve özellikle Avrupa'daki adem-i merkeziyetçi uygulamalar ile Asya'daki merkeziyetçi sistemlerin farklı etkileri ele alınmıştır. Fransa'da belediyelere geniş yetkiler tanınırken, Japonya gibi ülkelerde merkezi otoritenin etkisi daha baskındır. Bununla birlikte, kısmen adem-i merkeziyetçi bir sistem olan Türkiye, merkezi hükümetin özellikle kritik hizmetlerdeki denetim yetkisini sürdürmesine rağmen, yerel düzeyde halkın karar alma mekanizmalarına katılımını da destekleyen bir denge kurmaya çalışmaktadır.

Yerel yönetimlerin özerklik seviyeleri, kamu hizmetlerinin hız ve kalitesini belirleyen önemli bir faktördür. Adem-i merkeziyetçi sistemlerin karar alma hızını artırdığı ve halkın özellikle yerel düzeydeki sorunlara daha etkin müdahale edebildiğini ortaya koyan çalışmalar, bu modelin çok sayıda avantaj sunduğunu göstermiştir. Örneğin, Danimarka gibi ülkelerde yerel yönetimler yenilenebilir enerji projelerinde lider bir rol üstlenmiş ve başarılı bir şekilde uygulamalarını yaygınlaştırmıştır.

Kriz dönemlerinde yerel yönetimlerin esnek müdahale kapasitesinin kritik bir rol oynadığı görülmektedir. COVID-19 pandemisi boyunca yerel yönetimlerin sağlık, sosyal yardım ve uzaktan eğitim gibi alanlarda öne çıkan uygulamaları, merkezi otoritelerin politikalarını tamamlayıcı bir çerçevede çalışmış, özellikle sosyal dayanışmanın artmasına katkı sağlamıştır.

Bununla birlikte, merkeziyetçi sistemlerin de önemli avantajları bulunduğu görülmüştür. Ulusal düzeydeki politikaların tutarlı uygulanması, bölge farklılıklarını azaltma ve kamu kaynaklarını daha eşit bir şekilde dağıtma açısından merkeziyetçi yaklaşımların bazı ülkelerde başarıyla uygulandığı gözlemlenmiştir. Özellikle Suudi Arabistan ve Çin'de

merkeziyetçi yapının altyapı projelerinin hızlı bir şekilde tamamlanmasını sağladığı belirtilmiştir.

Yerel yönetimlerin finansal bağımsızlığı ve insan kaynağı kapasitesinin güçlendirilmesi, kamu hizmetlerinin niteliğini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Finansal kaynakların yetersizliği veya merkezi otoriteye bağımlılık, yerel yönetimlerin özerklik seviyesini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin mali kapasitelerini artıracak önlemler, özellikle gelişmekte olan ülkeler için öncelikli hale gelmelidir.

Son olarak, yerel yönetimlerin modern sorunlara yenilikçi çözümler üretebilmesi için teknolojinin etkin kullanımı kritik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Akıllı şehir uygulamaları ve dijital dönüşüm projeleri, belediyelerin daha etkin hizmet sunmasını sağlamakta ve halkın yaşam kalitesini artırmada önemli bir kaldıraç görevi görmektedir.

Genel olarak, rapor yerel yönetimlerin küresel boyutta artan önemi ve bu yönetim modellerinin gelecekteki sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmadaki rolü konusunda değerli bilgiler sunmuştur. Yerel yönetimlerin etkili birer mekanizma olarak şekillenmesi, ulusal ve uluslararası çapta daha dengeli ve kapsayıcı yönetim anlayışlarının gelişmesini destekleyecektir.

16. Kaynakça